

ВИЛЕНСКИЙ ВЪСТНИКЪ KURJER WILEŃSKI

ВЫХОДИТЬ

по Вторникамъ, Четвергамъ и Субботамъ.

Przedpłata: Rocznica: W Wileńcu... 10 zł... 12 zł...

Kwartalna: W Wileńcu... 3 zł... 4 zł... 5 zł...

WYCHODZI

we Wtorki, Czwartki i Soboty.

Rok 1863.

По случаю Нового Года, 1 № Виленского Вѣстника выйдетъ въ Субботу, 4 января.

Z powodu Nowego Roku, 1-szy N-r Kurjera Wileńskiego wyjdzie w Sobotę 4 stycznia.

СОДЕРЖАНІЕ.

Часть официальная. Высочайшие указы. Высочайшие указы. Высочайшие указы...

въ то же время состоятъ подъ особымъ наблюдениемъ, за специальными занятиями ихъ, главного хирурга арміи...

TRESC

Часть урѣдова: Высочайше розказы. Мѣтанованіа. Повѣреніе ранги. Розказъ министра войны...

ѣтъ затвержденных: 22 мая 1862 г. przepisów. Ustawa takowa Najwyższej zatwierdzona została 27 listopada 1863 r.

Часть Официальная.

С.-Петербургъ, 28 декабря.

Высочайшимъ приказомъ по министерству государственныхъ имуществъ, отъ 9-го декабря 1863 года, назначается: причисленный къ министерству, коллежский советникъ АММОСОВЪ...

Высочайшимъ приказомъ по военному ведомству, 19 декабря, назначается: Состойщій по гвардейской кавалеріи и при гвардейскомъ Варшавскомъ отрядѣ генералъ-майоръ ФЕНЬШАУ...

Высочайшимъ приказомъ по министерству внутреннихъ дѣлъ, 7 декабря, увольненъ отъ должности, по прошенію: членъ Ковенскаго губернскаго по крестьянскимъ дѣламъ присутствія — отставной подпоручикъ ЯКОВЛЕВЪ...

Помощникъ старшаго секретаря Вил. губ. правленія тит. сов. ЮНДЗИЦЪ, согласно его желанію, увольненъ отъ должности, съ оставленіемъ въ изданіи правленія, на мѣсто же его опредѣленъ кол. асс. ДАРДАЛИОНОВЪ...

Государь Императоръ по всеподданнейшему докладу Г. военнаго министра краткаго отчета объ успешныхъ результатахъ прибыва въ настоящее 1863 году на службу безсрочно и временно-отпускныхъ нижнихъ чиновъ...

Возвращеніе чина. Запасный офицеръ верховольской бригады, поручикъ ДЕВЕЛЬ, во вниманіе къ отличному усердному службѣ его, всемілостивѣе производится въ прежній чинъ капитана...

ПРИКАЗЪ ВОЕННАГО МИНИСТРА.

Военный советъ, по представленію медицинскаго департамента предложилъ: 1) Тѣмъ военнымъ врачамъ, которые по засвидѣтельствованію мѣстнаго военно-медицинскаго начальства, а также медицинскихъ факультетовъ и санктпетербургской медико-хирургической академіи, доказали на дѣлѣ свои познанія въ производствѣ хирургическихъ операций и, на этомъ основаніи, будучи, во время войны, командованы въ должности хирурговъ, какъ въ дѣйствующей войска, такъ и въ военно-временные или подвижные госпитали, предоставить пользоваться содержаніемъ и всеми вообще преимуществами однимъ разрядомъ и классомъ выше штатныхъ ихъ должностей. 2) Хирурги эти, назначаемые въ дѣйствующій войска, военно-временные и подвижные госпитали (независимо отъ главнаго хирурга дѣйствующей арміи или дѣйствующихъ войскъ, опредѣляемаго туда на основаніи существующаго штата или особаго временныхъ штатовъ) должны, при сказанныхъ командировкахъ получать, согласно 4-му пункту высочайше утвержденаго 26 апрѣля 1863 года, положенія военнаго совета: а) Сверхъ прогонныхъ денегъ по положенію, въ пособіе на подъемъ, по полугодовому окладу жалованья, не въ зачетъ, за узаконенными вычетами, изъ усвоеннаго оклада той должности, которая стоить разряда, выше штатной ихъ должности, по росписанію 17 апрѣля 1859 года Н. 5-й. б) Жалованье по усиленному окладу, согласно 3-му примѣчанію къ сказанному росписанію, наравнѣ со всеми воинскими чинами, по особому Высочайшему разрѣшенію — а районы, какъ патрульные (Фельдшеры), такъ и денежные (6-ти-копеечные) по должностямъ, высшимъ однимъ разрядомъ, противъ штатныхъ должностей. в) По возвращеніи же къ прежнимъ штатнымъ мѣстамъ, они должны пользоваться содержаніемъ, какое имъ производилось до поманутыхъ командировокъ, съ тѣмъ, чтобы преимуществами по чинопроизводству они сообразили за собой и по прибытіи къ штатнымъ должностямъ. 3) Хирурги эти въ госпитали должны нести всѣ обязанности ординаровъ, а въ войскахъ — врачей, состоящихъ при лазаретахъ, непосредственно подчиняясь въ первомъ случаѣ главнымъ госпитальнымъ врачамъ, а во второмъ — дивизионнымъ докторамъ и штабъ-докторамъ. Эти хирурги

Объ устройствѣ въ С.-Петербургѣ, въ видѣ опыта, единства кассы, съ современною ревизіею оборотовъ ея. ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО, въ 8-й день октября 1864 г. Высочайше повелѣть соизволилъ: съ 1-го января 1864 г. произвести въ С.-Петербургѣ опытъ единства кассы, съ современною ревизіею оборотовъ ея, на основаніи составленныхъ особою комиссіею проектовъ новаго кассоваго устройства и правилъ временныхъ, предназначенныхъ для дѣйствія собственно во время опыта, съ допущеніемъ тѣхъ въ частныя правила и формахъ сихъ проектовъ измѣненій, кои, не касаясь коренныхъ началъ и положеній общихъ, признаны будутъ, по соглашенію подлежащихъ министерствъ съ министерствомъ финансовъ и исправляющимъ должность государственнаго контролера, по указаніямъ практики, необходимыми.

О прекращеніи шоссеянаго сбора на смоленскомъ и бобрюжскомъ шоссе. Шоссеяный сборъ по смоленскому шоссе, отъ Смоленска до Соловьева перевоза, за покрытіемъ расходовъ вниманія сбора, приноситъ самый незначительный доходъ (около 400 руб. въ годъ), а на бобрюжскомъ шоссе, отъ Могилева до Бобрюжска, расходы взаимныя, превышая количество самаго сбора, вводятъ казну ежегодно въ убытокъ, простирающійся до 1.300 руб. ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по всеподданнейшему докладу главноуправляющаго путями сообщения и публичными зданіями, въ 7-й день ноября сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ: взаимнаго шоссеянаго сбора на смоленскомъ и бобрюжскомъ шоссе вовсе прекратить, какъ не достигающее цѣли, объясненной въ 846 ст. XII т. уст. пут. сооб. (С. П. N. 278)

По законодательному вопросу относительно порядка свидѣтельствванія въ С.-Петербургѣ пересыльных арестантовъ. Государственный советъ, въ департаментѣ законовъ и въ общемъ собраніи, рассмотрѣвъ опредѣленіе общаго собранія 1-хъ 3-хъ департаментовъ и департамента геральдики правительствующаго сената, объ измѣненіи порядка свидѣтельствванія въ С.-Петербургѣ пересыльных арестантовъ, мнѣніемъ положилъ: I. Послѣ статьи 22-й устава о ссыльныхъ (св. зак. 1857 г. т. XIV), опредѣляющей порядокъ свидѣтельствванія пересыльных арестантовъ, помѣстить статью слѣдующаго содержанія: „Свидѣтельствваніе ссыльныхъ въ С.-Петербургѣ производится въ пересыльной тюрьмѣ особымъ присутствіемъ, временно составляемымъ изъ совѣтника губернскаго правленія, члена физика, губернскаго уголовныхъ дѣлъ стряпчача, смотрителя пересыльной тюрьмы, секретаря и столоначальника губернскаго правленія. Надзоръ за дѣйствіями сего присутствія возлагается на губернскаго правленіе.“ II. Затѣмъ статью 18-ю означеннаго устава, опредѣляющую порядокъ составленія статейныхъ списковъ о пересыльных арестантахъ, дополнить слѣдующимъ примѣчаніемъ: „Въ С.-Петербургѣ статейный списокъ составляется и подписывается особымъ временнымъ присутствіемъ (ссылка на упомянутую выше вновь составленную статью), которое затѣмъ представляетъ таковой въ губернскаго правленіе.“ ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО, воспомянувшее мнѣніе въ общемъ собраніи государственнаго совета Высочайше утвердить соизволилъ и повелѣлъ исполнить, 4-го ноября 1863 года. (С. П. N. 282)

ОТЪ ДЕПАРТАМЕНТА ГОСУДАРСТВЕННОГО КАЗНАЧЕЙСТВА. Во исполненіе Высочайшаго повелѣнія, последовавшаго 8-го октября сего 1863 года, министерство финансовъ обязано ввести въ дѣйствіе съ 1-го января 1864 года, въ видѣ опыта, въ одномъ С.-Петербургѣ, составленную особою специальною комиссіею, въ видахъ единства кассы, правила о поступленіи государственныхъ доходовъ и о производствѣ государственныхъ расходовъ. На основаніи сихъ правилъ, существующаго здѣсь въ С.-Петербургѣ главнаго казначейства, будетъ составлять, въ отношеніи къ государственнымъ доходамъ, одну расходную кассу, и затѣмъ съ 1-го января 1864 года не должно уже принимать къ себѣ никакихъ сборовъ, слѣдующихъ къ поступленію собственно въ доходъ государственнаго казначейства; но сборы сии обязано принимать с.-петербургское губернскаго казначейство (образуемое изъ с.-петербургскаго уезднаго казначейства). Вслѣдствіе сего, отъ министерства финансовъ объявляется всѣмъ мѣстамъ и лицамъ, чтобы они всѣ сборы, слѣдующіе къ поступленію собственно въ доходъ государственнаго казначейства здѣсь въ С.-Петербургѣ, вносили въ с.-петербургское губернскаго казначейство. (С. П. N. 278)

Часть Урѣдова.

St. Petersburg, 28 grudnia.

— Najwyższym rozkazem do ministerjum spraw wewnętrznych, 7-go grudnia, uwalnia się od służby na własną prośbę członek kowieńskiego urzędu do spraw wojskowych, dymissjonowany podporucznik Jakowlew.

— Najwyższym rozkazem w wydziale wojennym, 9-go grudnia, mianuje się: zostający w jażdżie gwardyjskiej i przy gwardyjskim warszawskim oddziale, generał-major FENSZAU — radomskim cywilnym gubernatorem, z pozostaniem w gwardyjskiej jażdżie. (Inw. ross.)

— Z Rozkazu Najwyższego do ministerjum spraw wewnętrznych, 7-go grudnia, uwalnia się od służby na własną prośbę członek kowieńskiego urzędu do spraw wojskowych, dymissjonowany podporucznik Jakowlew. Pomoćnik starszego sekretarza Wileń. rządu gubern. rad. hon. JUN-DZIL, zgodnie z jego życzeniem został uwolniony od tegoż obowiązku, z pozostaniem w etacie rządu, a na jego miejsce mianowany został ass. kol. DARDALIONOW; instruktor sądowy Wilejskiego powiatu ass. kol. SWIDZINSKI, uwalnia się od tego obowiązku a na jego miejsce sprawującym obowiązkiem mianuje się ass. kol. WASILJEW; Wilejski strażcy powiatowy ass. kol. DOMBROWSKI, uwalnia się od obowiązku z zażyciem przy Wileń. rządzie gubernjalnym, a na jego miejsce przenosi się Trocki powiatowy strażcy ass. kol. SAWCZENKO; a na miejsce tego ostatniego mianowany został Dynaburski strażcy powiatowy ass. kol. KANDAUSTROW; rzędnica biura naczelnika gubernji Wilejskiej rad. dw. ŁASTOCZKIN, mianowany starszym radcą Wil. gubern. radcy.

— CESARZ JEGO MOŚĆ w skutek najpoddaniejszego referatu pana ministra wojny krótkiego sprawozdania o pomyślnych rezultatach powołania, w teraźniejszym 1863 roku czasowo-urlopowanych żołnierzy w liczbie z górą 153 tysięcy ludzi, 8 października Najwyższy rozkaz rządził: ogłosić Monarsze JEGO CESARSKIEJ MOŚCI podziękowanie władzom cywilnego rządu, które brały udział w rzeczonej sprawie.

— Zapaśny oficer wierzbołowski brygady porucznik De weł, zwazywszy na szczególnie gorliwą służbę jego, Najmilszej posuwa się do uprzedniej rangi kapitana w której on zostawał przed degradowaniem jego w 1851 roku w proste żołnierze. (Głos)

ROZKAZ MINISTRA WOJNY.

Rada wojenna na przedstawienie departamentu medycznego postanowiła: 1) Tym lekarzom wojskowym, którzy po zaświadczeniu miejscowej wojenno medycznej władzy, tudzież fakultetów medycznych i petersburskiej medyko-chirurgicznej akademii, dowiedli swę znajomości i skutecznosci operacji chirurgicznych, i na tej zasadzie będą w czasie wojny odkomenderowani na chirurgów, tak do armii działającej, jako też do czasowych wojskowych i ruchomych szpitali, nadac pensje i wszelkie w ogóle przywileje o jednaj klasie i szereg wyżej od etatowych ich obowiązków. 2) Chirurgowie tacy, przeznaczani do wojsk działających, do wojennych czasowych i ruchomych szpitali (niezależnie odgiownego chirurga działającej armii lub działających wojsk, mianowanego tamże na zasadzie istniejącego etatu, lub osobnych etatów czasowych) powinni w czasie rzeczonych komenderówek otrzymywać zgodnie z 4 punktem Najwyższej zatwierdzonej 26 kwietnia 1863 roku ustawy rady wojennej: a) prócz pieniędzy na droge podług ustawy, dla zapomogi według półrocznego etatu pensji nie na rachunek, z prawem potrąceniem z powiększonego etatu podług rozpisania 17 kwietnia 1859 r. N 5-y; b) pensję podług powiększonego etatu zgodnie z 3 uwagą do rzeczonego rozpisania również jak wszyscy wojenni urzędnicy za szczególnym Najwyższym rozwiązaniem, a dety tak naturalne (furaż) jako też pieniądze (6 kopiejek) podług obowiązku wyżej o jeden stopień od etatowych obowiązków; c) a po powrocie do uprzednich etatowych obowiązków, oni powinni pobierać pensje takie, jakie mieli przed komenderówką, z tѣm, aby przywileje co do podwyższenia rang zostały im zachowane po przybyciu do etatowych swych obowiązków; 3) chirurgowie tacy w szpitalach powinni wypelniać wszystkie obowiązki ordynatorów, a w wojsku lekarzy, zostających przy lazaretach, bezpośrednio podlegając: w pierwszym razie, głównym szpitalnym lekarzom, a w ostatnim, dywizyjnym lekarzom i sztab-doktorom. Ci chirurgowie zarazem zostają pod szczególnym, co do specjalnych swych czynności, dozorem głównego chirurga armii lub też wojsk działających; i 4) potrzebne na utrzymanie tych chirurgów pieniądze jakie wypadną podług wyliczenia kommissorjackiego i prowjanckiego departamentów, wydawać sposobem nadzwyczajnego kredytu na mocy 57 punktu Najwyż-

— O urządzeniu w Petersburgu na próbę, jedności kassy przy współczesnej rewizji obrótów onęj.

JEGO CESARSKA MOŚĆ 8 października bieżącego roku Najwyższy rozkaz rządził: od 1 stycznia 1864 roku uczynić w Petersburgu próbę jedności kassy przy współczesnej rewizji obrótów onęj, na mocy ułożonych przez osobną komisję projektów nowej kassowej organizacji i czasowych przepisów przeznaczonych właścicielom na czas próby, przypuszczając te w szczególnościch przepisach i formach rzeczonych projektów odmiany, które nie dotycząc pierwsiastkowych zasad i ustaw ogólnych, uznane będą po zuziesieniu się właściwych ministrów z ministrem skarbu i pełniącym obowiązek kontrolera państwa według wskazówek praktyki za nieodzowne. (Pocz. półn.)

O zniesieniu poboru szosowego na smoleńskim i bobrjujskim szosie. Szosowy pobor na smoleńskim szosie od Smoleńska do Solowjowego przewozu, po opłaceniu rozchodów samego poboru, przynosi bardzo nieznaczący dochód (około 400 rub. do roku) a na bobrjujskim szosie od Mohylewa do Bobrujska, koszta pobierania przenosząc ilość samego poboru przewyżniają skarbów corocznie straty 1300 rub. CESARZ JEGO MOŚĆ, na najpoddaniejsze przełożenie głównego zarządzającego drogami komunikacji i publicznymi budowlami 7 listopada bieżącego roku Najwyższy rozkaz rządził: pobór szosowe na smoleńskim i kobryńskim szosie zwinąć jako nieosiągające celu objaśnionego w 846 art. XII t. ust. dr. kom. (Pocz. półn.)

W kwestji prawodawczej o koleji świadczenia w Petersburgu przesyłających się więźniów. Rada państwa w departamencie praw i w ogólnym zgromadzeniu, rozpatrzywszy decyzję ogólnego zgromadzenia 1-ch 3-ch departamentów i departamentu heroldji senatu rządzącego, co do odmiany kolei zaświadczenia w Petersburgu przesyłających się więźniów, z danie postanowiła: I. Po artykule 22-m ustawy o zesłańcach (zb. pr. 1857 r. t. XIV), w którym wyszczególnia się kolęj zaświadczenia przesyłających się więźniów, umieścić następną artykuł: „Zaświadczenie zesłańców w Petersburgu, odbywa się w turmie dla przesyłających się więźniów przez osobny urząd czasowie złożony z rady rządu gubernjalnego, członka fizyka, gubernjalnego do spraw kryminalnych strażczego, dozory turmy dla przesyłających się więźniów, sekretarza i naczelnika stołu rządu gubernjalnego. Dozór czynności tego urzędu wkłada się na rząd gubernjalny.“ II. Następnie artykuł 18-y rzeczonej ustawy, który wskazuje kolęj ułożenia list szczegółowych przesyłających się więźniów uzupełnić następują uwagą: „W Petersburgu listy szczegółowe układają się i zaświadczenia się przez osobny czasowy urząd (odsyłacz do wyżej rzeczonego nowo-ułożonego artykułu), który takowe przedstawia do rządu gubernjalnego.“ JEGO CESARSKA MOŚĆ zdanie ogólnego zgromadzenia rady państwa Najwyższej zatwierdził rządził i wykonał rozkaz 4 listopada 1863 roku u. (Pocz. Pół. N. 282.)

OD DEPARTAMENTU PODSKARBSTWA PAŃSTWA.

W wykonaniu Najwyższego rozkazu z dnia 8-go października 1863 roku, ministerjum obowiązane jest wprowadzić w zastosowanie od 1 stycznia 1864 roku na próbę w samym Petersburgu ułożone przez specjalną komisję w celu jedności kassy przepisy o wpływności dochodów państwa i wydawaniu rozchodów państwa. Na mocy tych przepisów, istniejące tu w Petersburgu główne podskarbstwo będzie stanowić w stosunku do dochodów państwa jedną kassę rozchodową, a następnie od 1 stycznia 1864 roku niepowinno już przyjmować żadnych poborów należnych właścicielom jako dochód podskarbstwa państwa; lecz pobory te powinna przyjmować petersburska gubernjalna kassa (urządzona z petersburskiej powiatowej kassy). Skutkiem tego minister skarbu ogłasza wszystkim władzom i osobom, aby one wszystkie pobory wpływające na dochód podskarbstwa państwa tu w Petersburgu, uiszczaly do St. petersburskiej kassy gubernjalnej. (Pocz. półn.)

— Циркуляръ департамента неокладныхъ сборовъ казеннымъ палатамъ, отъ 20 декабря 1863 года за № 487, о порядкѣ зачисления денежныхъ взысканій за нарушение положенія о питейномъ сборѣ.

На возбужденный одною изъ казенныхъ палатъ вопросъ: должны ли, поступающія въ уѣздныя казначейства, денежные взысканія за нарушение положенія о питейномъ сборѣ и деньги, вырученныя продажей конфискованныхъ предметовъ, быть причисляемы къ общимъ губернскимъ доходамъ въ полномъ количествѣ ихъ поступления, или за принадлежностію, по 116 ст. правилъ о взысканіяхъ, половины сихъ денегъ департаменту неокладныхъ сборовъ — только въ половинномъ количествѣ, департаментъ неокладныхъ сборовъ поставилъ въ извѣстность, для надлежащаго въ потребныхъ случаяхъ руководства, что вышеозначенныя деньги должны быть записываемы въ общій государственный доходъ въ полномъ количествѣ, объ истребованіи же изъ казны половины поступившихъ денегъ, слѣдующей въ департаментъ, будетъ сдѣлано особое распоряженіе. (Бирж. Вѣд. № 446)

В И Л Ъ Н О .

Арестованный въ Вильнѣ съ бумагами революціонной организаціи дворянинъ Титъ Далевскій, скрывавшійся подъ вымышленнымъ именемъ, съ фальшивымъ паспортомъ, по произведенному надъ нимъ военному суду по полемому уголовному уложенію, оказавши виновнымъ въ томъ, что онъ принадлежалъ къ составу младежской организаціи въ Литвѣ въ качествѣ экзекютора и секретаря при скрывшемся уполномоченномъ революціонномъ комиссарѣ и въ непосредственномъ участіи въ послѣднихъ дѣйствіяхъ революціонной пропаганды.

За эти преступленія Далевскій, по приговору военного суда, рассмотрѣнному въ временномъ полемомъ судѣ, и утвержденному главнымъ начальникомъ края, подвергнутъ смертной казни — расстрѣляемъ 3 числа сего декабря, въ 11 часовъ утра, въ г. Вильно, на торговой площади.

ЧАСТЬ НЕОФФИЦІАЛЬНАЯ.

18 сего декабря чрезъ Архіепископа Полоцкаго и Витебскаго Василя была прислана по почтѣ въ г. Люцинъ, епископа Иверской Божіей матери, пожертвованная въ таинственную церковь, Его Императорскимъ Высочествомъ Государемъ Наслѣдникомъ Цесаревичемъ. На другой день икона эта, послѣ осваченія, при крестномъ ходѣ, въ сопровожденіи народа и войска была внесена въ храмъ, гдѣ по окончаніи соборнаго служенія, совершенно было молебствіе, съ провозглашеніемъ многолѣтня ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ и Всему Августѣйшему Дому. Послѣ

чего, православное населеніе г. Люцина поднесло въ мѣстномъ воинскомъ чинамъ по чаркѣ водки и по бутылкѣ. Для офицеровъ же и чиновниковъ приготовленъ былъ церковнымъ старостою, купцомъ Иваномъ Андреевичемъ Семендяевымъ, завтракъ въ его домѣ, за которымъ провозгласилъ былъ тостъ за здравіе Государя Наслѣдника Цесаревича.

Такимъ образомъ, Люцинская православная церковь, въ продолженіи года, удостоилась получить отъ Августѣйшаго Дома два дара: въ іюнѣ мѣсяцѣ ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ пожертвовалъ на церковь три тысячи рублей, а въ декабрѣ Государь Наслѣдникъ — драгоценную икону. Православные жители г. Люцина не находятъ словъ, какъ благодарить за эти милости Августѣйшихъ Покровителей.

По случаю выступленія изъ г. Поневѣжа въ С. Петербургъ, 20 сего декабря, лейбъ-гвардіи стрѣлковаго баталіона Императорской Фамиліи, запечатлѣнаго въ памяти мѣстныхъ жителей особенное къ себѣ уваженіе своимъ благородствомъ и благороднымъ съ ними обращеніемъ во время четырехмѣсячнаго тамъ квартированія, Поневѣжскіе евреи, желая пзвать свою благодарность, съ полнымъ радушіемъ угощали всѣхъ нижнихъ чиновъ поманутаго баталіона, на прощанье, завтракомъ. Въ то же время были угощаемы и офицеры означеннаго баталіона, при чемъ превозглашены были тосты за здравіе ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА и всего Августѣйшаго Дома, на которые присутствующіе на празднествѣ жители г. Поневѣжа отвѣчали единодушными, долго неумолкаемыми ура!

Открытие почтовой организаціи. — Въ „Русскомъ Ивалдѣ“ напечатано: „На дняхъ — ищутъ намъ изъ Варшавы — открыта велъ организація почтовой части, устроенная польскими революціонерами: съ помощію мѣстной администраціи, какъ видно, совершенно забывшейся про обязанности долга и чести, и благодаря польскимъ панамъ, они успѣли устроить въ царствѣ болѣе 350-ти станцій, такъ-что въ окрестностяхъ одного Стѣдла они имѣли 59 станцій, съ 360-ю лошадями. Люди, найденные на этихъ станціяхъ, какъ само собою разумится, арестованы, а лошади взяты въ распоряженіе казны; селенія же и мѣстечки, служившія приютами, обложены денежнымъ штрафомъ.“ (Голосъ № 341)

— Okolnik departmentu poborow niestalych do izb skarbowych z d. 20 grudnia 1863 r. za N 487, o kolei zaliczenia sztrafow pienieznych za przekroczenie ustawy o poborze trunkowym.

Na wszczęte przez jedną izbę skarbową pytanie, czy wpływające do kass powiatowych pieniądze sztrafy za przekroczenie ustawy o poborze trunkowym i pieniądze wyjęcone ze sprzedaży przedmiotów konfiskowanych, powinny być zaliczane do ogólnych gubernjalnych dochodów w całkowitej ilości, lub z powodu, że wedle 116. art. przepisów o sztrafach, połowa tych pieniędzy należy do departamentu poborów niestalych, — tylko w połowicznej ilości; departament poborów niestalych ogłasza, dla należytego w razie potrzebnych zastosowania się, że wyżej pomienione pieniądze powinny być zapisywane do ogólnego dochodu państwa w całkowitej ilości, o zapotrzebowaniu zaś ze skarbu połowy wyższych pieniędzy, przypadającej dla departamentu, wydane będzie osobne rozporządzenie. (Wiad. Geld.)

W I L N O .

Aresztowany w Wilnie z dokumentami organizacji rewolucyjnej, dworzaniin Tytus Dalewski, który się skrywał pod zmyślonem nazwiskiem, za pasportem falszywym, po odbiciu nad nim sądu wojennego wedle polowych praw karnych, okazał się winnym tego, że należał do składu buntowniczej organizacji na Litwie w charakterze ekspedytora i sekretarza przy upelnomocnionym komissarzu rewolucyjnym, który się ukrył, oraz że brał bezpośredni udział w ostatnich działaniach propagandy rewolucyjnej.

Za te przestępstwa, Dalewski, wedle wyroku sądu wojennego, rozpatrzonego w czasowym Audytorjacie Polowym i zatwierdzonego przez głównego naczelnika kraju, uległ karze śmierci przez rozstrzelanie dnia 30 bież. grudnia o godzinie 11-jej rano, w m. Wilnie na placu targowym.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Dnia 18 bież. m. grudnia arcybiskup Polocki i Witebski Bazyli, przesłał przez pocztę do m. Lucyna, obraz Iwerskiej Matki Boskiej, ofiarowany dla tamecznej cerkwi przez Jego Cesarską Wysokość Cesarzawicę Następcę Tronu. Nazajutrz obraz ten, po poświęceniu przeniesiony został przy processji, której towarzyszył lud i wojsko, do świątyni, gdzie po skończeniu nabożeństwa w asssystencji, odprawione były modły z odśpiewaniem długich lat dla CESARZA JEGO MOŚCI i całego Najjaśniejszego Domu. Poczem prawosławna ludność m. Lucyna ofiarowała niższym woj-

skowym stopniom po czarce wódki i po bulce chleba. Dla oficerów zaś i urzędników kościelny starosta kupiec Jan syn Andrzeja Semendajew przygotował śniadanie we własnym domu, na którym wzniesiony był toast za zdrowie Cesarzawicę Następcę Tronu.

Tak więc Lucyńska prawosławna Cerkiew, w ciągu roku miała zaszczyt otrzymać od Najjaśniejszego Domu dwa podarunki: w czerwcu CESARZ JEGO MOŚĆ ofiarował na cerkiew 3000 rubli, a w grudniu Następcę Tronu — kosztowny obraz. Prawosławni mieszkańcy m. Lucyna nieznajdują słów na wyrażenie wdzięczności za te łaski Najjaśniejszych Orędowników.

Z powodu wystąpienia z Poniewieża do Petersburga 20 b. m. strzeleckiego bataljonu lejb-gwardji Cesarskiej Familji, który został w pamięci miejscowych mieszkańców szczególnie ku sobie poważanie, przezjśwe szlachetne i rozsądne postępowanie z nimi podczas czteromiesięcznego kwaterunku swego, — żydzi poniewieży chcą wyrazić swą wdzięczność, że szczególną gościnnością podejmowali wszystkich szeregowców rzeczonego bataljonu, pożełnalnym śniadaniem. W tymże czasie podejmowano też gościnnie i oficerów rzeczonego bataljonu, przy czem wzniesiono toast za zdrowie JEGO CESARSKIEJ MOŚCI i całego Najjaśniejszego Domu, na który obecni uroczystości, mieszkańcy Poniewieża, odpowiedzieli jednogłośnie przeciągłem ura!

W „Inwalidzie Rossyjskim“ wydrukowano: W tych dniach piszą do nas z Warszawy, wykryto całą organizację pocztowego wydziału urzędzonego przez polskich rewolucjonistów: przy pomocy miejscowej administracji, która jak się pokazuje zapomniiała o obowiązkach uczciwości i powinności, i dzięki panom polskim urzędzono w Królestwie z górą 350 stacji, tak iż w okolicach Siedlec, mieli oni 59 stacji z 360 koniami. Ludzie znalezione na tych stacjach, ma się rozumieć zostali aresztowani, a konie zabrane na rzecz skarbu; na wie zaś i miasteczka które służyły za przytułek nałożono sztrafy pieniężne.

ОБЪ ИЗДАНИИ ВЪ 1864 ГОДУ

газеты

ВИЛЕНСКИЙ ВѢСТНИКЪ

Газета „ВИЛЕНСКИЙ ВѢСТНИКЪ“, въ будущемъ 1864 году, какъ уже было заявлено, будетъ издаваться вышнѣшимъ редакторомъ-издателемъ, въ томъ же форматѣ, въ увеличенномъ, по возможности, объемѣ.

По силѣ Высочайшихъ повелѣній, 1833 и 1859 годовъ, газета Виленскій Вѣстникъ должна быть официалнымъ органомъ правительства по управленію здѣшнимъ краемъ.

Поэтому, Его высокопревосходительству г. главному начальнику края угодно было, въ виду современнаго положенія, поручить сдѣлать необходимыя преобразования и улучшенія газеты, по нижеслѣдующей программѣ:

I. ОФИЦІАЛЬНЫЙ ОТДѢЛЪ, въ которомъ будутъ помѣщаемы Высочайшія повелѣнія и указы, указы правительствующаго сената и распоряженія министерствъ. Высочайшія награды, опредѣленія и назначенія, вообще административныя распоряженія по всѣмъ отраслямъ государственнаго управленія.

II. МѢСТНЫЙ ОФИЦІАЛЬНЫЙ ОТДѢЛЪ. Распоряженія и предисловія главнаго начальника края по управленію всѣми губерніями; отчеты правительственныхъ мѣстъ и лицъ, производство, назначеніе и вообще движеніе въ службѣ чиновниковъ здѣшняго генералъ-губернаторства по всѣмъ вѣдомствамъ въ губерніяхъ: Виленской, Ковенской, Гродненской, Минской, Могилевской и Витебской.

III. ЧАСТЬ НЕОФИЦІАЛЬНАЯ. Современная лѣтопись Россіи и въ особенности здѣшняго генералъ-губернаторства; замѣчательнѣйшія событія и происшествия въ здѣшнемъ краѣ; финансовая, торговая, акціонерная и биржевая хроника; засѣданія крестьянскихъ комитетовъ во всѣхъ шести губерніяхъ, циркуляры и распоряженія акцизныхъ управленій; особенно замѣчательныя циркуляры и распоряженія по другимъ вѣдомствамъ; засѣданія и отчеты ученыхъ обществъ, корреспонденціи, а также извлеченія изъ разныхъ иностранныхъ и русскихъ органовъ, о событіяхъ въ здѣшнемъ краѣ и вообще статьи оригинальныя и заимствованныя, соответствующія основному цѣли журнала.

Примчаніе. Въ началѣ этого отдѣла, отъ времени до времени будутъ помѣщаемы передовыя, или руководящія статьи, заключающія въ себѣ изложенія современныхъ событій въ настоящемъ свѣтѣ и разясненіе разныхъ общественныхъ вопросовъ, порождаемыхъ современною жизнью общества.

IV. ПОЛИТИЧЕСКІЯ ИЗВѢСТІЯ. Извлеченія изъ иностранныхъ и русскихъ газетъ; отдѣльныя статьи по разнымъ современнымъ вопросамъ, телеграфическія депешы.

V. УЧЕНО-ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОТДѢЛЪ. Статьи по части исторіи, преимущественно въ отношеніи здѣшняго края; указанія и разясненіе памятниковъ древне русской православной старины; историческое развитіе замѣчательнѣйшихъ событій въ непосредственномъ соотношеніи съ русско-православною народною жизнью края, кромѣ того статьи по части статистики, этнографіи, политической экономіи, землѣдѣлія и другимъ отраслямъ знаній; беллетристическія статьи въ разныхъ родахъ, повѣсти, рассказы и т. п., критика и библиографія; новости и вообще текуція извѣстія о литературѣ, искусствахъ, общественной жизни, юмористическія замѣтки, вѣсти и слухи.

VI. КАЗЕННЫЯ И ЧАСТНЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

Первыя три отдѣла Виленскаго Вѣстника будутъ печататься на одномъ русскомъ языкѣ, а послѣдніе три съ польскимъ переводомъ.

Виленскій Вѣстникъ будетъ выходить три раза въ недѣлю: по вторникамъ, четвергамъ и субботамъ.

Цѣна за годъ въ Вильнѣ	10 р.; съ пересылкою	12 р.
— — полгода	5 —	6 р.
— — 3 мѣсяца	3 —	3 р. 50 коп.
— — 1 мѣсяць	1 —	—

За трехкратное печатаніе объявленій взимается 17 к. с. за строку. За расылку при газетѣ отдѣльныхъ объявленій, въ цолѣ листа взимается 2 р. с., въ листѣ 4 р. с., за каждыя 1000 экз.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:

ВЪ ВИЛЬНѢ: въ Редакціи Газеты и въ газетной экспедиціи.
ВЪ С. ПЕТЕРБУРГѢ: у м. Вольфа въ Перворядной конторѣ П. В. Васильева, на углу Невскаго и Большой Садовой, возлѣ Пассажа, домоу Кусова.
ВЪ МОСКВѢ: у г. Черенина, на Никольской улицѣ домъ графа Перевальцева.
ВЪ ВАРШАВѢ: въ книжномъ магазинѣ Целяса Левинскаго и въ Почтамтѣ.
ВЪ КИЕВѢ: въ книжномъ магазинѣ Иданковскаго.

ВЪ МИНСКѢ у г. Прокоповича.
ВЪ КОВНО у г. Емяля Мронголюса.
ВЪ ЖИТОМИРѢ въ книжномъ магазинѣ Будкевича.
ВЪ КАМЕНЕЦѢ-ПОДОЛСКѢ, въ книжномъ магазинѣ Каленбаха.
За границею подписываться можно въ почтамтѣ Берлинскомъ и Гильзбургскомъ, гдѣ и сообщаются условія заграничной подписки.

Редакторъ—издатель А. К. КИРКОРЪ.

О издавничествѣ в року 1864

газеты

KURJER WILENSKI

Газета KURJER WILENSKI в наступномъ r. 1864, какъ то жузъ давнѣй было оглошено, выдаватъ сѣ будетъ черезъ тогожъ самаго редактора и издавецъ, в такимъ же самымъ формаче, в повѣншоныхъ ведле можности розмичахъ.

З мочы Найвыжшыхъ указовъ з r. 1833 и 1859 газета Куржер Виленскій винна а быт органемъ урѣдowymъ влады в зарѣдзиче тугежсего краю.

На тѣй засадиче Jego Excellencia глówny начелникъ краю рачылъ в обечъ сполѣченыхъ выпадковъ розказаць, вповадзичъ нежбѣдне реформы и улещенія газеты, ведлугъ наступующего программату:

I) ДZIAŁ URZĘDOWY, в котрымъ бѣдъ сѣ мѣсичѣ Найвыжше розказы, указы рѣдзачего сенату и розпорѣдzenia министрчалне. Найвыжше награды, мичанованія на урѣдзы, в оголѣ розпорѣдzenia администрacyjne dotyczące wszystkich галѣзи зарѣдзу паństwa.

II) MIEJSCOWY DZIAŁ URZĘDOWY, obejmie розпорѣдzenia и polecenia глównego начелника краю, dotyczące зарѣдзу wszystkich губерний, справозданія урѣдзовъ и осѣб, мичанованія и в оголѣ змичанія службовые урѣдниковъ тугежсего генералъ-губернаторства ве wszystkich oddziałachъ администрacyj в губернияхъ Виленскій, Ковиенскій, Гродзиченскій, Мишкский, Мохилевскій и Витебскій.

III) CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA obejmie кроникѣ сполѣчену Россіи а szczególniej тугежсего генералъ-губернаторства. Ważniejsze zdarzenia; wypadki в краю тугежсымъ, przegłady skarbowe, handlowe, przemysłowe, geldowe. Posiedzenia комитетовъ влощичанскихъ в шещичу губернияхъ, okolniki и розпорѣдzenia зарѣдзовъ акейныхъ; ważniejsze okolniki и розпорѣдzenia innychъ владъ, посиденія и справозданія товараыстывъ науковыхъ, корреспонденце, вчичаги з заграницичей и россыжсией прасы, а выпадкахъ в краю тугежсымъ и в оголѣ артыкулы oryginalne и czerpane skądinąd, lecz odpowiadające заданію писма.

Uwaga. На початку тего дзича, од часу до часу бѣдъ подаване артыкулы вступне, zawierające wykladъ сполѣченыхъ выпадковъ в правдзичемъ свѣтле, oraz розважане kwestijъ жывотныхъ, бѣдъающихъ вынчичемъ сполѣченего жича товараыжсего.

IV. WIADOMOŚCI POLITYCZNE. Вчичаги з заграницичныхъ и россыжсичхъ дзичениковъ; артыкулы о kwestjachъ бѣдъающихъ, depesze telegraficzne.

V. DZIAŁ NAUKOWO-LITERACKI. Артыкулы исторычечне, dotyczące szczególniej краю тугежсего; wskazanie и objaśnienie помнчиковъ старорускической православной przeszłości; rozwój исторычечны знакомитыжыхъ выпадковъ в безпосреднымъ звичаку з рускимъ православнымъ бытемъ народowymъ; nadto артыкулы statystyczne, etnograficzne, з дзичичны экономіи политычечной, з ролнечтва и з innychъ галѣзи наукъ; артыкулы belletrystyczne rozmaitego rodzaju, powieści, opowiadania и t. d., krytyka и bibliografja; nowiny и в оголѣ wiadomości бѣдъаече, о literaturze, sztukachъ, сполѣчнемъ жичу, humorystyczne нотатки, wiadomości и rozmaitości.

VI. URZĘDOWE I PRYWATNE OGŁOSZENIA.

Trzy pierwsze działy Kurjera Wileńskiego, drukować sѣ бѣдъа в жыку Rossyjskimъ, trzy zaś ostatnie з тѣмачечнемъ польскимъ.

Kurjer Wileński wychodzić бѣдъае trzy razy в tygodniu: ве Втorki, Czwartki и Soboty.

Цена предплаты roczna в Wilnie	10 rs. з przesyłką	12 r.
— — — — —	— — — — —	— — — — —
— — — — —	— — — — —	— — — — —
— — — — —	— — — — —	— — — — —
— — — — —	— — — — —	— — — — —

За trzykrotne drukowane ogłoszenie плаци сѣ 17 k. sr. за wiersz. За rozesłanie przy gazecie oddzielnychъ ogłoszeń, на pół arkusza 4 rs. за każde 1,000 exemplarzy.

PRENUMERATA PRZYJMUJE SIĘ:

W Wilnie: в Kantorze Redakcji и в ekspedycji газетъ.
W St. PETERSBURGU: у м. Wolfa, и в pierwszorzędnymъ Kantorze P. W. Wasiliewa, на rogu Nowskiego проспекtu и Wielkiej sa-dowej, obokъ Passażu, в domie Kusowa.
W MOSKWI: у księgarza Czerecina, przy ulicy Nikolajkiej, w d. hr. Szeremietiewa.
W WARSZAWIE: в księgarni Celsa Lewickiego и в Pocztamcie.

W KIJOWIE: в księgarni Irdzikowskiego.
W MIŃSKU: у p. Prokopowicza.
W KOWNIE: у p. Emilia Mrongowicza.
W ŻYTOMIERZU: в księgarni w śięgarni Kallenbacha.
W KAMIENCU-PODOLSKIMъ: в pocztamtachъ berlińskimъ и tył.
За границею pnumerować można в pocztamtachъ берлинскимъ и tył.
Зычымъ, гдѣ тежъ о ценно зограничичей информации сѣ удзича.

Redaktor i wydawca A. H. KIRKOR.

Wiadomości Zagraniczne.

Wilno, 30 grudnia.

POGLĄD OGÓLNY.

Wkrótce dzwon wieków uderzy ostatnią godzinę kończącego się roku. Runie on w ocalałych, jak tyle tysięcy jego poprzedników; w dziejach zostawi po sobie tę smutną pamięć, że nie ostatecznie nie załatwił i że w puszczynie przekazał następcy swemu ogromne do rozwikłania trudności. Wszakże ludzkość odebrała z rąk jego dwie zbawienne nauki: jedną, że w obecnym składzie społeczeństw, samoistność państw tak szanowaną być powinna, aby nikt obcy nie ważył się wtrącać w ich wewnętrzny zarząd; i drugą, że ze wszystkich, niebezpieczniej nękających ludzkość, niema straszliwiej nad wojnę. Wielki przykład dany światu, w ciągu dogasającego roku, powinien nazwawsze uleczyć ze zgubnych marzeń o obcej pomocy, powinniśmy zaszczepić w sercach przekonanie, że rządy przyszły do uznania wojny za największą klęskę ludzkości.

Pod wpływem tych przekonań, marzenia i zamachy umysłów niespokojnych nazwawsze upaść by powinny; a pochopy wojownicze, które wyobraźnia dotąd otaczała ponętą sławą, urokiem nieśmiertelnej pamięci, lub ufudą, więcej pozornych niż rzeczywistych korzyści, zdaje się, że wezmą inny zbawieniejszy dla społeczności kierunek. Dla nadania tym zasadom ostatecznej sankcji, zaprawde dłużej jeszcze pracować przyjdzie; ale przy szerszych usiłowaniach rządów europejskich, przy sumiennem współpracownictwie głów myślących i serc prawych, niepodobna, aby ludzkość nie przyszła do tego przeświadczenia, że namiętność tylko niszczy i zabija, a rozum i cierpliwość jedynie tworzy i żywić są zdolne.

Przypatrzmy się z tego stanowiska, jakie jest rzeczywiste położenie Europy w chwili kończącego się roku. Francja, skutkiem dziejowych warunków, piastunka cywilizacji i postępu, wytrzebiona i w osobie swojego władcy i wielkich ciał państwa ze zdobywczych zachęć, szuka dla swojej wybujałej działalności pola, raczej na dalekich zamorskich lądach, niż w ościennych krajach, które tem silniej zdawały się zapalać jej pożądlivość, im spokojniej w dniach swej przewagi, posiadała te lądne, żądające, a wiarą i językiem, po większej części, zbliżone z sobą kraje. Był czas, w którym młodzieńcy francuska o niemi innem niemiaraż, jak o odzyskaniu równie nadreńskich; o wcieleniu Belgji, której niezmierną większość ludności modli się, obraduje, sądzi i rządzi po francusku; o przyłączeniu kantonów szwajcarskich, w których tenże język przemaga; był czas, mówimy, w którym zdawało się umysłem niedojrzałym, że najsmadniej i bez najmniejszych wstrząśnień te, tak sprawiedliwie podług nich pragnienia, urzeczywistnić się da. Dziś w wyobrażeniach ogółu mieszkańców tego kraju zaszła wybitna zmiana. Francuzi z uczuciem dumy powtarzają: że granice cesarstwa są dla nich dostateczne; że tak przestrzeń jego krajów jak liczba ludności, dostarcza im wszelkie warunki by-

tu, wszelkie środki do spełnienia światodziejowego posłannictwa; że w obecnym okresie narodowego życia, najświętszym obowiązkiem obywatelskim jest udoskonalenie konstytucji, rozumny rozwój swobód społecznych, urządzenie skarbowości i poskramianie wszelkich nieprawnych nadużyć władz podrzędnych. Już pierwsze ciało państwa, senat francuski, głośno to wypowiedział; już w jego ścianach zabrzmiał głos, który niejednokrotnie był tłumaczem myśli cesarskiej, głos pana de la Gueronniere, stawiający wyżej nad wszelkie zewnętrzne przewagi, udoskonalenie stosunków społecznych wewnętrznych; i zaiste zdaje się, że Francja zbliża się do tej dojrzałości, skutkiem której narody powinny by najwyższą cenę prawowity rozwój własnych społecznych stosunków. W izbie prawodawczej, mimo rozległą swobodę głosu, która razem z mistrzami wymowy francuskiej: Berryer, Thiers i tytu innymi w jej obręby weszła, — myśl dania pierwszeństwa sprawom domowym nad wszystkim co za granicami Francji leży, nabyła niesłychanej dotąd wziętości; a to tak dalece, że nawet podjęte już przedsięwzięcia, w których i krew francuska płynęła i jeszcze płynąć może, na które tyle pieniędzy wysypano, bez żadnej nadziei i chęci zwrotu, znalazły ostre ostróżki, którzy zaniechać je raczej, niż dalej brnąć w błędnie obranej drodze, usilnie radzą. Rząd zdaje się chętnie słuchać tych przestroż, z uszanowaniem i społecznym wypowiedzianym; niezmierną większość izby sumiennie oceniła obowiązki leżące na niej, jak na przedstawiciela narodu; wie, że zawiadłaby jego ufność, gdyby zamiast ulepszeń wewnętrznych, zamiast ulgi w podatkach, które tem dotkliwsze być muszą, im stan skarbu, skutkiem nakładnych zamorskich wypraw, jest wątpliwszy, rzuciła jeszcze na ramiona narodu brzemie wojny europejskiej, której końca żadna przewrotność ludzka przewidzieć by nie potrafiła. Gdy adres izby prawodawczej słusnie poczytawo należy za ognisko skupiające w sobie wolę i pragnienia narodu, izba poruciła ich wypowiedzenie książęciu de Morny, mężowi wysokiego rozumu i wtajemniczonym w całą głębokość myśli cesarskiej.

Pod tym względem rok, którego ostatnia godzina dobiega, był dla Francji myślnym; bo patriotyzm i polityczna mądrość jej mężów stanu niedozwoliły wzięć góry namiętnościom i porwać narodu w ichrem na nieokreślone pole wątpliwych powodzeń, a najprawdopodobniejszą zgubę. W takim, dla nas przynajmniej, oczywistym obrocie rzeczy, przyszło by ludzkości wzdziąć na długo żałobę i na długo wyrzec się nadziei ulepszeń; bo wśród konieczności dźwignienia ze zwalisk budowy społecznej, która taka wojna podkopać by musiała, któż sumiennie odważy się zarzucać rządowi, że przedewszystkiem środki poskromcze obmyślał by musiał. Rok 1863 nie dodał żadnej świetnej karty do księgi dziejów Francji, i owszem, zataiła niepodobna, że na drodze dyplomatycznych rokowań, był on dla jej miłości wła-

śnej upakarzającym; bo i noty jej rządu zwycięzko zostały zbitemi, i przełożenie przez nią kongresu zostało odrzucone i nakazie utworzenia cesarstwa w Meksyku okazały się płonnemi, i zagajone pośrednictwo w Ameryce północnej nie doprowadziło do żadnego skutku, i sprawy włoskie ani na krok nie postąpiły, i przymierze z Anglią nadwątlone i chęć ścisłejzych związków z Austrią zawiodła; ale nad temi wszystkimi niepowodzeniami, wzięła górę myśl zdrowa, że Francja najlepiej i sobie samej i ludzkości zaradzi, kiedy zaniecha orędownictwa, jakie nad nią przywłaszczają sobie chciała. Niech wyższością zdolności swoich synów, niech rozwojem umiejętności sztuk i nauk, niech dojrzałością ustanowień społecznych i obywatelskich, nie narzucając ich nigdzie przemocą, przyswieca Europie; ale niech przechwatakami nie podlega umysłom niespokojnych i nie obudza nadziei, których ziścić mimo niezapręzoną potęgę, nigdy niepotrafi, a nawet niechce. Uważamy, że pod tym względem rok upłyniony dał przez Francję zbawienną naukę narodom, aby na niej, przyszłości swej doli nie zakładali; bo Opatrzność w przedwiecznej mądrości wytknęła dla każdego plemienia i pole jego pracy i obowiązek rozwijania sił rodzimych, nie oglądając się na cudzoziemców.

Podobnie i Anglia w ciągu upłynionego roku niezmiernie nie wzbogaciła domowych swoich roczników. Na dwóch najdoglejszych krańcach niezmiernego państwa, w Indiach i Nowej-Zelandji, plonie ognie powstania, a lubo godzi się przewidywać, że spokojność i postępowanie dla władzy przywróconemi tam zostaną, zawsze jednak rok 1863, zostawia następcy swojemu trudną, a przynajmniej wielce bolesną pracę. Nie była Anglia szczęśliwszą w minionym roku, na polu dyplomatycznym między narodowej działalności. Pomijamy zagajone przez nią wspólnie z Francją i Austrią rokowania, w których miała przynajmniej tę zasługę, że szczerze objawiła, iż w żadnym przypadku wojny toczyć nie myśli. Ale lordom Palmerston i Russell niepowiodło się zająć, powszechnie wielbioną zręcznością polityki angielskiej, nawet w urzędzeniu dwóch innych spraw, których orędownictwo głośno na siebie przyjęli; a mianowicie, sprawy greckiej i duńskiej. Mocarstwa, które wskrzesiły Grecję, przedkostrzegły błąd, jakiego dopuściły się, osadzając na tronie hellenickim księcia obcego ludowi, nad którym miał panować, pochodzeniem, obyczajami, językiem a nade wszystko wiarą. Dla tego też, kiedy po trzydziestoletnich, nieudolnych rządach, burza ludowa tron króla Ottona obaliła, mocarstwa opiekuńcze poczytały to za nieuniknione następstwo własnego jego winy, i zostawiły narodowi greckiemu zupełną swobodę wyboru nowego dynastji. Anglia, a zwłaszcza lord Palmerston, który wytkomaczył się nie dajacem społecznym ogarnął Turcję, a nawet, z oczywistą krzywdą ludności chrześcijańskich, wspiera i orzeźwia żywotnem technicznem obumierające ciało otomańskiego

państwa, lord Palmerston skępował wolny objaw pragnień narodowych greckich, szukających dla siebie króla, w bliskości jednowierzącego tronu, od którego Hella-da, przez półtora wieku doświadczała najtrudniejszej opieki. Tłumiąc polot tej prawdziwie narodowej myśli, lord Palmerston ponętą osadzenia na tronie greckim królewicza angielskiego Alfreda, sprowadził w właściwego totu tę myśl narodową, która innego władcy żądała. Obietnica wcielenia do Grecji wysp jonskich tak silnie zapaliła Greków, że zapomnieli o najwyższym warunku, jakim jest wspólność wiary między panującym a poddanymi. Wkrótce atoli lord Palmerston przekonał się, że w obec stanowczych zastrzeżeń traktatu ustanawiającego królestwo greckie, d. 6 lipca 1827, zaden księżę z rodu domów panujących trzech wielkich mocarstw opiekuńczych, królem greckim być nie może. To chwilowe zapomnienie sędziwego męża stanu naraziło Anglię na zarzut chwiejności polityki, a Grecję na bolesne rozczarowanie, że głos ludu przez sam rząd angielski wywołany, doznał upakarzającego lekceważenia.

Płochosć, z jaką Anglia w tym razie postąpiła, wywarła ten skutek, że przyszło jej później nadaremnie kołatać do rozmaitych domów panujących, nim nakoniec młodszy syn dzisiejszego króla duńskiego przyzwolił na przyjęcie korony helleńskiej. Ale lord Palmerston, skutkiem stromości dla Francji i zabiegów o przyjaźń Austrii, mimo uroczyste oświadczenie, że Anglia wspinała wyrzeka się, na korzyść Grecji, orędownictwa wysp jonskich, uległ naleganiom dywanu i gabinetu wiedeńskiego, wiecznego prześladowcy Greków, i zapowiedział, że warownie korfiocckie, nadające własnie wyspom jonskim, a więc i Grecji, pewne znaczenie międzynarodowe, powinny być z ziemią zrówane. Grecja jednak na tę wieść z boleści, Jończycy uznając, że tak rozbrojeni i upokorzeni nie zdołają pomnożyć sił ojczyznego ludu, ale przeciwnie, w danych okolicznościach narazą go jeszcze na nieodgadnione powikłania, objawili, iż przenoszą dawniejszy byt uciążliwego skądinąd, orędownictwa wiedeńskiego, nad stan kalectwa, jaki dla nich lord Palmerston zgotował. Nie mogąc cofnąć postanowienia, które królowa Wiktorja z wysokości tronu, Anglii i światu oznajmiła, że orędownictwo wysp jonskich składa, niechcąc też cofnąć obietnic gabinetem carogrodzkiem i wiedeńskiemu danych, postanowił zrzeczenie wyszłnąć się z trudnego położenia. Dokaż! wprawdzie tego, ale w sposób, który Jończyków i rząd grecki głęboko zranił, Turków zaś i Austrjaków bynajmniej nie zadowolnił. Oto, rozkazał zniszczyć, łatwe do podźwignienia warownie korfiocckie, główne zaś, stanowiące potęgę tego portu zostawił nieykalnymi. Ludzie światli rozumieją tę pozory, ale ogół narodu greckiego czuje się omylonym w nadziejach, i sądząc się być zawiedzionym w powodach, dla których, inno-plemiennego i różnowierzącego księcia królem swoim obwołał, pierwiastki panowania Jerzego I zasmuca niesfor-

nością i wielkiem wewnętrznym rozprzężeniem. Druga sprawa europejska, którą już nie lord Palmerston, ale hr. Russell otoczył szczególniejszą pieczołowitością, jest zatarga duńsko-niemiecka. Zapewne Anglia, jako państwo, które głównie przewodniczyło w zawarciu traktatu londyńskiego o spadkobierstwo korony duńskiej, miała bliższy niż każde inne, obowiązek, pilnować trwałości tej umowy. Ale z drugiej strony powinna też była wstrzymywać króla Fryderyka VII, od nastawiania na narodowość niemiecką w księstwach, dla tego tylko z Danią złączonych, że Duńczycy po wygaśnięciu swoich rodowych królów, jednego z książąt niemieckich na tron swój powołał. Tylko winą opryskliwej polityki lorda Russell, król Fryderyk VII nie zaważył się stawić czoła Austrii, Prusom i całemu Związkowi niemieckiemu i doprowadzić rzeczy do takiego rozstrzygnięcia, że już dziś wojska niemieckie i duńskie stoją naprzeciw siebie z mieczami, na pół dobytymi, z zapalonymi lontami i tylko dzięki niebu, że w tym 1863 roku jeszcze do rozlewu krwi nie przyszło.

W Austrii rok 1863 upłynął bez widocznego postępu, bądź na drodze zewnętrzno znaczenia, bądź wewnętrznych ulepszeń. Cesarz Franciszek Józef zagałi wprowadzić myśl wielką, urzędzenia Związku niemieckiego w ten sposób, aby prawa koron i uczciwe żądania ludów, w błogiej zgodzie z sobą pojednać. Zwolani panujący niemieccy, zjechali się do Frankfurtu i uchwaliłi konstytucję, w moc której wykwićtną miała rzesza niemiecka z dwiema izbami, zdolna urzeczywistnić ideał federacyjny. Zdawało się, że przy gotowości panujących do ustępstw, przy najszczerzejszych chęciach mężów wywołanych, a rozważnych, przedstawiających pierwiastek ludowy, ta myśl szlachetna będzie mogła zamienić się w rzeczywistość; tymczasem spózwadnictwo Prus i Austrii, sięgające jeszcze czasów Fryderyka wielkiego i Józefa II, od tak dawno leżące w popiele, zapłonęło nagłym wybuchem. Król Wilhelm I niechciał przyzwolić na imienne nawet pierszeństwo Austrii w Związku; pomimo, że wyższy znaczeniem, ale młodszy latami cesarz Franciszek Józef ośobiście zapraszał go na zjazd przez panujących, odmówił przybycia, i tylko cierpliwe dyplomatyczne noty obie strony świat przekonały, że jedynomyślnie widoków i dążeń obu wielkich mocarstw niemieckich, należy do krajiny życzeń, których urzeczywistnienie ginie we mgłę niepewnej przyszłości. Pod innemi względami żadne z głównych zadań rządu austriackiego nie zostało rozwiązaniem. Ze strony Włoch też sama co i dawniej niepewność, Austria wobec ładowych i morskich uzbrojeń Wiktora Emmanuela, musi i nadal utrzymywać wojska swoje w kraju weneckim na stopie ciągłej gotowości; Węgry biernym oporem niedają najmniejszej otuchy stozsamienia się z cesarstwem, a lubo, w upływie minionego lata udało się gabinetowi wiedeńskiemu skłonić Siedmiogród do wysłania przedstaw-

Odcinek.

(Dokończenie ob. N. 147.)

Wschód słońca 25-go czerwca oświecił obraz, na widok którego wzdręga się serce. Uprawne pola, drogi, kanały, pagórki, równiny, krzaki, łąki, wszystko usiane było ludzkiemi i końskimi trupami. Okolice Solferino przedstawiały straszny widok zniszczenia. Łany ryżu i pszenicy zdeptane, kłosa zerwane, ogrody spustoszone; wszędzie jak pomost leżały trupy; tu i ówdzie stoją ogromne kałuże krwi. Wioski puste, na nich ślady bomb, kul, granatów; ściany porzebijane na wylot lub pęknięte, albo też zupełnie runęły. Mieszkańcy, przepędziwszy całą dobę w piwnicach bez jedła i napoju, zaczynają się ukazywać. Na ich twarzach wyryty wyraz strachu i pomieszania. Na około Solferino, a szczególnie na cementarzu, wala się porozrzucające tornistry, manierki, amunicja, polamana broń i okrwawione szmaty ozdienia.

Nieszczęśliwi ranni, których przez dzień cały zbierano, wycieczeni, bladzi i posiniali, patrzą przed siebie bezmyślnie, jak gdyby zdziwieni. Pomimo stanu odrętwienia w jakim się znajdują, czują najokropniej męczarnie swoje. Patrzą na wszystko błędnie okiem i zdaje się, że nie rozumieją co się do nich mówi. Inni znowu, niespokojni, rzucają się na wszystkie strony, lub konwulsyjnie drgają. Inni w końcu stracili przytomność z bólu. W szerokiach ich ranach zaczyna się zapalenie. Błagają, ażeby skrócić ich męczarnie, i z wykrzywną twarzą wyprężają się w przedśmiertnej agonji.

Wielu zabitych obdarli żądzieje. Ci nikczemnicy nie szczędzili nawet rannych i jeszcze na polu żyjących. Lombardzcy wieśniacy bez litości ściągają

z obręklých nóg bity. Niedostatek wody staje się coraz bardziej dotkliwszym. Wszystkie kanały wyschły, żołnierze nie mają gdzie zaspokoić pragnienia, oprócz tylko mętnej rzeczulki. Przy każdym źródle stoi warta z nabiją bronią, aby świeżą wodę zachować dla rannych. Niedaleko Cavriano śmierzdząca i niezdrowa błotna woda przez dwa dni służyła za jedyny napój dla dwudziestu tysięcy koni artylerji i kawalerji. Ranione konie potraciły swych jeźdźców i błądząc przez całą noc po polu, wrócili do trupów swych panów, jakby prosząc ich o pomoc. Ich męki skracą kula.

Grzebiono trupy przez trzy dni i trzy noce. Pomimo tego, na całej przestrzeni obszernego pola bitwy, pozostało ich jeszcze mnóstwo rozrzuconych w kanałach, w dolinach, w krzakach. Upały były ogromne, szybko więc rozkładające się ciała szerzyły zarazę w okolicy i wywierały zgubny wpływ na mieszkańców.

W wojsku francuskim wybierano kilku żołnierzy z każdej kompanji dla wyszukiwania trupów. Zwykle broń służyła za wskazówkę miejsca, gdzie leżał nieopogrzebiony towarzysz. Przy pomocy lombardzkich wieśniaków, którym placono za te usługi, zbierano ciała poległych i chowano je w mundurach we wspólnej mogile. Lecz niestety! wszystko to robiono z pośpiechem i bez żadnego dozoru, można więc śmiało wnosić, że nie jeden nieszczęśliwy ranny padł ofiarą tego niedozoru i został pochowany wraz z umarłymi. Pugilaresy, pieniądze, zegarki i orderzy znalezione przy poległych były natychmiast odsyłane ich rodzinom. Lecz przy tak wielkiej liczbie trupów nie zawsze to mogło być wykonaniem sumiennym.

III.

W sobotę liczba rannych w Castiglione wzrosła tak ogromnie, że ani rząd,

ani mieszkańcy ani wojsko nie mogło dać rady tym nieszczęśliwym. Tu znowu zaczęły się sceny rozdzierające serce, tak jak i dnia poprzedzającego. Widok tych okropności był jednak trochę odmienny. Teraz nie brak ani wody, ani żywności, a jednakże mnóstwo żołnierzy umiera z głodu i pragnienia. Na niedostatek szarpki nie można też było się uskarżać, lecz nie ma rąk, które by je przyłożyły do rany. Dni 25, 26, 27 czerwca były dniami cierpienia i agonji. Upał i pył coraz bardziej rozjątrzał rany. Nie było komu je obmyć i opatrzyć. Niedobre wyziewy napelnily wszystkie sale i pomimo największych starań intendenty, nie było skąd dostać lekarzy i felezerów. Transporty z rannymi przybywały co kwadrans. Chorzy różnych narodowości leżeli na podłodze w szpitalach, domach i kościołach. Byli tam i francuzi i arabi, niemcy i słowianie. Niektórzy rzucając w kąć nie mogą poruszyć się z powodu ciasnoty. Jęki, przekleństwa i krzyki uzupełniają ten straszny obraz. „Ach! jak cierpieć!“ — wołali niektórzy z jękiem — „o nas tu zapominano i rzucono na pastwę męczarniom, a jednakże biliśmy się mężnie,“ żalili się drudzy.

Zmęczenie i bezsenne noce nie mogą ukoić ich męczarni. Niektórzy z nich błagają lekarskiej pomocy, inni znowu wpadają w stan obłąkania lub umierają w najokropniejszych konwulsjach. A innych twarze pociemniały od much pokrywających ich rany. Okrwawione odzienie przepiętne robactwem. U jednego żołnierza zlamana szczęka; spieczony język wisi mu z ust; sili się podnieść, lecz napróżno. „Pan biały“ zwilża mu usta świeżą wodą i przykłada ją do rozpalonego języka. Drugiemu znowu żołnierzowi jednem ciecieniem odrąbało nos i wargi; nieszczęśliwy pozbawiony mowy, na wpół ślepy, wymownymi ruchami błaga o ratunek, „pan biały“ da-

je mu pić i kilku kroplami zmacza mu twarz skrwawioną. Trzeci z rozrąbaną czaszką kona na kamiennym kościelnej podsadce. Towarzysze odrzucają biedaka od siebie, aby im nie przeszkadzał przechadzać się. „Pan biały“ i temu niesie pomoc i choć w ostatniej chwili jego życia daje mu poczuć swą opiekę, obwiązując chustką jego biedną głowę, którą już ledwie dźwiga. Inni znowu w gorączkowym szale wykrzykują: „ratujcie nas od śmierci,“ lecz skoro tylko opuści ich ten szal, słabną i umierają.

Młody dwudziestoletni kapral, raniony śmiertelnie kulą w lewy bok, prosi że łzami w oczach, ażeby „pan biały“ oznajmił ojcju jego o śmierci i pocieszył biedną matkę. Pan Durand zapisał adres i w kilka chwil już dusza nieszczęśliwego młodzieńca rozłączyła się z ciałem. Sierżant ozdobiony kilku naszywkami mówił glosem pełnym gorczy i smutku: „Gdyby mię ratowano wcześniej, mógłbym jeszcze wyzdrowieć a teraz niestety noc ta będzie dla mnie ostatnią. I także nocy umarł.

Nie jednego z czytelników przeraził popobny opis tych scen, a jednak autor miał w tém cel ukryty. Pod koniec dzieła swego podaje projekt, ażeby w całej Europie utworzono się stowarzyszenie dla niesienia pomocy ranionym na wojnie. Nie ma nadziei, ażeby ludzkość mogła kiedykolwiek uniknąć wojny, sława zaś wojenna zależy na tém głównie, ażeby jak najwięcej wytopić sobie podobnych. Większość podziela zdanie Józefa de Maistre, że wojna jest darem Boga; że tylko dla tego, aby skrócić czas jej prowadzenia, prawie codzień wynajdują nowe i coraz straszniejsze narzędzia zniszczenia, a więc to wszystko świadczy, że wojny ustaną chyba w dalekiej przyszłości, a nim to nastąpi głównem zadaniem wszystkich filantropów być powinno: naprawiać o ile możności to co

zepsują inni, niosąc jak najrychlejszą pomoc nieszczęśliwym ofiarom wojny. Od tego zależy życie i zdrowie tylu tysięcy ludzi, i dla tego takie stowarzyszenia powinny utworzyć się jak najprędzej. Członkowie ich, w spokojnym czasie wolnym od wszelkich obowiązków, w czasie wojny powinni z zupełnem poświęceniem się i zaparciem się pełni swoją powinność. Do tych towarzystw powinni należeć ludzie znani ze swych moralnych przymiotów i posiadający zaufanie ogółu. Działalność ich powinna być nieustanną. Oprócz pomocy lekarskiej, ranni i umierający żołnierze potrzebują koniecznie pociechy. Pan Durand rozwija myśl tę nadzwyczaj poetycznie, po chrześcijańsku. Pocięcha — mówi on — wywiera wielki wpływ na zdrowie chorujących. Podczas włoskiej kampanji wielu żołnierzy umierało jedynie z tęsknoty po swej ziemi rodzinnej. Lekarz płatny nigdy tym warunkom nie odpowie. Zmęczenie czyni go nieuczulym i mało dbającym o swych pacjentów. Oprócz tego zwłoka czasu o wiele pogorsza stan zdrowia chorego. Ten, któryby mógł być wyleczonym dzisiaj, z braku czasu lub lekceważenia umiera nazajutrz, bo wyleczenie staje się niepodobnem. Strata czasu sprowadza najgubniejsze następstwa.

To wszystko przemawia za najprędzszem utworzeniem się towarzystw, które zastępując na zaufanie obu stron wojujących, mogłyby tém snadniej pełnić swój obowiązek. Pomoc przywatna w tym względzie niezbędnie jest potrzebna. Ażeby przyprowadzić do skutku ten szlachetny projekt, trzeba poświęcenia. Materjalnych zasobów nie zabraknie, gdy każdy złoży na ołtarzu ludzkości swój grosz wdowi.

cieli na sejm rady cesarstwa, zawczasem jednak równouprawnienie ludności rumuńskiej, zbyt wybitny rozbrat między narodowościami szeklerską i saską nie rokuje, aby tak samo księstwo siedmiogrodzkie mogło zostać jednolitem, jak, żeby przedkro i szczerze zespolić się chciało z radą cesarstwa. Kroaci, zniechęceni i oderwani od Węgier, z którymi przez lat tysiąc żyli w politycznym braterstwie, nie mogą zespolić się z pierwiastkiem niemieckim; słowem przeszły ten kraj i ludność jego pełna słowiańskiej dobroci i hartu, stoi odosobniona na tym samym stanowisku, na jakim postawiła go niesprawiedliwość mądziarska w 1848 roku. A tymczasem skarbowość państwa austriackiego coraz w głębszy zapada odmet; prawodawstwo leży odłogiem, polityka ukrywa się coraz gęstszym obłokiem. Nieurodzaj przeszłego lata dotknął większą część Węgier, tak ciężko, że zaledwie zasoby całego cesarstwa jakakolwiek ulgę przyniesie zdołają. Słowem rok 1863 był rokiem roztrąconych nadziei, a rzeczywistość niezadowolony dla Austrii.

I dla Prus upłynął on wśród nieustannych swarów między ministrami a przedstawicielstwem narodem.

Odczytana, w ostatni dzień roku w izbie poselskiej, odpowiedź królewska na adres, w którym taż izba uprasza o zmianę polityki zagranicznej, zawiera myśli pełne mądrości, przekonywa najoczywiście, że kierunek stosunków zewnętrznych wyłącznie do króla należeć powinien. Zapewne izba nie odmówi żądanych przez Wilhelma I pieniędzy na nakłady z powodu uruchomienia wojska przeciw Danii, ale sam adres jest dowodem smutnego rozdzwieku między ministrami a przedstawicielstwem, który bogdajby w rozpoczętym się roku 1864 nakoniec umilkł.

Wojna w imię najświętszych chrześcijańskich obowiązków przez Abrahama Lincolna podjęta, wrę z całą zapalecznością. Wszystko zapowiada zwycięstwo nad oderwanymi, ale rok 1863 nie położył końca krwawym bratobójczym wojnom.

Tak więc na starym i nowym świecie kara Boska chłostała świat przekonywa; blagajmy więc miłosierdzia Stwórcy, aby w następującym 1864 roku, ludzkość, wracając do powinności i do spełnienia świętych jego przepisów, uprosiła ojcowską nad sobą łitość!

Włochy.

Turyń, 23 grudnia. Dziennikarstwo zagraniczne poczęło tworzyć od kilku dni miarę powściągliwą, przez ogłaszanie rzekomych objawień o zamiarach rządów włoskiego wypowiedzenia wojny na wiosnę z powodu Wenecji.

Z liczby dzienników poruszających ten przedmiot, Gonicie niedzielnym poświęcać dalej niż inne, twierdząc, że poselstwo hrabiego Pasolini jest w związku z temi zamiarami; lecz, że rząd francuzki bynajmniej nie ośmiela Włoch do zamachów mogących podać w niebezpieczeństwo stan ich obecny.

Niemia w tém wszystkim ani jednego słowa prawdy, wyjąwszy tylko, że poselstwo hrabiego Pasolini ma związek ze stosunkami politycznymi pierwszego rzędu. W działaniach rządu włoskiego nie nie usprawiedliwia wieści tego rodzaju, które głównie mają swe źródło w dziennikach niemieckich. Pod pewnym tylko względem mogą wspomniane pogłoski mieć niejakie znaczenie, a mianowicie, że zdaje się w Europie istnieć głębokie przekonanie o niemożliwości zaniechania sprawy włoskiej; ale stąd do wojny jeszcze daleko — i zaiste rząd włoski, którego przezorność od trzech lat nikt nie ośmielał się podawać w wątpliwość, nie narazi przez żaden krok niebażący lub szalony wielkich wyników, jakie nadspodziewanie ceną wielkich poświęceń osiągnął.

Niemia więc ani jednego słowa prawdy w rozszerzanych przez niektóre zagraniczne dzienniki wieściach o wojowniczym nastroju Włoch i o zamiarze wypowiedzenia na wiosnę wojny Austrii. Rząd włoski najusilniej stara się zbijać te fałszywe, które szkodziły już wpłynęły na kredyt państwa, a które mogłyby obudzić w Wenecji i gdzie indziej nadzieję niepodobną do ziszczenia, lub zapalić pochopną do wszelkich ostateczności, na nieszczęście niezmiernie zarozumiałą i ufną w swe sily młodzież włoską.

Ministrowie wyjednali, jak wiadomo, w parlamencie, prawo wyjątkowe dla stłumienia zbójstwa. Niepodobna było pomyśleć nawet o jego cofnięciu, wówczas, gdy poczęło wydawać się, że rząd wymagał przedłużenia jego mocy obowiązującej od 1 stycznia jeszcze na trzy miesiące. Wszakże parlament troskliwy, aby swobodę konstytucyjnych nie zawieszać na dłużej, nad czas niezbędnie potrzebny, zgodził się przedłużyć je na dwa miesiące tylko; to jest do końca lutego. Spodziewać się można, że wówczas wszelkie środki wyjątkowe przestaną być potrzebne i że generał Pallavicini ostatecznie stłumi już zbójstwo.

Sprawozdanie o projekcie do tego prawa jest bardzo zajmujące i zawiera liczby statystyczne zasługujące na powtórzenie.

Od września, w którym rzezone prawo ogłoszono, 201 zbójców stawiło się dobrowolnie przed władzami; 179-ciu schwytano; 78-miu poległo w bitwach; w ególe 458-miu.

Stawiono przed sądami zwoływaniem 46-ciu, przed sądami wojennymi 146-in; ztem 192-ch. Sądy zwoływane potępiły 3-ch, sądy wojenne 3-miu, ale w tej liczbie 10-ciu tylko na śmierć. Sądy zwoływane uwolniły zupełnie nie rozstrzygnięta. Jeśli wolały przesądzić doniesieniem dziennikarstwa ultramontañskiego, zarząd w Neapolu nie innego nie robi tylko od rana do wieczora skazuje na śmierć i spełnia wyroki swoje przez rozstrze-

lanie. Tymczasem z tego co wyżej powiedziano okazuje się, z jaką obojętnością począwszy od września, kara śmierci była stosowaną, mimo władze prawo wyjątkowe. Nadto okazuje się, że sądy zwoływane a nawet wojenne w danym razie zwykły uwalniać obwinionych. Czekają jeszcze na rozwiązanie swęj doli przechowywane, kamorriści i wszelkiego rodzaju spółnicy zbójstwa, których uwieziono w drodze ostryżności. Liczba ich dochodzi do 915-tu, przed sądami cywilnymi stawiono 250-ciu, dalszych oddano pod sąd wojenny. Dotąd niewielu z nich potępiono; większa część otrzymała wolność. W ogólności, kiedy niepodobna zebrać przekonujących dowodów, zarząd stosuje środek wyjątkowy, to jest wyznacza miejsce zamieszkania, z którego podejrzanym wydalać się bez wiedzy zwierzchności nie wolno. Ten środek okazał się dotąd bardzo skutecznym.

Poselwie należące do stronnictwa działania, bolejąc nad zycieństwem odniesionem przez ministrów w rozbiore spraw sycylijskich i zroszczając o obaleniu co roku gabinetu, zmusili niejako przewodników swoich do wystąpienia z izby, która najchętniej zgodziła się na wyjście z niej pp. Ricciardi, Bertani, Nicotera, Campanelli i Mattini, to jest całego kontyngensu, jaki udało się stronnictwu działania wysłać na parlament. Rzezone stronnictwo ludzi się nadzieja, że na wyborach, które z tego powodu zwołane będą, ciż sami poselwie powtórnie mianowanymi zostaną; ale czas ich powodził już mijał, nawet w południowej części półwyspu, i zwolennicy Mazziniego mogą być pewnymi, że podwoje parlamentu będą dla nich zamknięte.

Minister spraw zagranicznych dawał wczoraj wielki obiad dla ciała dyplomatycznego na czesć barona de Malaret, posła francuzkiego. Król niedawno go wzwiał na wielkie łowy.

Izba poselska zawiesiła posiedzenia swoje do d. 4 stycznia.

Senat nie mógł jeszcze ukończyć rozbiorn prawa o podatku, jaki rząd z mierza nałożyć na majątki ruchome. Opór będzie zwawy, ale według wszelkiego prawdopodobieństwa, prawo przejdzie.

Po załatwieniu tej czynności, traktat handlowy francuzko-włoski wejdzie na porządek dzienny senatu i traktat może począć obowiązywać już w następnym miesiącu styczniu.

Anglja.

London, 24 grudnia. Powstanie indyjskie jest pewnego rodzaju koalicją góralską, która jednak długo się nie utrzyma. Mówią, że po ostatniej porażce już niezgoda zapalać się poczyna. A tymczasem emissariusze angielscy rozbiegli się już po górach.

Wprawdzie ostatnia kłeska zadana powstańcom, była wiele dotkliwa, chociaż i oni ze swęj strony stawali zacięty opór pod umiejętnym przewodnictwem Sipajów, którzy, po rozgromieniu wielkiego rokoszu, sechroili się w niedostępne góry. Oficerowie angielscy musieli narazić się osobliście, aby nie dopuścić swym żołnierzom pierzchnąć. Jakoż 2-ch oficerów poległo, 5-ciu raniłono, a między nimi i generał Chamberlain, który musiał zdać dowództwo generał-majorowi Ganock. Angliacy stracili 128-miu ludzi w zabitych lub rannych.

Wszakże rząd nie zdaje się być tak spokojnym, jak to stronnicy jego utrzymują, ponieważ 93-ci półk liglanderów szkockich, wyprawiony na ściganie powstańców, odebrał rozkaz zostawienia żon i dzieci, słowem całych rodzin, które zwykły towarzyszyć obozowi. Jest to, jak pisze dziennik „Calcutta Englishman“ dowodem, że granica stoi w ogólnu, według wyrażenia dawnego przysłowia szkockiego.

Generałny kwatermistrz, Lunsden, który długo służył nad granicą i obeznany jest doskonale z miejscowością oraz ze stosunkami plemion, wzwany został do przybycia natychmiast z Kalkuty do obozu.

Pod innemi względami pomyślnieść Indji jest cudowna. Uprawa bawełny udaje się najpomyślniej; samo miasto Bombay sprzedało jej za 16,000,000 szterliń, więcej niż w roku przeszłym. Ale medal ma i odwrotną stronę; bo Indusom trzeba płacić gotówką, gdy tymczasem w Ameryce brano w zamian za bawełnę towary wyrobów przemysłowych. Chłonięcie drógich kruszców przez Indje, może na przyszłość stać się źródłem wielkich kłopotów.

Drugi żelazne rozwijają się coraz na większy rozmiar. Wielka linja z Kalkuty do Delhi, długa na przeszło 1,200 kilometrów, wkrótce będzie otwarta. Ludność miejscowa znajduje upodobanie w tego rodzaju odbywaniu dróg i dworce kolei mrowią się indyjskimi podróżnikami. Mówią o pociągach rozrywkowych, które mają być urządzone do Lahory.

London, 26 grudnia. Królowa Wiktorja potwierdziła wyrok sądu wojennego, zapadły pod prezydencją generała sir G. Wetheralla, w rzeczy zanesionego oskarżenia przeciw podpułkownikowi Crawley. Dopuścić się on miał takiego okrucieństwa w karze spełnionej na jednym z żołnierzy, że ten nieszczęśliwy umarł w szpitalu po długich cierpieniach. Sankcja królewska brzmi następująco:

„Sąd, po należytem roztrząśnieniu świadectw, do których odwoływali się oskarżyciel i obrońca, tudzież odczytawszy głosy za i przeciw oskarżonemu, jest tego zdania, że co do pierwszego zarzutu, podpułkownik Th. Crawley z 6-go pułku dragonów jest niewinnym.

„Co do drugiego zarzutu oskarżenia, zdaniem sądu obwołany podobnie jest niewinnym.

„Sąd zatem zupełnie i z zachowaniem czei uwalnia podpułkownika Crawley od wyroczonego przeciw niemu oskarżenia.”

Wywód, który poprzedza samą formułę uwalnienia, nagania postępowanie kilku świadków stawionych przeciw obwinionemu. Rzeżony wywód nie został jeszcze ogłoszony; ale zapewne znajdzie miejsce w sprawozdaniu.

które książę Cambridge przygotowuje o całej tej sprawie.

Przewód drogo opłacony został przez podpułkownika; łatwo to widzieć z następnym liczb przytoczonych w dzienniku International.

„Wydatki poniesione w obronie sir Wetheralla, wynoszą 5,000 funt. szt. (30,000 r. sr.). Obronca jego, p. Vernon-Harcourt, autor długiej i zręcznej obrony, odczytanej przez obwołanego i rząd sądem, otrzymał za to arcydzielo: 500 funt. szterli. (3,000), nadto po 50 funt. szterli. (300 r. sr.) za każdy dzień, przez który się zajmował tą sprawą. Wojskowi przyjaciele podpułkownika otworzyli składekę na pokrycie największej części tego rozchodu.

Austria.

Wiedeń, 31 grudnia. „Dziennik dla cudzoziemców“ pisze co następuje:

„Nie mamy za co chwalić minionego roku. Tak pod względem moralnym, jak fizycznym, żniwo było nieszczęśliwe. Puszcznia, którą rok stary zostawił nowemu, jest bardzo smutna. Znowu nędra i najdotkliwszy niedostatek w Węgrzech; znowu stu-miljonowa pożyczka i nie wczorajszą już kłeska upadku naszych papierów. Kongres grozi rozstrzygnięciem przedmiotów niedających się określić; Europa wdała w ciężką kłótnię z Niemcami wewnątrznie szarpanemi; oplakany nieurodzaj na polu prawodawczym; niezgoda w życiu parlamentarnem; reakcja zachwale podnosząca głowę; przesilenie gabinetowe otoczone mgłą tajemniczą; oto są konstellacje, które świeciły metnym blaskiem na widnokręgu dogasającego roku.”

Ragusa, 30 grudnia. Na pograniczu czarnogórsko-dalmackiem w Kopaczu, przyszło między obustronną ludnością do żwawej bitwy. Oskarżają Czarnogórczów o najazd na pastwiska, do których nie mieli najmniejszego prawa. Dalmaci zajęli trzody czarnogórskie w szkodzi i wrócić ich nie chcieli i naczę, jak za złozieniem okupu. Właściciele tych trzód chcieli odebrać je przemocą, a chociaż wypadek zatargi jeszcze niewiadomy, mówią jednak, że bitwa była bardzo krwawa.

Prusy.

Berlin, 31 grudnia. Posiedzenie izby poselskiej d. 31 grudnia. Prezes oznajmuje, że król kazał go uwiadomić, iż z powodu niepełnego dobrego zdrowia, nie będzie mógł przyjąć deputacji sejmowej w dzień nowego roku.

Następnie odczytana została odpowiedź królewska na adres, w którym, z powodu żądane go kredytu, przedstawicielstwo narodowe zaniósło prośbę o zmianę polityki pruskiej. Odpowiedź brzmi jak następuje:

„Poświęciłem roztrząśnieniu adresu przedstawianego mi przez izbę poselską, a ścigającego się do zatargi duńskiej, uwagę, jaką najchętniej zwykłem zwracać na wyrazy pragnień i mniemań tego zgromadzenia.

Jeżeli na czele rzezonego adresu umieszczono oświadczenie, że izba poselska wskazywała już kierunek, jakiego cześć i dobro Niemiec wymagają, choć wierzę, że dalekim był od izby zamiar ubliżyć przez to postanowieniem o stosunkach królestwa z zagranicą, które podług konstytucji i praw krajowych do mnie należą.

„Ze służącem mi tém prawem ściśle wiąże się powinność moja królewska przedstawicielstwa i opieki, slawy i dobra Prus, w obec krajów obcych; wiem nadto, że w wykonaniu tej powinności mogę polegać na doświadczonej poświęceniu mojego ludu, ale i to jest mi wiadomem, że w imieniu z ojcowską troskliwością rozważać, kiedy mam powołać ten lud do walki i kiedy powinienem wymagać od niego poświęceń życia i majątku.

„Rozumiem, że nie odpowiedziałoby to sumiennemu spełnieniu powinności mojej królewskiej, gdybym nie zachował w całosci mojego bezpośredniego działania w tych najwznieściejszych obowiązkach, jakie prawo i konstytucja wkładają na króla.

„Izba więc poselska może być przekonana, że kierunek, w jakim mój rząd prowadził politykę zagraniczną, jest owocem moich dojrzałych rozważanych postanowień. Stanęłam na nich, bacząc na traktaty zawarte przez Prusy, oraz przez wzgląd na ogólne położenie Europy, na stanowisko, które w niej zajmujemy, a niemniej w uczuciu niezłomnej woli utrzymania praw Niemiec w księstwach i gdyby okazała się potrzeba broniienia ich z orężem w ręku. Pytanie, w jakim kształcie i w jakim czasie, każdy z tych środków, mający doprowadzić do celu, użitym być może, jest wyłącznie podług konstytucji zastrzeżone do mojego osobistego postanowienia. W tém postanowieniu przewodniczyć mi będzie niezmienny zamiar działania w taki sposób, aby sprawę księstw poprowadzić jak przystoi na godność Prus i Niemiec, tudzież przez wzgląd na uszanowanie traktatów przepisanych przez prawo między-narodowe.

Izba poselska nie może oczekiwać po mnie, abym dowolnie wycofał się z traktatów zawartych w 1852-m, bez żadnej uwagi na stosunki między-narodowe państwa pruskiego.

„Zadanie spadkobiercze będzie rozstrząsnięte przy moim spóldziałaniu na sejmie związkowym, niechęć przez objaw przedwezny mojego zdania ubliżać wypadków tego roztrząśnienia. Przed jego osiągnięciem chodzi o utworzenie środków przysposobionych, uchwalonych przez Związek i o ustanowienie obrony, która z kolei może stać się potrzebną.

„Wykonanie uchwały związkowej jest powinnością spadającą na państwo, tak według prawa; jak według traktatów; niebezpieczeństwa mogące łatwo i przedkro wyinać się z tego składu rzeczy, niepowinny znaleźć go nieprzygotowanemu do stawienia im czoła.

Wśród tych okoliczności izba nie może podjąć się ciężkiej odpowiedzialności odmowy tych środków zupełnie nieuchronnych, lub przyzwolenie swoje czynić zależnym od warunków, które nadwęgrywałyby niezaprzeczone prawa mojej korony. Trudno byłoby mi zrozumieć,

że ta sama izba, która z takim naciskiem nałgi mój rząd do działania, odmawia środków do tegoż działania w chwili i na polu, w którym byłoby to dla mnie do pojęcia, że uczucia moje i moje słowo są rękojmnią, iż wymagane przemień środki do wystąpienia w orędownicte prawa i slawy kraju, będą użytemi zgodnie z tym celem. Wątpliwość w tej mierze przeciwna jest zaufaniu, jakie lud pruski zwyki pokładał w słowie swoich królów.

„Winiemem, przy zwróceniu uwagi izby na doniosłość chwili i wagę, jaką jej postanowienie mieć może na przyszłość ojczyzny, wzwając ją do roztrząśnienia z zaufaniem projektu do prawa przedstawionego dnia 5 grudnia, oraz aby przez wzgląd na bystry rozwój wypadków przedkro uchwaliła pożyczkę niezbędną dla spełnienia naszych powinności związkowych i upewnienia obrony kraju.

„Berlin, 27 grudnia 1863 r.

Wilhelm.”

(Niżej podpisy wszystkich ministrów),

Danja.

Księstwa w Holsztynskie i Lauenburskie.

Buchen, 24-go grudnia. Komisarze związkowi wydali następną odezwe do mieszkańców rzezonych księstw:

„W moc postanowienia 7 grudnia 1863 roku wysokiego sejmu niemieckiego, my niżej podpisani komisarze związkowi, otrzymaliśmy rozkaz tegoż sejmu objąć zarząd księstw Holsztynskiego i Lauenburskiego, bez nadwęgrywania wszakże praw służących panującemu w tych księstwach, praw do czasu tylko zawieszonych; polecono nam kierować tym zarządem aż do dnia, jaki wskazany będzie przez późniejsze postanowienie tegoż sejmu.

Przekraczając granice z wojskami związkowymi, uwiadomiamy powszechność o tém co poprzedza: Bierzemy w ręce cały zarząd księstw we wszystkich jego gałęziach i oczekujemy od wszystkich władz, od wszystkich urzędników i sług krajowych ścisłego posłuszeństwa dla naszych rozporządzeń; liczymy nakoniec na to, że znajdziemy dobrowolną pomoc w naszym zadaniu, którego celem jest utrzymanie w całosci praw krajowych.

Do was nadwzysztko mieszkańcy księstw głos nasz wzywamy!

Lubo w tej chwili chodzi tylko o ocalenie waszej konstytucji według uchwał sejmu związkowego; o złamanie stawianego jej oporu i o obronę między wami duchą, obyczajów i cześci niemieckiej od wszelkich krzywd, jakie zadane im być mogą, wszakże i przedmiot głównie wasze obecnie zajmujący nie był pominięty milczeniem na zebraniu sejmowym, tylko zastrzeżono go na później.

Oddacie więc wszelką podejrzliwość! Przeciwnie, okazcie nam taką samą ufność, z jaką my, mieszkańcy krajów niemieckich, przybywamy, wstępując na waszą ziemię.

Dopomóżcie nam w użyciu właściwych środków do utrzymania w tym czasie zawieszonych i w tych okolicznościach chwilowych, spokojności i porządku; uszanowania ustaw i prawności, abymy mogli daleko od granic waszych wstrzymać wszelkie wdanie się niewczesne i cudzoziemskie.

Im ściślej zastosujecie się do naszych przepisów, tém skuteczniej dopomóżecie usłownianiem naszym podjętym w celu waszego szczęścia, tém możliwie dla nas będzie utrzymać władzę w ich konstytucyjnych obowiązkach, i tém mniej znajdziemy się zniewolonymi wtrącać się w zarząd waszych spraw ogólnych i gminowych.

Dołączamy jeszcze to zapewnienie, że postaramy się jak najmniej być uciążliwymi dla mieszkańców, oraz że wszelkie dostarczenia dla wojsk będą przyzwolone płacone.

Przystąpmy więc przy Boskiej pomocy w pokój i zgodzie, do wspólnego dzieła i dalecy od wszelkiego ducha stronnictw, ufajcie razem z nami w sejmie związkowym i w jego ostatecznym postanowieniu.

Buchen, d. 24 grudnia 1863 roku. Komisarze związkowi: von Koenenitz, dyrektor obwodowy i radca tajny w czynnej służbie królestwa saskiego;

Nieper, radca tajny rządu hanowerskiego.”

Hiszpanja.

Madryt, 22 grudnia. Pod koniec wczorajszego posiedzenia izby poselskiej, w ciągu rozpraw nad adresem, prezes rady ministrów; margrabia de Miraflores, następnie przemówił:

„Po śmierci króla Ferdynanda VII, Hiszpanja rozpadła się na dwa wielkie stronnictwa: karlistowskie, czyli absolutystów czystych i królowej Izabelli, szczerze wyzwolone. Miałem sposobność przekonać o tém, że byłem czas pociągalo za sobą wiele niebezpieczeństw. Stronnictwo wyzwolone podzieliło się na dwa odłamy: wychodźców, którzy wrócili do kraju z godnem najzupełniejszych reform, i obywateli umiarkowanych, podobnie pragnących reform, ale powolnych i stonpowych. Które z nich było zwyciężkiem? Stronnictwo radykalne. Wówczas zniesiono zakony i dziesięciny, a nadto uznano powagę czynów dokonanych.

„Sam ojciec s. okazał się wywoleńszym niż pp. Nocedal i Aparici. Czyż ten wypadek nie był dostatecznym do ustalenia położenia Hiszpanji? Kto tworzy teorię i podciaga pod nie sprawy bieżące, sam widać chce przegrać to, czego broni. Nie niemam więc do oświadczenia, tylko, że gabinet nie odstąpi od steru rządu, jeżeli wyrok izby będzie dlań przychylnym, ponieważ posiada ufność korony; ale przez samolubstwo nie myśli obstarzać przywładzy; jeżeli chce ją zachować, to dla tego, iż pragnie dojść do większości jednorodnej i zasługującej na uszanowanie. Skoro taka większość utworzy się, zażądamy uwolnienia i wynimienia przed n. panją męzów tej większości, aby mogła złożyć gabinet przeznaczone mieć wielką przyszłość, opierając się na

większości.” Adres zagłosowano 141 głosów przeciw 75-ciu.

Kadyx 21 grudnia. Powstanie na Santo-Domingo nie wzrasta, ale upada. Zapewniają, że rokowanie wnet zejda z pola, skoro z ustanieniem pory dżdżystej, działania wojsk hiszpańskich rozszerzą się aż do Cibao i skoro nadejdą nowe posiłki. Wleśe o porażce powstańców w Boni potwierdza się; pobliż ich generał Gondara, który w porę zdążył do stłumienia pożaru roznieconego w zamiarze złupienia miasta. Powstańcy uciekli w kierunku Azua; rodziny zaś, które za ich zbliżeniem się dla umknienia przed ich wściekłością wysiły się były z Boni, wróciły znowu pod opiekę chorągwi hiszpańskich.

Kadyx 22 grudnia. Parostatek Santo-Domingo o przyniósł wiadomości z tej wsi z d. 5. grudnia. Okrety Ulloa, Canriás i Santo-Domingo przyplęły tu z posiłkami. Wszystko idzie pomyślnie, zdrowie wojska jest wyborne; brygadjer Cappa z 30-tu oficerami przyplęły na statku parowym. Powstańców pobito d. 25 listopada pod Sabana-Buey i przy ujściu rzeki Ocoa; d. 28-go pod Anton-Sanchez w obwodzie Bayaguana i pod Arroyo, a d. 30-go pod Santa-Cruz de Lomozza. Dywizja generała Gondara znajdowała się wówczas wyżej Azua.

Gazeta madrycka ogłasza następną depeszę telegraficzną otrzymaną w ministerstwie wojny, a wysłaną z Kadyxu 22 grudnia. „Generałny kapitan w Santo-Domingo oznajmuje d. 4 grudnia:

„Od ostatniej mojej depeszy, generałowe wojsk obwodowych Puello i Modesto Diaz, pobili buntowników w Sabana-Buey, w Jaguate. Generał Santana podobnie pobliż ich w Santa-Cruz de Lomozza. W Anton Sanchez i nad rzeką Jabita szczegóły przesyłę przez parostatek Cantabria, który jutro zabierze moje listy.”

Na dzisiejszem posiedzeniu izby poselskiej, minister wojny odczytał projekt do prawa ustanawiającego liczbę wojska na r. 1864 na 100,000, tudzież projekt dekretu o milicji prowincjonalnej.

Grecja.

Dziennik Pays ogłosił d. 27 grudnia w Paryżu następną wiadomość:

Stan rzeczy nie polepszył się sposobem widocznym w Grecji. Ministrowie straż pewnych stanowisk poruczyli nie gwardji narodowej, ale żandarom, z których znaczna liczba zawiodła ufność rządu w smutnych wypadkach lipcowych. Obrażona gwardja przy pierwszej danej zręczności, przy pierwszym zblegowisku ulicznem wołała: niech żyje król! Prezes z ministrami! Przystąpił zatem do środków poskrumcznych; wielu oficerów gwardji narodowej i znakomitszych obywateli uwieziono. Wzburzono to więcej gwałwu niż zawiadzenia, zwłaszcza, że zgromadzenie narodowe przez swój niepojęty dekret 17 października prawo powstania uznało za święte.

Na posiedzeniu bezpośrednio odbytem póowych rozruchach, panowało ogromne wzburzenie. Oskarżano prefekta policji, że jednę z podejranych kazał wziąć na tortury. Spory o mało że nie wyrodziły się w ogólną bitwę na pięście, przynajmniej wielu przedstawicieli porowało się za barki.

Prezes, nie będąc w stanie przywrócić porządku i straciwszy już siłę przez ciągłe dzwonięcie, głośno zawołał w głębokiej rozpaczce: „Mój Boże! mój Boże! dla czego ocaliłeś mię w czerwcu od kuli Kyrjakosa?”

Czytelnicy pamiętają zapewne, że p. Messingis, dzisiejszy prezes rantonny został w czerwcu przez sławionego Kyrjakosa, w chwili kiedy wyszedł do powstańców jak parlamentar.

Skarb krajowy tak jest wyczerpany, że ministrowie nie zawahali się naruszyć funduszu inwalidów floty. Rząd kraju idzie samopas; a ponieważ Grecja mniej niż jakiegokolwiek inne państwo jest zdolną do rządzenia sobą, łatwo pojąć co dzieje się, zwłaszcza w prowincjach.

Hr. von Sponeck, na ostatnim przyjeździe u dworu, rzekł do małżonki prezesa zgromadzenia: „Te piękne salony przypominają pani przeszłość.” Prezesowa odpowiedziała dyplomaticznie: „Kiedy terażniejszość okaże się lepszą, przeszłość łatwo pójdzie w niepamięć.”

Król niemógł jeszcze dotąd zająć na swe usługi stajni królewskich; artylerja nie chce ich oddawać.

Jeden z publicystów greckich, w broszurze przyjętej z prawdziwem uwielbieniem, dopomina się o bezpośrednie rozwiązanie zgromadzenia narodowego. Rzeczywiście dotknął prawdziwej rany nekajającej Grecji.

Stany Zjednoczone AMERYKAŃSKIE.

Washington 9 grudnia. Abraham Lincoln rozkazał dziś złożyć trzecie swoje poselstwo kongresowi. Wyraził w niem, że Stany Zjednoczone zostają w pokój ze wszystkimi rządami obecnie; że przesilenie groźące rozbratem między zwolennikami jedności minęło; że rokasz wzięty został w najciężniejszej obręby. Oświadczył, że postanowił nie złożyć utrzymać politykę wyzwolenia czarnych przynajmniej dopóty, dopóki wódze rządu pozostaną w jego roku.

Do tego poselstwa załączona jest odezwa, mocą której Abraham Lincoln udziela amnestji wszystkim mieszkańcom Stanów oderwanym, wyjąwszy naczołków rządowych, admirałów, generałów i oficerów, oraz tych wszystkich, którzy z czarnymi inaczej postępowali jak z jeńcami wojennymi; pod warunkiem tylko, że ci co zaprzagną skorzystać z amnestji przystępną na wierność konstytucji i jednoci, oraz przyjmą wszystkie uchwały kongresu i wszystkie proklamacje prezydenta wydaną w ciągu wojny i posłusznymi im będą dopóty, dopóki najwyższy sąd ich nie uwolni. W oświadczeniu przedstawiono kongresowi sprawozdanie wydziałów wojny, marynarki i

Sekretarz stanu Staunton przedstawia obraz działań wojennych i wyraża, że wszędzie były pomyslnie, wyjąwszy pod Charlestown. Mówi, że zwłoka w wymianie jeńców pochodzi z wahań się rządu związkowego dostarczyć rokoczanom 40-ci tysięcy świeżych żołnierzy w zamian za 13 tysięcy jeńców związkowych; że konskrypcja wprowadzona we 12-tu Stanach wyniosła 50,000 żołnierzy i 10 milionów dolarów, która to summa obrócono na ochotnicze zaciągi, celem zebrania ich dostatecznej liczby i uniknięcia potrzeby nowego popisu wojskowego. Doradza zaciągi czarnych, liczbą których pod chorągiewami związku wynosi już 100,000 ludzi, i wyznaczenie takiego samego żołdu jak żołnierzom białym; mówi, że jeśli uznaniem to będzie za potrzebne dla opieki nad jeńcami, należy użyć nawet odwetu względem odcierpawców. Kończy wywarczeniem życzeń, aby następne jego sprawozdanie doniosło o zupełnym stłumieniu rokoczu i przywróceniu pokoju.

P. Welles sekretarz stanu marynarki nie ukrywa porażki związkowych pod Charlestown, ale ogłasza skuteczność blokady, która, jak mówi, rozciąga się na 3,549 mil. Okręty związkowe schwytały 1049 statków wszelkiego rodzaju usługujących przebież się przez blokadę, i to nie licząc statków zatopionych lub spalonych. Dodaje, że flota zniszczyła wielką liczbę statków na rzekach zachodnich.

Sekretarz stanu skarbu, p. Chase, przesłał swoje sprawozdanie d. 10 grudnia. Mówi, że usiłowanie jego uwieńczył niespodziewany skutek i tak dalej przedstawia stan obrzecznych obrotów pieniężnych, jakich żadne państwo na świecie dotąd niewiadziało. Dochody razem z pożyczką wyniosły 900 milionów dolarów, a wydatki 895 milionów.

Komory celne dostarczyły 69 milionów; taksy 37 milionów; pożyczka 776 milionów. Rozchody wydziału wojny urosły do 590 milionów dolarów, a floty do 63 milionów.

Obie izby kongresu uorganizowały się d. 7 grudnia.

Zmiana prezydenta Stanów Zjednoczonych nastąpi w marcu 1864-go. Bogdajby te trzy miesiące wystarczyły Abrahamowi Lincolnowi do wyzwolenia czarnych i przywrócenia zgody braterskiej w ojczyźnie!

DEPEZJE TELEGRAFICZNE.

BERLIN, wtorek 5 stycznia wieczorem: Gazeta krzyżowa oznajmuje, że 13-ta dywizja otrzymała rozkaz zebrania się natychmiast w Priegnitz; dodaje, że ten rozkaz musi odnosić się do środków, mogących mieć miejsce przy bezpośrednim osadzeniu Sleszwigu.

Tenże dziennik donosi, że rzecz pewną: że gabinet, wiedeński stanowczo oznajmił berlińskiemu, iż wycofa się ze wszelkiego uczestnictwa w sprawie sleszwigskiej, jeżeli w obecym stanie tejże sprawy, Prusy zechcą uważać siebie za wolne od zobowiązań traktatu londyńskiego.

Pan Quehl, generałny konsul pruski w Kopenhadze, tknięty apopleksją umarł tam przeszłej niedzieli.

BERLIN, środa 6 stycznia. Donoszą z Kopenhagi, że książę Karol sleszwigsko-holsztyński-sonderburgsko-glücksburgski, najstarszy brat króla Chrystjana, złożył temu panującemu przysięgę wierności jako królowi duńskiemu i książęciu sleszwigsko-holsztyńskiemu. Książę Karol otrzymał godność królewską w wysokości. W ójt z i e m s k i pan Krogh, mianowany został ministrem na księstwo sleszwigskie.

HAMBURG, środa 6 stycznia. Gazeta hamburska oznajmuje, że senat tego miasta głosować będzie za uznaniem przez sejm związkowy księcia Fryderyka na Augustenburgu panującym w Sleszwigu i Holsztynie.

Zgromadzenie obywateli przyjęło prawie jednomyślnie wniosek wyrażenia senatowi: że ciż obywatele stanowczo oczekują uchwaly sejmu związkowego przychylny w sprawie sleszwigsko-holsztyńskiej, księciu Fryderykowi na Augustenburgu.

Donoszą z Rendsburga, że wojska związkowe spiją okopy naprzeciw Kronenwerku.

HAMBURG, środa 6 stycznia wieczorem. Nowiniarz hamburski oznajmuje, że parlament duński zażądał wczoraj zdjecia chorągwi sleszwigsko-holsztyńskiej z mostu na szluzie w Rendsburgu, lecz że dowódca niemiecki stanowczo to żądanie odrzucił.

LONDYN, czwartek 7 stycznia. Wiadomości z New-Yorku z dnia 26 grudnia oznajmują, że generał związkowy Averill (?) przeciął jenerałowi odcierpawców Longstreet, związek z Richmondem, przez drogę zezlaną przechodzącą przez Tennessee i Wirginję.

Jenerał Johnstone objął dowództwo wojska odcierpawców, zostającego dotąd pod rozkazami jenerała Bragg.

Nie nie zmieniło się w położeniu rzeczy pod Knoxville, Chattanooga i Charlestown.

PARYŻ, czwartek 7 stycznia wieczorem. Dziennik Patrie oznajmuje, że policja schwytała w Paryżu czterech Włochów, u których znaleziono proch angielski, cztery sztylety, cztery rewolwery, cztery laski z ukrytymi w nich strzelbami, ośm bomb Orsiniego, oraz list bardzo obwiniający schwytych i tego co go pisał.

Trzej schwyty zowią się Trabuco, Grocco i Imperatori; nazwisko czwartego nie wiadome.

KOPENHAGA, czwartek 7 stycznia. Pan Quade wszedł tymczasowo do gabinetu jako minister spraw zagranicznych.

Panowie von Ewers i Lord Woodhouse wyjeżdżają dziś wieczorem.

Król ma wrócić w niedzielę do stolicy. FLENSBURG, czwartek 7 stycznia. Król i następcę tronu przybyli tu dziś zrana osobnym powozem; natychmiast udali się w dalszą drogę do Sonderburga, a stamtąd

nie zatrzymując się, parostatkiem zwanym S z l e z w i g do Korsör, w celu, jak mówią, znajdowania się w Kopenhadze na posiedzeniu rady stanu. Król oglądał dnia 5 warownie we Friedrichstadt.

Mówią, że wazkie przeprawy na rzece Schley jeszcze nie zamarzyły. Zalanie wodą dolin nad rzekami Treene i Eider nastąpi dopiero za zbliżeniem się nieprzyjaciół. Nadzwyczajny ruch panuje w Kopenhadze, mianowicie zaś na warstatach okrętowych, aby co najprędzej przezwąta flota mogła wypłynąć na morze.

FRANKFURT, piątek 8 stycznia. Gazeta początkowa oznajmuje, że na wczorajszym posiedzeniu sejmu związkowego, p. von der Pfordten złożył sprawozdanie komisji w rzeczy spadkobierstwa w księstwach. To sprawozdanie usiłuje dowiedzieć, że traktat londyński pod względem bezwarunkowej sprawiedliwości jest nie stuszny (unbillig) a pod względem międzynarodowym nieprawny, tudzież głęboko obrażający prawa księstw i Niemiec.

WIADOMOŚCI BIBIĄCE.

MICHAŁ BALIŃSKI.

Już dziesiąty dzień mija od tej bolesnej chwili, w której zgon znakomitego współziomka, męża niezłomnej prawości, wielkich w piśmiennictwie zasług, rozległej i dotkającej nauki, rodzinę jego, przyjaciół i całą czytającą powszechność ciężko zasmucił. A jednak niemożemy utulić się w żalu, ani zebrać wszystkich wspomnień, ani rozstrząsnąć dzieł, które uczonęj pracy jego zawdzięczamy, abymyśmy zdołali być wiernie i zupełnie przedstawić obraz jego obywatelskiej i naukowej działalności. Wkrótce, bo d. 11 stycznia na dorocznym posiedzeniu Komisji archeologicznej, której zmarły był odzobą i w której piastował urząd wice-przewesa, opowiemy obszerniej jego piękne życie. Dziś, poprzestając nam przychodzi na krótkim zarysie, bo dla tych, którym tylko ze sławy był znany, pożądaną będzie rzecz dowiedzieć się choć pobieżnie o kolejach ziemskiej jego pielgrzymki i o pożytecznych pracach naukowych, jakie po sobie zostawił.

Michał Baliński urodził się d. 14 sierpnia 1794 roku w majątności rodzinnej Terespolu, w Witebskiej gubernji. Ojciec jego wówczas cesarski inflancki, komisarz cywilno-wojskowy województwa wileńskiego, następnie ostatni wice-marszałek Trybunału litewskiego, a następnie prezes czasowego sądu głównego wileńskiego, był jednym z tych światłych mężów, którzy oświecili drugą połowę panowania Stanisława-Augusta. Przekonany, że nauka i kształcenie umysłowe najdzielniej przyczyniają się do uzduszenia społeczeństw, najtroskliwiej czuwał nad wychowaniem trzech synów, do czego znalazł w Wilnie wszelką łatwość, bo kiedy właśnie pełnił nadziei młodzieńcy dorastali, uniwersytet zakwitnął doborami nauczycieli i bogactwem zbiorów naukowych pomocy. W roku 1813, skoro wykład nauk na nowo otwartym został, Michał Baliński zapisał się w poczet słuchaczy uniwersyteckich i przez pięć lat aż do 1818, pracował w wydziale fizyczno-matematycznym, a później w wydziale filologicznym i prawnym. Na tych dwóch ostatnich Grodeck, Capelli, Olskowskiego byli jego przewodnikami. Pod ich kierunkiem, czując w sobie popoch do próbowania sił własnych w zawoździe piarskim, począł, szc ególniej zachęcany przez Kazimierza Kontryma, w odnowionym wówczas Dzienniku Wileńskim ogłaszać sumiennie wypracowaną rozprawę pod napisem: O b r a z p a n i s t w a W i e l k i e j B r y t a n j i, w której obrat za główne przewodnictwo znakomite dzieło Blackstona. Młody Baliński sprzyjałony ze spół-uczniami, palającymi żądzą wiedzy, w 1816 zajął się wydawnictwem pisma czasowego w Wilnie Tygodnik Wileński. Życie umysłowe i towarzyskie gorzało wówczas pięknie i czystym wiatłem w Wilnie; pod dobroczynnym jego wpływem zawiązało się grono mężów, którzy chcieli prostawą zdroźnością przez wydawanie pisma żartobliwo-satyrycznego, pod nazwą Wiadomości B r u k o w e. Prezesem towarzystwa Szubrawców został wybrany mąż będący zaszczytem i ozdobą uniwersytetu, Jędrzej Śniadecki. W piśmie przez towarzystwo wydawanem od 1816 do 1822, umieszczał Baliński ulotne obyczajowe obrazki, które obok tryskających dorywczych plodów pióra Jędrzeja Śniadeckiego, Leona Borowskiego, Roberta Klaczkowski i tyłu innych, odznaczały się wesołym poglądem na świat i ludzi i prawdziwą solą atycką, która wlaście temu piśmie nadawała tyle wdzięku i czyniła je tak pożądanem. Ale Baliński chciał dla udoskonalenia się w naukach, rozpatrzyć się nieco w obcych krajach, wyjechał więc w końcu roku 1818 za granicę. We Frejburgu oddał się z upodobaniem mineralogji, a w Dreźnie wybrany został na członka towarzystwa mineralogicznego Wernera. Z wrażeń podróży podał do Dziennika Wileńskiego opis wędrowki po Szwajcarii saskiej i opisante Wiednia. Wróciwszy do kraju, zasła najpamiętniejsze zdarzenie w jego życiu, źródło szczęścia, jakim cieszył się przeszło lat czterdzieście, skąd wypłynęła cała jego przyszłość, jak ojca rodziny. W roku 1820 poślubił on Zofję, córkę Jędrzeja i synowicę Jana Śniadeckiego; codzienne obcowanie i najbliższy rodzinny stosunek z tymi niezrównanymi mężami, utwierdziły go w moralnych zasadach z rodzicielskiego domu wyniesionych, a w ich rozległej i głębokiej nauce, w doświadczeniu ich życia, w poglądach na najważniejsze zadania ludzkości, wyrobił w sobie tę niezłomną prawosć i ten sąd zdrowy, które odznaczały wszystkie czynności jego domowego i obywatelskiego zawodu, tę jasność pojmowania i sumiennosć, jakie w pismach swoich rozwinął. Na innem miejscu opowiemy ich prawdziwą wartość, dziś poprzestając nam przychodzi na wspomnieniu

główniejszych, jakimi są: Historia miasta Wilna, 2 tomy; Pisma historyczne, 4 tomy, obejmujące pojedyncze rozprawy treścią i formą dzwlnie bogate; Akademia Wileńska, obraz dzieł tej głównej szkoły aż do jej reorganizacji w początkach bieżącego wieku, i nakoniec Pamiętniki o Janie Śniadeckim, które ostygając już ręką kończy. Pisma jego są skarbem ważnych i dokładnych wiadomości o dziejach i ludziach tego kraju.

Lecz jeżeli Michał Baliński jak pisarz i badacz przeszłości, i przejdzie do niewygasłej pamięci i w rzędzie uczonych tego kraju zawsze jedno z pierwszych miejsc zatrzyma, w sercach tych co go bliżej znali, których przyjaźnią swoją zaszczycał, żyć nie przestanie, a społeczeństwo nasza winna mu będzie trwałą wdzięczność za te wzory cnot, za tę prawosć, za tę słodycz obcowania i serdeczność, jaką umiał dusze sobie jednać i przywiązywać.

Dom Jasiuński bogaty w tyle cnotliwych czynów sprawiedliwie służyć powinien za przykład do naśladowania; bogdajby w najpóźniejszych potomkach zachował te cnoty, którymi przez tyle lat przyswiecał!

Zwiolki s. p. Michała Balińskiego, zmarłego w d. 22 grudnia, po odbytem żałobnym nabożeństwie w kościele św. Jana przewiezione zostały d. 28 na wieczny spoczynek do majątności rodzinnej Jaszun.

Mikołaj Malinowski.

— LEN. — Fabrykacja lnu ostatniemi czasy bardzo znakomity krok uczyniła: właściciel jednej z znacznych fabryk bawelniczych w Czechach, Gustaw Tetzner, wynalazł sposób użyczenia tego włókna zamiast bawelny. Dla kraju tutejszego, który pielęgnowaniu lnu tyle pięknych gruntów i pracy ludzkiej poświęca, taki wynalazek oddać może wielką przysługę. Kolosalny wzrost produkcji bawelny w Ameryce, dostarczając warstatom tkackim nader podatnego i w stosunku do lnu wielce taniego materiału, zepchnął był włókno nasze na zupełnie podrzędne stanowisko. Niemając dosyć ani przedsiębiorczości, ani kapitałów do zakładania fabryk w kraju na sposób holenderski, gdy żądanie lnu naszego za granicę przestało być natarczywem i ceny stanęły nisko, nieumieiliśmy nie innego zrobić, jak zawiesić zupełnie w wielu miejscach produkcję. Wojna w Stanach Zjednoczonych, która napływ bawelny do Europy zatamowała, była ostatniemi laty powodem, iż handel włóknem lnanem znowu się ocucił, żądanie go z portów bałtyckich wzrosło i ceny swoją koleją podskoczyły. Wzrost jednak tego żądania, a za niem i ceny produktu, był w miarę niezmiernego wydrożenia bawelny, bardzo szczyplwy. Przyczyna takiego na pozór dziwnego zjawiska leżała w charakterze samego włókna lnanego, pod względem swojego składu różniącego się od bawelny, a zatem niemożące być wyrabianem na warstatach dla niej zbudowanych. Przypatrując się przez mikroskop włóknom bawelny, widzimy, iż się składają z bardzo długich komórek roślinnych, podobnych do zgniecionego makaronu włoskiego. Komórki te są nieco poskręcane, co ułatwia ich łączenie, a zarazem nadaje wielką moc przędzy z bawelny, lubo tkanina z niej staje się przez to w dotknięciu grubszą od płócienną. Przeciwnie włókna lnu po wycziesaniu, ukazują się pod mikroskopem w postaci naturalnych nitki prostych powiązanych klejem roślinnym. Przedzenie lnu zależy musi na tym tylko, ażeby te nici naturalne łączyły z sobą dla otrzymania długich pasem; lecz to właśnie na warstatach mechanicznych urządzonych do bawelny lub welny staje się niepodobnem do wykonania. Jakkolwiek więc już od lat piętnastu używano pewnej liczby szczególnych machin do czesania, przedzenia i tkania płócien z włókna lnanego, — skoro przesilenie amerykańskie nastąpiło, użył lnu zamiast bawelny po fabrykach bawelniczych było niepodobniestwem, a przyszło tylko nieco zwiększyć czynność warstataw umyślnie do lnu sporządzonych. Tęm się snadnie tłómaczy niewielki wpływ klaszki bawelniczej na obroty włóknem lnanem. Ale klaszka była nader dotkliwą, rozum więc ludzki niepróżnował i począł szukać środka, jakby len przycięwać do puszczenia na warstata bawelnicze. Przedtem taniósć bawelny amerykańskiej niedozwalała ani pomyśleć o jakiejkolwiek w tej mierze manipulacji; ale kiedy cena bawelny w Niemczech z 30 guldenów wzrosła do 180, a nawet za najlepsze włókno do 200 guldenów za centnar, wtedy choćby najkosztowniejszą przerabianiem lnu przedstawiało się jako wiele korzyści obiecującą przedsięwzięcie. Biorąc bowiem najwyższą dotychczasową cenę lnu w Niemczech, 25 guldenów za centnar, przypuszczając na samo przygotowanie go sposobem bawelniczym 5 guldenów od centnara, a wreszcie możność odejścia w braki choćby nawet połowy włókna surowego w czasie przerabiania, — jeszcze się okaże w cenie bawelny naturalnej i sztucznej lnaniej tak wielka różnica, że wydrożony dzisiaj produkt amerykański żadną miarą rywalizować z naszym niepotrafi. Powodowany temi względami p. Tetzner, znając do tego z praktyki istotne różnice pomiędzy obu włóknami, rozpoczął próbę przygotowania bawelny z lnu od razu dwójaką drogą: chemiczną, dla zobojętnienia kleju roślinnego, i mechaniczną, dla nadania włóknu lnanemu postaci papki bawelniczej. Dla nas, co się tęp zaprzatamy z pobudek jedynie ekonomicznych, droga, którą szedł wynalazca, jest mniej interesującą; dosyć na tęp, że wypadek prób robionych na obszerną skalę, był jak najpomyślniejszy. Bawelna lnaną jest nieco światlejsza od lnu wycziesanego, a po wybieleniu nieustępuje naturalnej, i ma nadto blask właściwy, jedwabisty. Pojedyncze komórki włókna są równie cienkie, jak najdelikatniejszej bawelny, pod mikroskopem ukazują się w postaci właściwej, i mają około 3 cali długości, co wśwólko bardzo je fabrykantom zaleca. P. Tetzner z tak przygotowanego włókna lnanego otrzy-

muje na warstatach bawelniczych przędę od N. 4 do N. 8, i sprzedaje ją od 60 do 75 guldenów za centnar wiedeński. Cieńsze numera dają się również otrzymywać, ale z większym daleko zachodem, a więc i kosztem; udoskonalenie wynalazku zależy jeszcze od czasu. Na ten raz dosyć na tęp, iż produkcja lnu świetniej może się spodziewać przyszłości, co dla nas jest najważniejszem i na cośmy głównie chcieli zwrócić czytelników uwagę. Jesteśmy w takim położeniu, iż co do uprawy lnu, Europa zachodnia rywalizować z nami niemoże. Zływa jej na owych szerokich przestrzeniach gruntu, które dozwalały zasiewać tę roślinę na roli wyleżałej, a tym sposobem kosza stercorkozacji i pracy ręcznej około pieliena sprowadzać do jak najniższej cyfry. Uprawa lnu w Hollandji jest niemal tęp, czém u nas hodowla brzoskwin: wzrost ludności i wnet za tęp idąca potrzeba natężonego gospodarstwa niesprzaja jego zasiewowi. Dopóki więc wantuchy bawelny nieopieczną znowu zawalać fabryk europejskich, — a nam się zdaje, że nawet po ustaniu wojny domowej amerykańskiej, niełatwo przyjdzie uprawie tego produktu dzwignąć się od razu z dzisiejszego upadku, — dopóty możemy być pewni produkowania lnu naszego na rynkach zagranicznych. Życzymy powodzenia wynalazkowi p. Tetznera, bo od niego zależy może powodzenie ważnej gałęzi naszego rolnictwa.

— RZEMIEŚLNICZY W INFLANTACH. — W miastach inflanckich, oraz na wyspie Oesel, w r. 1862 było 8300 rzemieślników, a mianowicie: 1826 majstrów, 3977 czeladników i 2497 uczniów. Z ogólnej liczby na samą Rygę przypada prawie 66%, a mianowicie: 974 majstrów, 3060 czeladników i 1436 uczniów. Ponieważ ludność Rygi wynosi 72,930 głów pici obój, więc stosunek rzemieślników w tęp mieście do całkowitej cyfry ludności jest jak 1 do 13.

— KASSOM OSZCZĘDNOŚCI, świeżo założonym w niektórych miastach tutejszych, na początek niebardzo się powiodło. Tak np. do kijowskiej, na 70,000 ludności miasta, w październiku wniesiono tylko 234 rub. 75 kop., a wydano 18 książeczek; w listopadzie zaś wniesiono 879 rub. 83 1/2 kop., a wydano 19 książeczek. Kassa więc jak na teraz niedopięła właściwego swego celu, jakim jest ściganie oszczędności drobnych, gdyż nawet to co wpłynęło, składało się z kwot znaczących.

— TOWARZYSTWO ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH. — D. 29 grudnia, w obecności członków komitetu Tow. Zachęty Sztuk Pięknych i publiczności, odbyło się losowanie roczne dzieł sztuki przez komitet zakupionych. Zastępcy wice-przewesa p. Simler przed rozpoczęciem ciągnięcia tak przemówił: „Panowie! Rozlosowanie dzieł sztuki pomiędzy członków instytucji naszej, do którego właśnie przystąpić mamy, zamyka obrót roczny funduszu Towarzystwa; takowy w ogólnym zarysie był po dzień dzisiejszy następujący: Jako dochód wpłynęło za akcje Towarzystwa rsr. 6,535; za bilety wzięcia na wystawę rs. 1,083 kop. 32; za odbicia i katalogi rs. 100 kop. 15; z komissowego od sprzedanych dzieł z wystawy, osobom prywatnym rs. 75 kop. 15; z procentów od summ deponowanych przed ich użyciem rs. 232 kop. 80; z zasiłku rządowego rs. 1,650. Było więc dochodu ogółem rub. sr. 9,676 kop. 42. Wydatki poczyniono następujące: na komorne rs. 1,050; na opał i światło rs. 103 kop. 64; na porządki rs. 263 k. 35; na opłatę modelu i przyborów w sali rysunków rs. 131 kop. 94; na placę kustosa i służby rs. 964; na placę sekretarza, pisarza i kossza kancelaryjnego z zasiłku rządowego rs. 850; na procent służbie od wpływu na bilety wzięcia na wystawę rs. 64 kop. 94; na konkursu i stypendja rs. 1,031 kop. 12; na kupno akcji i pism zagranicznych rs. 39 kop. 72; na odbicie jako premia dla członków Towarzystwa za r. b. rs. 1,055; na zakup 34 dzieł sztuki do rozlosowania użyto 3,674. Było zatem wydatków ogółem rs. 8,227 kop. 71. Dochody więc przewyższają wydatki o rs. 1,448 kop. 71. Przewyżka ta składa się z procentów, które potrącić należy w myśl art. 33 ustawy, oraz z summy rezerwowej użyć się mającej na opłacenie niektórych rachunków dotąd jeszcze niezamkniętych i na pokrycie pierwszych niezbędnych wydatków w roku przyszłym. Ponieważ z końcem r. b. kończy się i pierwsze trzylecie istnienia Towarzystwa, a zatem i pierwsza epoka obowiązkowa dla członków rzeczywistych do opłacania akcji, — ze smutkiem jednak przytoczyć musimy, że z ogólnej ich liczby, prawie 3cia część dotąd się nie uściła, gdyż fundusz ten stanowił podstawę bytu instytucji naszej. Choćby dochody tegoroczne daleko były mniejsze od lat poprzednich, artyści nasi zarówno i w tym roku licznymi pracami swymi zasilali wystawę. Ogólna bowiem liczba dzieł sztuki w r. b. wystawionych wynosiła sztuk 138, mianowicie obrazów olejnych 91, rzeźb 14, akwareli i rysunków 32. Widzimy więc, iż nie zbywało na dobrych chęciach do pracy, przy której sztuka krajowa postępować musi, jeżeli tylko utrwali się u nas ogólne przekonanie, że na niwie sztuki rośnie takie ziarno, które dostarczyć może pokarmu do oświaty, tęp potężnej dzwigni kultury ludzkiego. Po tęp przemówieniu, odbyło się losowanie, a losy ciągnęły siroty. Reprodukacja tegoroczna dla członków, wyobrażająca „Bitwę pod Beresteczkiem“ (obraz Kossaka i Brodowskiego), rysowana przez Walkiewicza, a odbijana w Berlinie, wkrótce rozdana zostanie, jest już bowiem w drodze i lada dzień spodziewać się jej przesyłki należy. (G. W.)

PRZEPOWIEDNIE BURZ.

Kiedy meteoromancja układała przepowiednie na rozmaite oddalone terminy i na podstawach dowolnych, wyrozumowana meteorologja, prawdziwa nauka wieku, postępuje obrzymym krokiem. Obserwatorjum cesarskie w Paryżu przepowiedziało portm francuzkim ogromą

burzę, która nawiedziła brzegi morza Śródziemnego dnia drugiego grudnia we środę. Przepowiednia ta zwróciła uwagę powszechności na uskutecznione już w Europie postępy co do oznajmiania na krótki czas przedtęp mających nastąpić burz i huraganów. Wybachną nam czytelnie, że się na chwilę tęp przedmiotem zajmujemy.

Jeden z najświetlejszych i najznakomitszych mężów naszego wieku, Franciszek Arago, popenił błąd, pisząc następne wyrazy, które potęp powtarzali luni uczeni:

„Zadne słowo, wyszłe z ust moich, żaden wyraz napisany za zgodą moją, nie upoważniły nikogo przypisywać mi myśli, że w stanie dzisiejszych wiadomości można przepowiedzieć z pewnością jaka będzie pogoda za rok, za miesiąc, za tydzień, nazajutrz nawet. Mimo największe postępy nauki, nigdy uczony, dbając o swoją opinję, nie ośmielił się przepowiedzieć pogody.“

Arago niemało byłby dziś zdziwiony, gdyby mógł wiedzieć, jak prawdziwe i niezaprzeczone odnoszą triumfy uczeni meteorologowie w Anglii i Francji czuwający nad burzami.

Ciężkomierni i telegraf elektryczny oswadają nawałnicą. Jak wierny Eckart z legendy niemieckiej, który w Czarnymlesie poprzeda orszak polowania piekelnego i oznajmuje zbłąkanyim dzieciom, ażeby się skryły przed nadejściem wdm, elektryczna depesza poprzeda burzę i radzi statkom, ażeby się miały na baczności. Błada tym, który lekceważą tęp zbawiającą radę! Marynarka całej kuli ziemskiej tworzy całość złożoną z 200,000 okrętów i więcej niż miliona ludzi, można więc wyobrazić sobie, jak ważne są straty, które poczyniły nawałnicę w ciągu tyłu wieków i jakie obrzymie korzyści handlowe i społeczne, wynikną z systemu doskonale uorganizowanej telegraficznej czujności nad morzami. W ciągu tysiąca lat marynarze ulegali ślepeму przeznaczeniu, które ich gubiło. Tak samo i Arabowie uznają panowanie lwów i dają im prawo niszczenia stad bez oporu. Do dni naszych nie przyszło marynarzom na myśl walczyć za pomocą nauki przeciw wiatrom.

Zaszczę powstania przeciwko temu panowaniu wiekowemu i fatalnemu pozostawiono naszej epoce, temu wiekowi płodnemu w nauki, które zmieniły postać świata.

Pierwszy uczone pan Marsden, który zajęł się przedsięwzięciem podobnem temu, o którym mamy mówić, był sekretarzem admirałcji Wielkiej Brytanji. Projekta jego speliły na niczém, gdyż nie użyto w wykonaniu potrzebnej sprzyśtosci do wprowadzenia jakiegokolwiek reformy. Po upływie lat trzydziestu, zawsze w Anglii, kapitan Beecher usiłował zastosować służbę meteorologiczną do udzielania rad i przestrog marynarzom.

Lecz i to nowe usiłowanie zostało bez ostatecznego skutku do dnia, w którym kongres Stanów Zjednoczonych Ameryki przyjął doskonały projekt międzynarodowej meteorologji.

W czasie, kiedy stary świat zaspiał w rozkoszach cywilizacji coraz wykwintniejszych, nowy świat zmierzzał wielkim krokiem ku urzeczywistnieniu obrzymiego dzieła, które miało przynieść ludzkości znakomite korzyści.

Kongres waszyngtoński postanowił zebrać wszystkie dokumenta i wiadomości meteorologiczne, jakich tylko mogła dostarczyć marynarka i rozstrząsać je z punktu ogólnego, ażeby korzystać z nich do ułożenia pierwszych „kart wiatru i dróg morskich“, choć przez przybliżenie pewnych. Oprócz tego, naukowca wyprawa pod dowództwem porucznika Maury musiała zwiędzić przestrzeń oceanu i zebrać postrzeżenia. Doskonałe karty wiatrów były owocem tęp wyprawy. Pana Maury mianowano później dyrektorem obserwatorjum narodowego w Washingtonie, dokąd miano przysłać wszystkie postrzeżenia dostarczane przez marynarzy.

W r. 1852 rozbicie steameru San-Francisco, zwróciło na obserwatorjum narodowe waszyngtońskie uwagę publiczności amerykańskiej. San-Francisco przewoził wojsko z New-Yorku do Kalifornji. Odplynał już przed trzema dniami i znajdował się w zatoce meksykańskiej, gdy szalony huragan, który wyprawił wódę z Gofu-stream w ciasną Floridę, zagrażał wszystkim statkom niebezpieczeństwem. Maszt San Francisco był złamany, machina z powodu napływu wody niemożliwa działać i nieszczęśliwy steamer, zbroczywszy z prostej drogi, rzucił się na pastwę wściekłych żywiołów. W tym stanie opłakany postregły go dwa statki płynące do New-Yorku i doniosły o tym smutnym wypadku. Wysłano więc zaraz dwa statki parowe a v i s o s, na pomoc San Francisco. W tym czasie dyrektor obserwatorjum w Washingtonie, porucznik Maury, przygotował kartę, na której zdołał skreślić w dość ciasnych granicach, punkt, gdzie można spotkać rozbitków. Avisos z tą kartą szczęgółową, wśród okrzyków i życzeń strwożonego tłumu, odplynęły na pomoc.

Dzienniki, które się tym wypadkiem zajęły, doniosły, że avisos wysłane z instrukcją pana Maury, wyratowały osadę San Francisco i przywoziły ją z tryumfem do New-Yorku. To rozwiązanie teatralne w połowie tylko jest dokładne. Rozbitków uratowały dwa statki, które je postregły w nocy i znalazły z rana. Avisos przybyły w chwili, kiedy wspaniały steamer tonął po przesadzeniu znajdujących się tam wrzód czterechset osób. Tryumf więc pana Maury nie był zupełny. Trzeba jednak dodać, że miejsce w którym San Francisco zatonał było to właśnie, które pan Maury wskazał. Gończe więc statki speliłyby swoje polecenie, gdyby kilku godzinami wcześniej wypłynęły z New-Yorku.

Odgłos wyratowania San Francisco rozległ się po całym świecie i podał wielu myśli międzynarodowej meteorologji. W r. 1853 zwołano do Brukselli kongres morski. Przyłożył się on wielce do rozpowszechnienia wiadomości o praktycznych wypadkach, do których prowadziły karty i e g l a r s k i e p. Maury. Wypadki te zależą głównie na udoskonaleniu

drog morskich, które znacznie skrócił p. Maurry przez określenie istnienia wiatrów perłowych, w rozmaitych stronach oceanu. Kongres uchwalil wzór księgi wiatrów, która przyjęli wszyscy marynarze i podał projekt innych środków mających przyspieszyć postęp meteorologii w celu ułatwienia handlu morskiego.

Na nieszczęście rzady, których delegowani byli obecni na kongresie brukselskim, były nadzwyczaj ozięble co do uskutenienia projektów poczynionych wprzód. Stany Zjednoczone tylko pozostały wierne ulozonemu programowi. Anglja posłała w części za ich przykładem. Parlament angielski przeznaczył zasoby na uorganizowanie służby meteorologicznej na obszerniejsze rozmiary. Board of Trade (Izba handlowa) obowiązana była do dostarczenia potrzebnych środków. Biuro to dalo dowód rozsądku, odwołując się do uczonych wszystkich krajów o pomoc w organizacji ogromnej meteorologicznej sieci.

Posiedzenie towarzystwa brytańskiego „rozwoju umiejętności“ odbyte r. 1859, dalo ostatni i stanowczy popęd projektowi dotąd uspionemu. Na tém to posiedzeniu wyndrżyl się pomysł przeznaczenia na usługi meteorologii praktycznej i telegrafu elektrycznego.

Huragan, choćby najwzrostniejszy, szerzy się nie z większą bystrością jak dziesięć lub dwanaście mil na godzinę, telegraf więc elektryczny działający przedz, daje możność uprzedzić stątki stojące w porcie o nadchodzącym niebezpieczeństwie. Komitet wydziału fizycznego przekonywał o ważnej usłudze, którą mogą oddać komunikacje elektryczne urządzone między portami stosunkowo nie bardzo oddalonymi od Wielkiej Brytanji i Irlandji w celu oznajmienia im o nadchodzącej burzy lub huraganie. Komunikacje te ważne by były szczególnie dla brzegów północno-wschodnich Szkocji, ponieważ uprzedzić o zbliżeniu się burzy na południu, łódki rybackie miałyby czas się schronić. Niezliczona liczba łodzi pływających wzdłuż brzegów, ginie często w tej otchłani z powodu gwałtownie powstających burz, przed kilku godzinami wybuchyły w la Manche, a o których mogły donieść telegraf.

Projekt zawiadomienia o burzy za pomocą elektryczności nanow wytoczono na radzie stowarzyszenia pod prezydencją księcia Alberta, którego wprowadzenie w praktykę poruczono wyłącznie biurowi handlowemu, znajdującemu się pod prezydencją admirała Fitzroy, znakomitego meteorologa.

Wkrótce sprawa meteorologii naukowej skorzstała w Anglii ze straty „Royal Chaster“. Wszyscy uznali, że można byłoby uniknąć tej strasnej burzy, o której tyle pisaly dzienniki, gdyby w Margate do North-Port był telegraf i gdyby depesza ostrzegająca dala czas w Margate przedstawiać środki bezpieczeństwa. Zrozumiano wówczas, że idzie tu o rzecz ważną nie cierpiącą zwłoki i gorące życzenia powzrochności angielskiej nastawaly na urządzenie nowej linii telegraficznej, co zapewne mniéj kosztuje aniżeli rozbicie okrętów.

Telegraf wkrótce urządzono i wprowadzono w działanie sygnały telegraficzne, ostrzegające stątki w la Manche i Kanale S-gó Jerzego, narazone na niespodziane napady burz. Telegraf zaczął oznajmować nie tylko nagłe wichry panujące na brzegach z nadzwyczajnie szybkimi zmianami, lecz użyto go też na zwiastowanie symptomatów barometrycznych o tworzących się burzach i ostrzeżenia okrętów mających opuszczać porty o bliższym niebezpieczeństwie.

Sygnały przoroźności, przyjęte przez admirała Fitzroy są nadzwyczaj proste. Stożek zwrócony ku niebu, oznacza zbliżenie się wiatru północnego. Wiatr ten jest najniebezpieczniejszym dla Anglii. Stożek zwrócony ku ziemi oznacza zbliżenie wiatru południowego. Cylinder oznacza, że wiecher ma spaść na zagrożone miejsce. W ogóle nie można w tym razie określić szczególnego kierunku, który weźmie mający spaść wiecher, lecz jeżeli jest prawdopodobieństwo, że nadejdzie bądź z północy, bądź z południa, cylinder łączy się z jednym ze stożków o którym mówiliśmy.

W nocy zamiast stożków zawieszają się w trójkąt na żelaznych prętach trzy lampki, co oznacza zbliżenie się wiatru północnego; chcąc zaś oznajmić o wietrze południowym zawieszają się cztery lampki w kwadrat.

Sygnały te wywyższają się na telegrafach nadbrzożnych; widąc je z daleka i okrzyki. Kto je spostrzeżga, mogą wówczas przedstąpić środki ostrożności, wrócić na brzeg lub zwinąć żagle i uciec przed wiatrem. Stary marynarze, ufający więcej wprawie niż przepisom uczonych, nieprzyjmowali nieraz tych nowych pomysłow. Pewnego dnia otrzymano w Newcastle wiadomienie o mającym nadejść z południa wicherze. Sygnały ostrzegające wywieszono jeszcze w czasie, kiedy niebo było zupełnie pogodne. W powietrzu nie na pozór nie potwierdzało groźnych przewidyń admirała Fitzroy. Rybacy śmieli się z tych znaków trwożli. Zaden z nich nie wahał się wypłynąć na pełne morze. Nazajutrz brzeg był pokryty szczątkami rozbitych i nie jedna rodzina opłakiwała nieroztropność marynarzy, którzy pogardzili zwiastowaniem urzędowem telegrafu.

Od tego czasu nikt nie śmiał zaprzeczyć powagi admirałowi czuwającemu na brzegach Brytanji. Stacje telegraficzne Irlandji ostrzegają regularnie stątki stojące w kanale S-gó Jerzego o huraganach nadchodzących z Oceanu. Stacje szkockie urządzają je o zbliżających się wiatrach północno-wschodnich; brzeg la Manche narazicie, zawiadomione są o niebezpieczeństwach nadchodzących z północy.

Taki jest skład organizacji meteorologicznej, działającej od kilku lat w Anglii.

Francja w obec tej linii pięknych wyników otrzymanych przez admirała Fitzroy nie mogła pozostać nieczynna. Dyrektor obserwatorjum cesarskiego w Paryżu pan Leverrier zaczął w roku 1860 urządzać wraz z panami Montagnac, Roze i Eloué, delegowanymi od ministra marynarki, służbę meteorologiczną portów Francji. Głównym zaś punktem jest ob-

serwatorjum paryżkie. Do sieci wzajemnej pomocy policzono: Dunkerque, Toulon, Dieppe, Havre, Bayonne, Cherbourg Saint-Malo, Brest, Lorient, Nantes, Rochefort, Bordeaux Cette Marseille. Pan Leverrier skreślił cel służby działającej od pierwszego kwietnia r. 1860 następujący wyrazach:

„Dać znać o huraganie skoro ten się ukaże na jakim punkcie Europy, śledzić jego postęp przez użycie telegrafu i urzędowemu o nim brzegi, które może nawiedzić — taki powinien być skutek organizacji, o której będziemy się ubiegać. Ażby dopiąć celu, trzeba będzie użyć wszelkich źródeł sieci europejskich i zebrać wszystkie wiadomości o głównemu środkowi, skąd można byłoby ostrzedz zagrożone punkta, o mającej nastąpić burzy.

Dzisiaj o godzinie ósmej z rana 60 stacji europejskich posiada obserwatorjum w Paryżu o stanie pogody. Codzién więc o pół do jedenaśtej wiedzają już w obserwatorjum: o ciśnieniu barometrycznym, o stanie powietrza, o wietrze, wilgoci, stanie morza i nieba na sześćdziesięciu punktach Europy. Postrzeżenia te natychmiast się zsykują i „Biuletynu meteorologicznego“ obserwatorjum, zredagowany i wysłany tegoż dnia pnenuratom i korespondentom, urzędowem wszystkim o stanie powietrza. Z Paryża oznajmują jeszcze o tém portom, które to obchodzi. W końcu od kilku miesięcy już pan Marié-Davy, naczelnik służby meteorologicznej w obserwatorjum cesarskiem idąc w ślady adm. rafa Fitzroy, zaczął przepowiadać co dzień prawdę o podobieństwie w pogodzie na drugi a nawet na trzeci dzień.

Ważne zmiany, poczynione od niejakiego czasu w Biuletynie obserwatorjum, oznajmują nas z postępem telegrafu burz, w ciągu lata roku 1863. Badanie burz ogromnych lub „huraganów wirujących“ które nadejgają w miesiącu sierpnia, września, października i listopadzie z Atlantyku, pozwoliło panu Marié-Davy poznać pewne symptomata, wspólnie tym burzom, i za pomocą których można będzie odtąd przewidzieć je na dwadzieścia cztery a nawet i na czterdzieścia osm godzin wprzód.

Na trzeciej stronie „Biuletynu meteorologicznego Obserwatorjum“ od kilku miesięcy już umieszcza się karta zarysu Europy litografowana raz na zawsze, gdzie ląd oznaczony białą, morze niebieską barwą, i na której codzién odścisną się linje równoleżnikowe lub jednostajne ciśnienia barometryczne. Śledzenie tego systemu zakrzywien codzién oznaczanych między drugą i trzecią godziną po południu, przy pomocy postrzeżeń rannych, przesyłanych do Paryża, doprowadziło do ciekawych wyników. Pan Marié-Davy poznał, że pierwsze symptomata wicherów groźących Francji wyrażają się przez zbroczenie żagie równoleżnikowych na brzegach wschodnich a szczególniej na zatoce Gascogne. Potém wiatr przeniósł się na brzegi północno-zachodnie, jak gdyby chciał kręcić się około środka wleśtosci. Środek ten nawet przeniósł się z miejsca na miejsce, to regularnie stopniowo ze wschodu na północ, ażeby przeszedłszy Anglię wrócić się potém na południe, to znowu przelwnie z jakąś niepewnością i wahaniem, zdaje się, że chwilowo cofa się i wstecz idzie.

Dnia siedmiastego września postreżono, że 765 milimetrów linj równoleżnikowych, które wczoraj z rana wznosiły się na północno-zachodnie Irlandji, nachyliły się ku południowi. Wysłano więc natychmiast do stacji niemieckich następną depeszę: „Gróźba zachodowi na Oceanie.“ Osmnastego utworzył się podobny zakręt, usuwający się ku północno-wschodniej stronie i zakręt 760 milimetrów posuwał się jednostajnie; w zatoce gaskońskiej uważano spłaszczenie charakterystyczne będące zwiastunem burzy nadchodzącej z Atlantyku. Pan Marié-Davy przypisuje fenomen ten łatwemu ślizganiu się masy powietrza poruszanego na powierzchni Oceanu. Atmosfera dnia tego wykazywała nadzwyczaj mało wzburzenia, co niewątpliwie pochodziło z wirów morskich, które przędąc wzdłuż usilowały zepchnąć na warstwę wody.

Pan Marié-Davy przepowiedział, że nazajutrz dniewnastego, będą wiatry południowo-wschodnie i północno-wschodnie na brzegach południowych; wiatry południowo-wschodnie i zwracające się na zachód lub północno-zachodnią stronę między Rochefort; wiatry północno-zachodnie i południowo-zachodnie, na brzegach północnych. Wiatr w rzeczy samej wszczął się w punktach oznaczonych. Środek wicheru kierował się ku Anglii, lecz depesze nie były zład wysłane i zaledwie zdołano oznajmić ogólnikiem, że będą silne wiatry dwudziestego. Burza srożyła się od dwudziestego do dwudziestego piątego, i bieg jej był taki, że można było ją przepowiedzieć z wielką dokładnością, gdyby depesze przybyły regularnie 19 i 20-go.

Tym razem powodzenie było tylko częściowe z powodu przytoczonych nieprzyjajnych okoliczności. Ostatnimi czasy to się lepiej udalo. Oto uwaga pana Leverrier umieszczona w dzienniku z 26 listopada: „Okręt trzy maszowy norwegijski zwany Mind-Faders-Mind, kapitan Woole, który wypłynął z portu Houffiers dnia 21-go w sobotę z balastem, udając się do Sandefford, rozbił się pod Becquet de la Héve naprzeciwko Balaret o ósmiej godzinie wieczorem. Okręt wypłynął z portu o godzinie szóstej, minucie dwudziestej piątej wieczorem, przy słabym wietrze południowo-zachodnim. Lecz obserwatorjum wysłało o pół do pierwszej do Hawru, następną przestrożę: „Nagle spadanie ciśnienia na naszych brzegach zachodnich i północno-zachodnich, groźba burzy.“ Gdyby Houffiers wchodziło w sieć organizacji ostrzegających, depesza ta przybyłaby sześciu godzinami pierwiej od wypłynienia Mind-Faders-Mind i statek skorzystałby z tej przestrogi. Uprzedzeni o burzy groźącej na la Manche nie wypłynęliby w najniebezpieczną pogodę, ażeby iść naprzeciwko nawalnicy, która rzuciła ich wórtce na brzeg. A więc klęska, która mogłaby być odwrócona, przemawia na korzyść przedsięwziętych przez rząd francuzki środków,

a których skutki dobroczynnie rozciągają się już do niezliczonych portów merskich.

Burza, która powstała w nocy dnia pierwszego grudnia we wtorek, dostarczyła meteorologom w obserwatorjum cesarskiem nową zręczność odznaczenia się. Burza ta wynikała z wicheru, który zalał Europę ze strony południowo-zachodniej Irlandji, a która się potém przeniósła na południe Rossji. Od dnia 27 listopada, zagięcia linii równoleżnikowej przyjęły pozór zatrważający i obserwatorjum zapowiedziało stan pogody wątpliwy. Od dnia 27 listopada wiatr wzmagał się w Kadyxie i ciśnienie powietrza zaczęło znacznie się zmniejszać. Nazajutrz dnia 28 zniżenie słupa barometrycznego powiększyło się widocznie na południowo-wschodzie Hiszpanji, w zatoce gaskońskiej barometr spadł z 767 na 764 milimetrów, wówczas gdy w Brest i na brzegach Irlandji był nieruchomym. W niedzielę wzburzenie dościsnęło zatoki gaskońskiej; barometr wskazywał w tej okolicy 760 milimetrów, gdy w Brest postreżono zniżenie. W poniedziałek 30-go listopada ciśnienie wzmożło się w zatoce gaskońskiej, wówczas gdy w Brest dosięgło 5-ciu milimetrów. Pan Marié-Davy, biorąc wahanie się niezwyczajne z zwiastuna wicherów, pospieszył uprzedzić porty od Dunkerki do Nantes, że wiatr pewno nazajutrz znacznie się wzmagać.

Dnia pierwszego grudnia, kartę skreśloną według postrzeżeń tegoż rana, telegrafowano do Paryża, która wyraźnie oznajmuje o następowaniu wicheru na Irlandją. O pół do pierwszej portom francuzkim doniesiono, że burza wisi nad Anglią i Francją i że wiatr będzie nazajutrz bardzo silny od Dunkerki do Bayony.

Dnia drugiego grudnia o godzinie ósmej z rana burza wszcząła się na północy i zachodzie Francji. W Paryżu i Bordeaux, wiatr był silny; w Lyonie, Limoges i Bayonnie był słabszym. Lecz z rana wiatr się wzmaga w Lyonie i Limoges, a o południu depesza umyślna donosi portom morza Śródziemnego, że niebezpieczeństwo im grozi; Madryt i Turyn otrzymują podobnie depesze dla udzielenia ich zatoce Lyonskiej i brzegom włoskim. O pół do pierwszej wysyłają się przepowiednie na dzień jutrzejszy do portów Francji, Włoch, Hollandji i t. d.

Od tej chwili komunikacje bezpośrednie z południem zostały przerwane z powodu burzy i depesze z Anglii nie przychodziły regularnie; huragan powstał gwałtownie z całą wściekłością. Dane zebrane później pozwoliły panu Marié-Davy twierdzić, że główny punkt wicheru był 27 lub 28 na wysokości wysp Azorskich, 29 na wysokości zatoki gaskońskiej, 30 na wysokości ujścia la Manche. Dnia pierwszego grudnia znajdował się na północno-wschodniej stronie Irlandji; 29-go trochę na południe Liverpoolu. Wicher więc zatrzymał się w swym biegu i cofnął się na południe. W tym czasie barometr spadł w Paryżu do 731 milimetrów, lecz o pierwszej po południu szybko podskoczył, co jest znakiem niewątpliwym, że burza cofała się na północ. Dnia 3-go, punkt środkowy wicheru zawrócił się do Anglii i wówczas szedł zwykłym torem na wschód; znajdował się 4-go w Kopenhadze, 5-go na środku Bałtyku. Przebiegał od dziesięciu do dwunastu mil na godzinę. Może to był prawdziwy cyklon (wicher), który nadejgał z zatoki Meksykańskiej.

Jak widzimy, meteorologia w tym razie robiła co mogła. Nie mogła odwrócić kilku nieszczęśliwych przypadków zdarzonych w la Manche, ponieważ wiatr dał na brzeg. Przyjdzie czas, że telegraf transatlantyczny podowi władzę tej nauki burz.

Są to tylko początki meteorologicznej organizacji we Francji; lecz z osiągniętych już rezultatów można przewidzieć czego się na przyszłość od tej nauki spodziewać trzeba. (L o u i s F i g u i e r).

Listy

Z GUBERNJI OŁONECKIEJ.

IV.

Podróż po gubernji: — Solomiennoje. — Konejzerska fabryka żelaza. — Marjealno woz. — Wodospad Kiwacz. — Kopalnia i wyrobny marmuru. — Powienieck. — Ołonec. — Kanał Marjinski. — Wytygiera. — Pudoż. — Kargopol. — Wspomnienia historyczne.

Ażeby uniknąć powtarzań przy zwiedzaniu rozmaitych miejsc tej gubernji, skreśliłmy, w przeszłych listach, ogólne jej zarysy pod względem historycznym, statystycznym i etnograficznym. Teraz prosimy naszych czytelników odbyć z nami wędrowkę dla obejrzenia ważniejszych punktów tego kraju. Z Petrozawodzka zwrócimy się naprzód ku północy, gdzie się rozciągają powiaty Petrozawodzki i Powieniecki. Cała ta przestrzeń kraju pokryta jest siecią większych i mniejszych jezior, ciągnących się wiaź aż do brzegów Białego morza. Godnem jest uwagi, że im dalej ku północy, jeziora coraz wyższy poziom mają, tak, że sąsiednie jeziora różnią się od siebie kilku sążniami w poziomie.

O 6 wiorst od Petrozawodzka, na przeciwnym brzegu odnogi jeziora Onegi leży Solomiennoje sioło (nazwane od wyrazu Korońskiego s o l o m e — odnoga); niedgdy był tu monaster a dziś tylko cerkiew, zbudowana w końcu zeszłego wieku na ogromnej dzikiej skale, z trzech stron otoczonej jeziorem. Piękne położenie tego miejsca czyni go celem wodnych spacerów mieszkańców Petrozawodzka. Tędy przechodzi droga do Konejzerskiego. Jest to jedno z najbardziej malowniczych jezior Ołoneckiej gubernji.

Na wąskim pasie ziemi, dzielącym Konejzersko od Portjeziora, w odległości 45 wiorst od Petrozawodzka, Piotr I w r. 1707 zalał fabrykę miedzi i żelaza. Zakład ulegał rozmaitym losom, zniszczony ogniem, odbudowany na nowo, opuszczony potém, a nakoniec, w ostatnich czasach, urządzony na większą skalę, jest filją Aleksandrowskiej fabryki w Petrozawodzku i dostarcza do niej rocznie około 60,000 pudów żelaza.

O 8 wiorst od tego zakładu, w dolinie między górami pokrytymi sosną i brzozą, znajduje

się źródło tak nazwanych Ołoneckich marejalnych wód. Piotr I, doświadczwszy zbawczych skutków wód zagranicznych, a więcej może chcąc wstrzymać podanych swoich od wyjazdu w obce kraje i trwonienia tam pieniędzy, rozkazał w r. 1713 wykryć w Rossji mineralne wody. Zwrócono zaraz uwagę na kraj Ołonecki, obfity w rozmaite rudy. Wszakże nie nauka, lecz przypadek odkrył to czego szukano. W r. 1714, w czasie zimy, prosty robotnik z fabryki Konejzerskiej natrafił na źródło niezamierzające, zaczął pić z niego, szukając ulgi w doznawanem cierpieniu serca i w przeciągu kilku dni odzyskał zdrowie. O tym wypadku zaraz doniesiono Cesarzowi, który mocno uradowany tą wiadomością, wysłał medyków dla zbadania wód. Znalezione, że wody te zawierają w sobie żelazo i dia tego nazwano je marjealnymi. Otrzymawszy požądane świadectwo o skuteczności nowodkrytych wód, Piotr I postanowił sam z nich korzystać i tém dać przykład swoim poddanym. Kazał wybudować przy źródle pałac a w styczniu 1719 r. z żoną i świtą udał się do Marjejalnych wód, gdzie przebył do połowy marca, używając czas wolny od leczenia się i zajęć sprawami państwa, na toczenie rozmaitych rzeczy z kości słoniowej i drzewa. Ukazem z dnia 20 marca tegoż roku Cesarz ogłosił o skuteczności wód i o sposobie używania onych; przy tém rozkazał zaraz pobudować cerkiew i mieszkania dla leczących się. Przykład i zachęta cesarza ściągła pewną liczbę osób wyżej w państwie położonych. Ogół został obojętny. Cesarz po raz drugi kazał ogłosić o dobroczynnym wpływie wód na zdrowie i sam kilkakrotnie przyjeżdżał tu leczyć się. Ze śmiercią Piotra I dawni dworacy przestali uczęszczać do przetożowanych przez zmarłego cesarza wód, pałac i inne zabudowania opuszczone, powoli zaczęły przychodzić do ruiny, od której dziś tylko cerkiew została ocalona, a w niej pamiętki ręką Piotra wytoczone. W r. 1846 był ponowiony chemiczny rozkład wód. Departament medyczny zdecydował, że w pewnym stopniu mogą być one pomocne, lecz jedynie przy zdrowym stanie organów żołądkowych, gdyż w przeciwnym razie, z powodu małej ilości kwasu węglowego, przedz szkodę niż korzyść przyniosą. Tak upadły nadzieje i starania pod tym względem reformatora Rossji. Ołoneckie wody nieściągają ku sobie zwolenników wód w Spa i innych, które wspominając w swych listach i ukazach — cesarz niżej stał od Ołoneckich.

Przepląmy teraz Konejzersko i przez rzekę Sunę udajmy się do jej sławnego wodospadu K i w a c z. Nie jeden z czytelników przypomina zapewne sobie deklamowany na szkolnej ławce przed nauczycielem rossyjskiego języka wiersz Dzierżawina „Wodnaja“:

„Алмаза сыплется гора
Съ высоты четырьмя скалами.“

Otoż ów Kiwacz natchnął swym widokiem sławnego rossyjskiego poety, który będąc gubernatorem Ołoneckim, nieraz go zwiedzał i wraził swoje w o wym wierszu opisał. Płynąc łódką po rzece, już o parę wiorst daje się słyszeć jakiś nadzwyczajny, jakby podziemny huk, woda coraz bardziej pokrywa się pianą i widać zdala wysoko podnoszący się słup naskątał dymu lub obłoku. Jest to słup kapiiasty, formujący się przy spadaniu wody i wznoszący się nad wierzchołki stuletnich sosen porosłych na skałach otaczających wodospad. Za zbliżeniem się, huk staje się coraz głośniejszym, aż nakoniec zamienia się w strażliwy szum, hałas, ryk, coś ogłuszającego i drżeniem przejmującego całą istotę człowieka. Łódź zatrzymuje się przed zakrętem rzeki, niedaleko wodospadu, każdy niecierpliwie śpiwuje wejść na skalę, z której uderza widok jaki trudno piórem i piędzlem oddać. Cóż dzikiego, wśkiełego a razem potężnego i pięknego wstrząsa wszystkie nerwy, pociąga ku sobie, podnosi duszę i zostawuje na długo głębokie wrażenie. Suna, wypływając z jeziora tegoż nazwiska, przebiega wśród skalistych brzegów ogromną przestrzeń wiaź w pęczymlym kierunku. Stąd nadzwyczajny pęd wody i głębokość coraz większa. Nagle spotyka na swęj drodze tańce, granitową skalę, co jej przejście z trzech stron zagroziła. Potok z wściekłością rzuca się na skalę i walka zawzięta trwa bez przerwy. Rzeka pokonała skalę, przeszła przez jej głębię i przeskoczywszy cztery jej stopnie, rzuciła się z wysokości sześciu sążni, a zewawszy grzbiet swęj nieprzyjaciółki, cisnęła go sobie na postanie. Rozdarta i wrząca długo się pieni ze złości, aż powoli gniew przekpiła, spokojność wraca i cicho przbiegłszy jeszcze 25 wiorst, niktne w głębokościach Onegi. W r. 1853, z powodu zwiędzenia tego wodospadu przez Cesarza, zbudowano na skale, nad samą kaskadą, letni dom o dwóch piętrach z balkonem, na wzór podobnego domu nad Reńskim wodospadem, z dwiema oddzielnymi altanami, w punktach, z których najniekleszy jest widok.

Kiwacz ma swe podania. Oto z nich jedno dla nas ciekawsze. W czasie napadów Litewskich, kupa nieprzyjaciół przeprowiła się pewnego ranu przez rzekę Sunę, powyżej wodospadu. Zdarzyło się to na wiosnę, gdy rzeka rozlała. Żeby bezpieczniejszą nazad mogli wrócić, złapali wieśniaka z łódką i gwałtem siebie wiaź przynusili. Wieśniak skierował łódź na bystry nurt rzeki, upuścił do wody wiosła i sam w nią się rzucił. Umiejąc pływać, szęśliwie dostał się do brzegu, Litwini zaś zginęli w wirach wodospadu. To podanie, jak i inne, któreśmy wyżej przytoczyli, dowodzą jak daleko ku północy tej gubernji rozszerza się wspomnienie o Litwinach.

Na północ od Konejzerskiego, w odległości 90 wiorst od Petrozawodzka, blisko wsi Tywdji, na Białej górze, urządzona Tywdjska fabryka wyrobowa z marmuru. W ogóle gubernja ołonecka, a najbardziej powiaty petrozawodzki i powieniecki, obfityją w rozmaite gatunki marmuru. Dobywanie jego zaczęło się w końcu zeszłego wieku, ale ko-

palnie na większą skalę, jako też i sam Tywdjski zakład urzędowce zostały w r. 1807, gdy marmur w wielkiej ilości dostarczano do Petersburga, przy budowie Kazańskiego i Isakjewskiego soborów. Oprócz Białej góry, gdzie jest główna kopalnia marmuru, w wielu innych miejscach dobywają się różne gatunki, których liczba dotąd znanych dochodzi do 30. Między innymi pięknością i trwałością odznacza się Szokszanski porfir czerwony, wydobywany na brzegu Onegi przy wsi Szoksz. Z tego porfiru robiono wewnętrzne ozdoby do Isakjewskiego soboru, do Cesarskich pałaców i do pomnika Cesarza Mikołaja I. W r. 1847 wydobywany był porfir Szokszanski na sarkofag dla Napoleona I do domu Inwalidów. Drobne wyroby Tywdjskiej fabryki: wazy, kominki, konsole, płyty stolowe i inne przedmioty sprzedają się w Petersburgu w magazynie przy zarządzaniu Cesarskiego gabinetu.

Wilnianin P. M., zamieszkały od dwóch lat w Petrozawodzku, zebrał próbki wszystkich gatunków tutejszych marmurów i te ma ofiarować do gabinetu mineralogicznego przy wileńskim Muzeum.

Prócz marmurów znajdują się w tych stronach minerały: górny kryształ, ametysty, azbest, szpat i inne.

Wjeżdżamy do powiatu powienieckiego. Lasy, jeziora, błota, ciągną się nieprzerwanie; gdzie niegdzie tylko między lasem kawałek zoranego pola, otoczony powalem, dowodzi, że i tu ludzie mieszkają, ale ich nędzne wioseczki tak rzadkie, że cała przestrzeń zda się zupełnie pustynią, dla mieszkańców tylko dzikich zwierząt przeznaczoną. Smutno i ponuro w okolo.

Na samym północnym krańcu jeziora Onegi leży powiatowe miasto Powienieck (pod 62° 51' półn. szer.), odległe od Petrozawodzka 185 wiorst. Licha ta miejscina ma 1 cerkiew, 58 domów, z których jeden tylko murowany należąca do rządu i 500 mieszkańców, pięć obojęj. Główny ich przemysł stanowi rybołówstwo. Z dawniej wioski w r. 1782 urządzono tu miasto. Jedynym historycznym wspomnieniem tego miasta jest podróż odbyta tędy przez Piotra I, w czasie wojny ze Szwedami, w roku 1702. Ze świtą i 4,000 wojska Piotr postanowił przejść wprost od Białego morza do Szlisselburga. Wziąwszy z sobą dwa stątki, od Solowieckiego monasteru ruszył przez lasy, błota, jeziora, rzeki, robiąc nowe drogi i przeprawy, do czego użyte było wojsko i miejscowi mieszkańcy, którzy też i stątki ładem ciągnęli. Tym sposobem zrobiono drogę do Powieniacka 178 wiorst w przeciągu 10 dni. Ślady tej drogi, porośnięte już lasem i zajęte błotem, dotąd istnieją. Z Powieniacka Piotr i pisał do Króla polskiego Fryderyka Augusta II: „znajdujemy się w wyprawie blisko nieprzyjacielskiej granicy, a przy pomocy Boga spodziewamy się nie być bezpomylnymi.“ Z Powieniacka Cesarz popłynął przez Onegę, Świr i Ładogę pod Szlisselburg, który zaraz potem był wzięty.

W Powieniecku kończy się już droga, dalej już tylko drożyny, kiedy pobozni odbywają pielgrzymkę do Solowieckiego monasteru. Wróćmy więc początkowo drogę do Petrozawodzka, skąd udamy się petersburskim traktem, 148 wiorst, do miasta powiatowego Ołonec.

O ł o n e c, jest jednym z najdawniejszych miejsc zamieszkałych w tym kraju. O początku jego takie jest podanie. Za panowania Iwana Groźnego, właścianin z powiatu Nowogrodzkiego Woronow, namówiwszy kilku towarzyszy, udał się z nimi i ich rodzinami, a także ze wszelkim dobytkiem, szukać dogodnego miejsca dla osiedlenia się. W pustych okolicach, miejsce przy połączeniu się rzek Olonki i Megregi, o 16 wiorst od jeziora Ładogi, zdołał się im najdogodniejszemu, i postanowili wsiąść, pobudowali sobie kilka chatek i kaplicę. Myślistwo, rybołówstwo i chów bydła dostarczyły nowym kolonistom środki wzbogacenia się. Wieś o tém ściągnęła tutaj nowych osadników, tak, że w kilka lat wieś ołonecka rozszerzyła się już znacznie i zbudowała sobie cerkiew. W r. 1652 pogost Ołonecki, który dotąd należał do metropolity Nowogrodzkiego, został własnością skarbu i mianowany miastem, cały zaś otaczający go bezludny kraj otrzymał od niego swe nazwisko. Ołonec należał naprzód do Nowogrodzkiej gubernji, potém do Petersburskiej, przy Katarzynie II naznaczony prowincjonalnem, a w r. 1802 został powiatowem miastem Ołoneckiej gubernji. Ołonec położony pod 60° 59' półn. szer., odległy od Petersburga 302 wiorst, ma 5 cerkwi, 177 domów, z tych 1 murowany i do 1,200 mieszkańców, pięć obojęj. Zaden przemysł nie jest wicęj rozwinięty między mieszkańcami i ogranicza się tylko miejscowemi potrzebami.

W powiecie Ołoneckim, niedaleko od rzeki Świru, leży starożytny monaster Aleksandro-Swirski, założony w roku 1490 przez mnicha Aleksandra nazwanego Swirskim, którego zwoliki złożone w srebrnej połączającej trumnie. Kronika monasterska podaje, że przy carze Michale Feodorowiczu w r. 1624 monaster został zburzony przez Litwinów (?), lecz wkrótce znowu odbudowany. Co rok w dzień św. Trójcy monaster zapenia się gorliwymi pielgrzymami z miejsc nawet odległych.

Dla zwiedzenia dalszych miast w gubernji, musimy z Ołoneca przejechać 52 wiorst do Łodajnego pola, które już widzieliśmy jadąc do Petrozawodzka, a potém zawrócić na trak archangielski, idący na powiatowe miasto Wytygier. Ponieważ w drodze do Wytygier, mającej 186 wiorst, nie ciekawego nie mieliśmy do widzenia, wólimy więc tę część drogi odbyć wodą, to jest w tym samym kierunku jak jechaliśmy do Petrozawodzka, aż do Wozniesienia.

Od Wozniesienia zaczyna się kanał Marjinski z wsi Ołoneck. Piotr już zamyslał połączyć Wólę z Ołoneckimi wodami, a za pośrednictwem ich z Nową. W tym celu zwiędzał osobiste okolice, którzy miał być przeprowadzony kanał, lecz z powodu politycznych wypadków, planu swego pod tym względem niemożli do skutku doprowadzić

urczywił się dopiero w tego stulecia. W przełomie 799 do 1810 urządzony został hydrotechniczny systemat jńskim na pamięć cesarzołorówny. Kanał łączy rzekę ającą do jeziora Onegi z rzęją do Białego jeziora, żeby bezpieczniej żegluga po tąd jedzono osobny kanał, nazwan od Rowy do rzeki Szeks do Woigi. Jest to z kolei trzołczenia Woigi z Bałtykiem z 15,000 co rok przechodzątków, ze zbożem, spirytusem, drzewem i innymi towarami. Wozniesienia po Wytiegry odby się na małym statku, nazwanym t o s z o t, ciągnięty przez dwa konie. Dla podroży, przez miejsca na pokładzie, są małe kajutki.

Wytiegry, leżąca po obu stronach rzeki tegoż nazwiska, dawniej wieś zamieszkała, otrzymała w r. 1773 nazwisko miasta, które w 1802 zostało powiatowem. Dzięki swemu położeniu przy handlowej komunikacji, Wytiegry ma dziś już 2,400 mieszkańców, 1 cerkiew i 1345 domów, w tej liczbie 13 murowanych. Tu się też mieści zarząd 2 go okręgu drog.

Nim się udamy dalej traktem archangielskim, wspomnijmy jeszcze o łożącym w odległości 100 wiorst od Wytiegry, powiatowem mieście, Pudoż. Dawniejsza wieś Pudoża, w 1785 roku nazwana miastem Pudoż, a w 1802 powiatowem. Pudoż, położony nad rzeką Wodłą, na wschodniej stronie jeziora Onegi, ma 2 cerkwie, 193 domy i do 1,000 mieszkańców. Przemysł ich główny uprawa lnu. Miasto ubogie niewiele się różni od Powienca.

Z Wytiegry trakt przechodzi przez leśne i bagaiste okolice, trzymając się przez parę stacji kierunku kanału Marjńskiego. Zbliżając się do Kargopola, częstsze wsi i uprawne grunta okazują już żywniejszą okolicę. Nakoniec postrzegamy zdala mnóstwo wieżeczek cerkiewnych, czyniących złudzenie wielkiego miasta. Jest to Kargopol, powiatowem miasto oloneckiej gubernji, odległe od Petersburga o 658, a od Petrozawodzka o 606 wiorst; ma 18 cerkwi, z których 6 o dwóch piętrach, stanowiących jakby osobne cerkwie i 4 kaplice, 2 monastery, męzki i żeński, 310 domów, z tych 4 murowane, i do 2,000 mieszkańców. Kargopol leży pod 61° 30' półn. szer. i 56° 37' dług., na obszernej płaszczyźnie, nad rzeką Onegą, wypływającą o 5 wiorst stąd z jeziora Łacza i wpadającą do Białego morza. Jest to najstarsze miasto na północy Rosji. Same nazwisko pochodzące od fińskich wyrazów „Karkun puoli“, co znaczy niedźwiedzi kraj, dowodzi, że strony te zamieszkałe były przez fińskie plemiona. W XIV wieku Kargopol był kolonią Nowogrodzką, w XV, po podbiciu Nowogrodu, przyłączony z nim do państwa Moskiewskiego; za panowania Borysa Godunowa wielu mieszkańców Kargopola wysłano do Syberji na załudnienie i zaprowadzenie tam rolnictwa. W tymże czasie Kargopol, jako miejsce ufortyfikowane, służył na więzienie wielu znakomych osób, między innymi tu był więziony i potem życia pozbawiony, książę Andrzej Szufłaki. Na początku XVII wieku, w czasie wojen domowych, Kargopol przynajmniej w nich udział. Z pozostałych aktów piśmiennych z owych czasów widać, że w grudniu 1612 roku Polacy, Litwini i Rosjanie oblegli Kargopol pod dowództwem półkownika Grygorja Wasiljewicza, który posłał taki rozkaz do obleganych: „Roku teraźniejszego 121, wielki książę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, inflantski, wandaliski, gocki, szwedzki, wendeński król i pan, car i wielki książę Władysław Zygmunto-wicz całej Rusi, z rycerstwem polskim i litewskim i z innymi wielu cudzoziemcami przyszedłszy na Wołok Łamski i na Moskiewskie rosyjskie państwo, wysłał posłów, oznajmując o wstąpieniu na wielkie państwo jako car i wielki książę; a nas z wojskiem wysłał z Polakami i Litwinami, do was do Kargopola i do miast Pomorskich, rozkazawszy nam wojować na to, żeście złamałi daną jemu przysięgę.“ Dalej następuje rozkaz wypłacenia należnych podatków za dwa lata, grożąc w przeciwnym razie szturmem i zniszczeniem. Kargopolanie nie usłuchali tego rozkazu i odparli trzykrotny szturm do miasta. Oblegający, widząc słabe swe sily, posłali do dowódcy oddziału przeznaczonego dla wzięcia monasteru Kiryłowskiego, Piaseckiego, ażeby ten popiepszył połączyć się z nimi, ale Piasecki w tymże czasie zginął w czasie szturmu Kiryłowa, a posłane pismo było przejęte. Nieprzyjacieli odstąpić musiał. W roku następnym gotował się znowu Kargopol podarparcia nowego oddziału, złożonego z Litwinów, Szwedów i Rosjan, podzielił przez Kargopolski i Szwedów, czy atakowali Kargopol, śladów piśmiennych o tąd nie zostało. W roku 1614 przybyła ogromna liczba Kozaków i Tatarów, którzy zaleli wszystkie okolice tych stron. Nareszcie w styczniu 1615 car Michał Teodorowicz wezwał kozackie druzyny do wojny ze Szwedami, przyrzekając przebaczenie i żołd. Kozacy przyjęli to wezwanie i, jak powiada kronika, z dwóch tylko powiatów, Kargopolskiego i Białozierskiego, stawili się ich 30 do 40 tysięcy, pod dowództwem 74 atamanów. Tak się skończyła ta jedyna burza polityczna, jaka aż w to dalekie północne strony Rusi. Kargopol, jako miasto środkowe na drodze do głównego punktu handlowego Archangielska, przyszedł wkrótce do znowu zamożności, której dotąd świadczą te liczne cerkwie, przez wzbogacenie tutajszych Kupców fundowane. Po przeniesieniu stolicy do Petersburga, gdy cały handel wywozowy środkowej Rosji wrócił się nowymi wodnemi komunikacjami do Bałtyckiego morza i port Archangielski stracił swe znaczenie, upadł razem i Kargopol. Jedynym pomnikiem z przeszłości został wał z ziemi, który służył za fortyfikację miastu, a na nim stara brama. Dziś główny przemysł mieszkańców

stanowi handel futrami, a szczególniej wyrabianie i szycie futer z wiewiórek, znanych u nas pod nazwiskiem popielic i bielinek, a także zbieranie latem rydłów, które solone wywożą się w wielkiej ilości do Petersburga. Powiat Kargopolski przytyka do gubernji Nowogrodzkiej, Wologodzkiej i Archangielskiej.

Kargopol, 23 grudnia 1863 roku.

ROZMAITOŚCI.

Niedaleko Bruxelli w małym miasteczku Tergurin, pewien podróżny był świadkiem zabaw ludowych, które opisuje potem nie szczędząc wykrzykników zdziwienia, zgrozzenia nawet. Zabawy te noszą na sobie piętno dzikości. Pleć piękna nie jest tu wcale piękną. Włosianki są potwornie szpetne. Stara od młodej różni się tym tylko, że jedna podobna do zie ogoloniej małpy, a druga do ogoloniej. Mężczyźni i tąd nawet się nie odróżniają. Nie widziano tu nigdy parostatków i kolei żelaznej. Tergurin należy jeszcze do średnich wieków. Domy pokryte są słomą, a i głowy mieszkańców muszą być tąd samem napełnione. O sławnej czystości hollenderskiej i mowy tu być nie może. W czasie jarmarku na placu lud się bawi; o tych to właśnie zabawach chcemy powiedzieć słów kilka. Na plac wchodzi od 30 do 40 dziewcząt i kobiet, brudnych, w nocnych czepkach, z związanymi w tył rękami i skrepowanemi powrozem nogami. Za nimi wnoszą kosz chleba. Są to bułki pół-funtowe upieczone przed 200 laty, gdyż tak są twarde jak kamień. Bułki te niżą się na nitki i wprawiają się w ruch przed ustami dziewcząt, które tylko zębami mają prawo je złapać. Bolesnie patrzeć na ich wykrzywione twarze, otwarte usta, na ich ruchy najdziwniejsze, pełne gorącej chęci złapania chleba. Rzadko kiedy udaje się im wygrać, za co otrzymują kosaule, chusteczki, czepek, krynoliny nawet, których nieznają i wkładają na głowy. Po łowieniu chleba zaczyna się inna zabawa: bieganie w worku z przeszkodami. I do tej gry należy tylko pleć piękna. Przebiegają się tuż na placu. Jedna otyła kobieta z trudnością wiazała do worka. W tym stroju przesłizne Atalanty flamandzkie muszą przebieść znaczną przestrzeń i przeskończyć przez cztery bierwiona. Ma się rozumieć, że wiele z nich pada, niedobiegłszy do celu, dobrze jeżeli zbiją nos tylko, a to często wywinąć można rękę lub nogę. Rywalki często tracą się wzajemnie i obie padają na ziemię. Pierwsza, która doszła bez wypadków do celu zwycięża i otrzymuje premjum. Trzecia gra zależy na rozbięciu jajka zawieszzonego na sznurku. I tu tylko kobiety bawią się, czyli raczej bawią. Zawiażują im oczy, dają pałkę do ręki i okręciwszy razy kilka daleko od jajka, pozwalają iść, gdzie się im podoba. Ma się rozumieć, że wszystkie prawie idą w przeciwną stronę od wiszącego jajka, że nie żalują razów, sądząc że tu jajko. Podróżnik dziwi się nadzwyczaj, że w mieście będącym w promieniu tak cywilizowanego grodu jak Bruxella, może być lud tak dziki, nie okrzyszany, jak owi Holendrzy.

Przed kilku dniami księżna Sutherland jechała w karecie przez Waterloo-place. W tąd węglaż przejeżdżając z wozem węgla, uderzył biczem konia u powozu arystokratycznej. Koń zaczął unosić, służący stracił równowagę i padł na bruk, wkrótce i koń upadł na przednie nogi; w tym czasie woźnica wykoczył z powozu i zranił się mocno. Po chwili koń wstał i zaczął unosić, lecz jakiś śmiały przechodzień wstrzymał go koło ministerjum wojny. Drzewiczka od karety polamała się zupełnie. Księżna nie ruszyła się z miejsca i dzięki krwi zimnej, którą wykazała, nie się jej złego nie stało.

John Brett, budownik telegrafu podmorskiego, zakończył życie. On to założył linję telegraficzną pomiędzy Francją i Anglią, co do dzisiejszego dnia służy do komunikacji pomiędzy temi krajami. On też doświadczył się okropnych przeciwności, przeciągnął telegraficzną pomiędzy Cagliari i Algierem.

P. de Tonnans, doktor prawa i patron przy sądzie w Perigueux, czyli raczej król Araukanji i Patagonji Orlic-Antoine I wydał niedawno wyjątek z pamiętników swoich, które przygotowuje do druku. Z wyjątku tego nie dowiadujemy się wcale, skąd przyszła myśl panu de Tonnans stać się pierwszym królem dzikich plemion. Powiemy więc to, co się nam udało o tąd dowiedzieć. W r. 1858 pan de Tonnans odpiął do Chili; tam Chilijczyce, ucząc go po hiszpańsku, nie spodziewali się, że kształca i wzbogacają nauką, głowę, mającą w przyszłości włożyć koronę. Uczeń jadł ryż, pił czekoladę i przyglądał się zółtym Chilijczykom jak zwyczajny śmiertelnik. Przyszły król krył się z zamiarem swoim do r. 1860. Zwierzył się tylko kacykowi Manly. Lecz wkrótce wielu kacyków wiedziało pod sekretem te tajemnice. Doktor prawa widział, że Araukanja podzielona na plemiona nie należała do żadnego państwa, że dobro kraju wymaga skupienia władzy, a więc na mocy swej osobistej władzy, Orlic-Antoine I ogłosił siebie królem. Wydał potem dekret o ustanowieniu rządu monarchicznego w Araukanji i ogłosił konstytucję. Wkrótce królewskie granice się rozszerzyły. Patagonijczyce prosili o króla: prosba ich została wysłuchana. Orlic-Antoine oznajmił Chilijczykom, którzy go uczyli języka hiszpańskiego, że korzystał z ich nauk jedynie dla tego tylko, ażeby złożyć tron w Araukanji. Ciekawe są szczegóły, jak dzieci ci ludzie, głosowali za człowiekiem, który ich zawołał bez broni. Indjanie uszykowali się w szwobok, w którego środka stał król. Potem głołem objechali koło niego cztery razy z przyjętymi u nich ceremoniami. Protokoły wyborów o rozmaitych plemion są nadzwyczaj lakoniczne, np. „roku 1861 d. 25 grudnia plemię Ranglo zabrało się pod prezydencją kacyka Lewju i

obrota mlie królem Patagonji i Araukanji.“ Potem Orlic-Antoine powiedział im, że bez osobistych celów i korzyści chce stać się ich ojcem: niech go tylko nazwą królem, a wkrótce będą w stanie ocenić wybranego przez się człowieka. Po tej przemowie podał kacykowi Penkonu trójkolorową chorągiew, dodając, że powinni być gotowi umrzeć z nim i nigdy go nie opuszczać. Zawołano więc „niech żyje król!“ lecz ponieważ uczyniono to, nie zdejmując czapki, król więc nauczył ich, że muszą zdejmować czapki, wymawiając jego imię i że powinni go witać prawą ręką lub obnażając głowy. Posłuszni poddani znowu zawołali „niech żyje król!“ i tym razem posłuchali rady króla. Nowy król tak opisuje swoich poddanych. „Araukańczyk—to istny Centaur, zawsze na koniu. Sędziowie nawet spełniają swój obowiązek konno. Zbierają się pod otwartym niebem na równinie, strona powodowa składa prośby; adwokat bronią i dekrety zaraz się czyta. Pozem adwokaci w nagrodę otrzymują, stosownie do ważności sprawy, wołu, krowę, konia lub barana. Araukańczyk chce się żenić oznajmuje o tąd przyjacielom swoim i umawia się z nimi o dzień i godzinę, kiedy mają porwać tę, na którą padł wybór. Ubrają się wszyscy w noże, szable, sztylety i napadają na dom wybranej. Tam muszą stoczyć walkę z matronami, które ją bronią, oblewają oblegających zimną lub gorącą wodą, a często nawet rzucają pałecę się głównie. Prawo sprzeciwiania się ustaje jak tylko porwano młodą. Wówczas biorą ją wpół, a nie pod rękę, gdyż w ostatnim razie sżlub byłby nieprawym, sadzą ją na konia za narzeczonym i przywiązują do niego powrozami. Wówczas cwałują do lasu, gdzie biesiadują dni kilka, napielając las wesołemi okrzykami. Mogą mieć znowu tyle, ile są w stanie utrzymać. Lecz po śmierci każdej z nich trzeba opłacić naznaczoną summe nie tylko ojcu, lecz i krewnym... i t. d.“ Nowy król za nado zaufał sąsiadom swoim. Wracając z podróży, którą po państwie swoim odbywał, wpadł w sidła zastawione i żołnierze chilijscy wzięli go w niewolę. Tu się kończy śmieszna strona jego przgrod. Wrzucono do ciemnego i wilgotnego więzienia, na kilka miesięcy pan de Tonnans, zaledwie nie przyplacił życiem za swe chwilowe panowanie.

W Budweisie w Czechach, pewien zegarmistrz zrobił ciekawy wywazek. Za pomocą zegarowego mechanizmu, tak urządza zamek, że przed pewnym czasem nie można go otworzyć. Przy jednych drzwiach swoich urządził taki mechanizm. Rzecz tak się ma: zamknąwszy zamek, nakręca mechanizm tym sposobem, jak się zwykle zegarki nakręcają. Następnie nikt, nawet sam gospodarz, dopoty zamku nie może otworzyć, dopóki mechanizm jest w ruchu. Gospodarz może go nakręcić na godzinę, a nawet na półgodzinę, lecz przed upływem danego czasu otworzyć nie można. Naprzykład, o 9-tę godzinie wieczorem zamka drzwi, i jeśli chce je odemknąć o godzinie 6-tę rano, to okręca kluczem w mechanizmie 36 razy, skutkiem czego dopiero o 6-tę godzinie zamek można już śmiało otworzyć.

Statystyka małżeństw w Anglii. W Anglii liczą obecnie 5,066 mężów mających nie więcej 15-ty lat wieku. Mężczyźni tam, po większej części, wstępują w związki małżeńskie około 30 roku życia. Wiek ten do wstąpienia w stan małżeński daleko zdrowszym jest dla mężczyzny, niż dla kobiet. Pomiedzy żonaty, którzy doczekali 100 lat, znajduje się 18 mężczyzn, kobiet zaś 9 tylko. Stosunek pomiedzy stuletnimi kawalerami a takimiż pannami, jest jak 6 do 20. Jeden chłopak 16-letni ożenił się z 50-letnią panną, inny zaś dalej jeszcze posunął swą śmiałość, bo ożenił się ze staruszką 80-cio-letnią. Trzynastu młodzieńców 20-cio-letnich posiada żony 60-cio-, 70-cio-, a nawet 90-cio-letnie. Jedna panna 19-letnia zaprzysięgła wiare małżeńską 95-cio-letniemu starcowi. Jeden kawaler 60-letni ożenił się z panną 100-letnią. Ilość dziewcząt, poczynając od 15-go roku życia, wynosi 404,773, t. j. 80,000 więcej niż żenił kawalerów. W Londynie liczą 200,000 więcej kobiet niż mężczyzn.

Ajent wolnego misjonarskiego towarzystwa Anabaptystów, Edward Mathew, który kilkakrotnie zwiedził Kentucky, opowiada w „Times“, iż w jednym z miast tego Stanu, mianowicie we Frankfurcie, istnieje gmina nowo-chrześciana (anabaptystów), składająca się z 300 niewolników i 60 wolnych negrów. Ich pastor, p. Monroe,—jest niewolnikiem, należącym do pani Breckenridge, która może go według swej woli sprzedać komu się jej podoba. Dzięki swej pracy, zdołał wykupić żonę swoją, która teraz jest wolną, dzieci jednak jego, zrodzone przed wyzwoleniem matki, pozostają w niewolnictwie. Jeden nawet z synów pastora dostał się do więzienia za to, że chciał uciec do wolnych Stanów. Ten przykład kapłana-niewolnika nie jest jedynym w Stanach południowych. Stowarzyszenie nowo-chrześciana szerząc swą naukę, zakładając kościoły i urządzając kongregacje, nie dopuszcza na członków tych ostatnich posiadaczy niewolników, tak, że pastorem bardzo często musi być murzyn.

Na przykładku Dobręj Nadziei stoi angielski półk dziesiąty, który posiada własną drukarnię i pismo perjodyczne: „The North Lincolnshire Sphinx.“ Oficerowie i żołnierze składają się na redakcję, każdy zezem może jej służyć, nawet żartami, humorystycznymi ucinkami, opisami i t. p. Pomimo to, redakcja pisma jest wcale dobrą o umysłowym wykształceniu półku jak najkorzystniej świadczy. Stosunek osób różnego stopnia półk składających, oddalonych od kraju rodzinnego, jest serdeczny, a obowiązki służbowe i ich karność nigdy go nie naruszyły.

Pierwsze wydanie „Poematów“ sir Filipa Sidney, które za panowania Elżbiety były zakazane, jest obecnie nadzwyczajną rzadkością w księgozbiorach najslawniejszych bibliotek. Niedawno nabył któs taką książkę u buknisty angielskiego za 2 szyling (4 złp. 12

gr.). W Muzeum brytańskim jest tylko jeden egzemplarz p o e m a t ó w w Sydney, który przez księgarzy oceniany został na 25 funtów szterlingów (150 r. sr.). — Dziennik wychodzący w Delhi opisuje nowy wypadek poświęcenia żony na stosie zmarłego męża, jakie miało miejsce w Goo-nach, pomimo całej czynności policyj angielskiej. Po odbyciu dzikich ceremonij, jakie przepisuje religja barbarzyńców, kobieta wstała na stos i według przyjętego zwyczaju, przepowiedziała blizki upadek panowania angielskiego w Indjach. Lecz gdy ją plomienie ogarnęły, nieszcześliwa ofiara rzuciła się i krzyczęc okropnie poczęła, a w końcu uciekła. Aczkolwiek mocno pokoleziona przez obecnych, którzy powtórnie usiłowali ją na stos wciągnąć; zdołała jednak zbiedz aż do rzeki Parzatty i ukryła się w wodzie, gdzie ją dzieci znaleźli i utopili. Władze angielskie przaresztowały winnych.

J a p o Ń c z y c y. W dziele p. Ruthera Alcock, p. n. „Stolica Tycoonu, opis trzy-letniego pobytu w Japonji,“ znajdujemy ciekawe szczegóły o Japończykach, z których niektóre podajemy. Starcy japońscy zabawiają się puszczaniem orla papierowego, a dzieci im się przypatrują. Stolarze heblując, nie od siebie lecz do siebie posuwają hebel; krawcy szycją nie w dół igłą, lecz z dołu do góry; jeźdźcy na koń siadają z prawej strony; w stajni, gdzie u nas ogony, u nich są głowy konskie; dzwonki zaś przyczepiają nie koło uszu, lecz przy ogonie. Kobiety czernią zęby, uważając je za najpiękniejszą, gdy są hebanowe. Zamiast krynolin noszą suknie obcisłe, a to tak dalece, że się w nich ledwie ruszyć mogą—są to niby futerały lub pieluchy. W kapeli obie płcie są razem, i nikt tego za nieprzyzwoite nie uważa. Japończycy pisaą od prawej strony do lewej, z góry na dół, w linjach prostopadych nie poziomych. Najulubieńszą zabawą Japończyków jest puszczanie bąków, które istotnie doszło u nich do pewnego stopnia doskonałości. W stosunkach swoich z Europejczykami, Japończyk kroku zrobić nie mogą bez oszukanstwa. Zepsucie moralne przechodzi wszelkie pojęcie. Japończyk lepiej wykształcony nie wierzy wcale w nieśmiertelność duszy, natomiast trwoga go przejmują lis, w którym widzi usobienie szatana. W ogóle Japończycy przy powierzchownej oglądzie, łączą najgrubszy materializm, przy zadziwiającej zdolności naśladowania, niepokonaną niechęć ku wszystkiemu co Europejskie, co nosi cechę wyższej cywilizacji i poloru. Nie wierzą w dogmata swojej religji, a obawiają się wpływu obcy, obawiają się nadawszystko chrystjanizmu.

Dnia 27-go bież. miesiąca zakończył w Wilnie dożeczne życie śp. DJONIZY JAKU-TOWICZ. Zmarły był synem brzeskiego prałata obrządku unickiego, a urodził się w grodzkieńskiej gubernji. Po ukończeniu nauk w Wilnie i burzliwie przeżytej młodości, próbował pracować piórem; wierszyki jego i niewielkie artykuły prozą były umieszczane w ówczesnych pismach perjodycznych wileńskich. Następnie zarząd b. Cesarzkiego uniwersytetu wileńskiego ofiarował mu posadę nauczyciela mineralogji w szkole wyższej w Żucku. Mieszkając tam, zjednał sobie na Wołyniu zmarły Jakutowicz dużo znajomych i przyjaciół. Po wysłużeniu pensji emerytalnej wrócił do ulubionego Wilna, gdzie podówczas bogate zbiory uniwersyteckie, prywatne gabinety: Michała Walickiego, generała Kossakowskiego, prałata Grozmaniego i inne, ściągające wielu odwiedzających, potrzebowały niezbędnie kogoś, coby doprowadził i przed-

mioty objaśnić umiał. Jakutowicz był jedynym na podobnego C i e r o n e, i odtąd aż do dni ostatnich swego życia, poświęcony temu obowiązkiowi, wplótł w to konieczność i potrzebę swojego życia. Ztąd niema żadnego stalego mieszkanka Wilna, coby go nieznal i z pewnością rzec można, że imię jego było najbardziej w mieście popularnem. Nareszcie przed laty dzieściami, utworzone zostało Muzeum Starożytności w Wilnie; wówczas to w życiu zmarłego profesora nowa nastąpiła epoka. Jedyny i wierny dla wszystkich opowiadacz, z prawdziwie młodzieńczym zapętem poświęcił całe swoje usługi młodziecy i odwiedzającym, których w każdym roku liczba do 10,000 dochodziła. Jak zaś był przez całe swoje życie niezmiennie oddany przyjętemu przez siebie powołaniu, dosyć wspomnieć, że założyła dzisiejszego Muzeum, w pierwszej jego młodości oprowadzał po gabinetach i nauczał jak cenić i poważać należy zbiory naukowe. W Towarzystwie Dobroczyńności śp. Djonizy czynny brał udział, był członkiem kilku towarzystw naukowych, i miał medal pamiątkowy s-tęj Heleny. Łagodność charakteru, cierpliwość przez czas nabyta, miły go w obcowaniu czynił. Umarł w późnej starości. Zwioki jego, po odbytem dnia wczorajszego w kościele ś. Jana żałobnym nabożeństwie przeniesione zostały na wieczny spoczynek na cmentarz Bernardyński.

KURSA GIEŁDOWE.

Table with financial data including PETERSBURG, 27 grudnia (8 stycznia), Kursy procentowe, and WARSZAWA, 8 stycznia (28 grudnia). It lists various exchange rates and interest rates for different locations and currencies.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Отъ Виленскаго губернскаго правления объявляется, что въ следствіе постановленія его 13 ноября сего года состоявшагося, на удовлетвореніе признаннаго подлежащимъ безспорному выисканію ввѣдимымъ въ законную силу постановленіемъ Виленскаго уезднаго полицейскаго управленія долга капитана Мартина Янишевскаго титулярнаго совѣтника Терентію Янишевскому, по раздѣльному записи 5,257 р. съ процентами съ 23 апрѣля 1863 года, подвержено въ публичную продажу имѣніе Ясеневича Мартина Янишевскаго, Виленскаго уѣзда въ 3-мъ станѣ, состоящее, заключающее земли 1823 десятины 1743 сажени, оцѣненное по десяти-лѣтней сложности средняго чистаго годоваго дохода въ 13,684 рубля и для произведенія таковой продажи, назначенъ въ присутствіи сего правленія торгъ 27 числа апрѣля мѣсяца 1864 года съ 11 часовъ утра съ узаконною посылкою оная чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумагу, относящуюся къ этой публикaciji и продажѣ, могутъ найти оныя по 3 отдѣленію 8 столу сего правленія. Декабря 7 дня 1863 года.

Совѣтникъ Назаренко. Секретарь Комаръ. Столоначальникъ Кодь. 1—579

Канцелярія пожелателі Виленскаго учебнаго округа сямъ объявляетъ, что, по неутвержденію г. попочителемъ состоявшахся торговъ, въ оной будутъ производиться 28 декабря текущаго года торги, съ узаконною переторжкою 31 того же мѣсяца, на очистку въ двухъ домахъ принадлежавшихъ управленію округа дворовъ, отъ снѣга и всякой нечистоты, а также отхожихъ мѣсть и дымовыхъ трубъ въ этихъ домахъ, въ продолженіе 1864 года. Желающіе участвовать въ торгахъ, могутъ явиться въ канцелярію округа, на вышеозначенный срокъ съ узаконенными залогомъ.

Правитель канцеляріи Осень Романовичъ. Столоначальникъ А. Богдзевичъ. 3—610

Wileński rząd gubernjalny ogłasza, iż w skutek postanowienia z 13 listopada bieżącego roku, na zaspokojenie bezspornej egzekucji przez prawomocne postanowienie wileńskiego powiatowego policyjnego zarządu, dług kapitana Marcina Janiszewskiego radcy honorowemu Terencjuszowi Janiszewskiemu, w skutek dziełczego zapisu 5,257 r. z procentami od 23 kwietnia 1863 roku oddaje się na licytację majątek Janiszewicze Marcina Janiszewskiego powiatu Wileńskiego w 3 cyrkułe położony, zawierający gruntu 1823 dziesiąt, 1743 saż., oszacowany według czystej dziesięcioletniej intraty rocznej 13,684 rubli. Termin tej licytacji naznaczono w sali posiedzeń rządu gubernjalnego na 27 kwietnia 1864 o godzinie 11 z rana z prawnym we trzy dni przetargiem. Przejrzeć papiery dotyczące tej publikacji można w 3 wydziale 8 stole tegoż rządu. 7 grudnia 1863.

Radca Nazarenko. Sekretarz Komar. naczelnik stołu Kodz. 1—597

Biuro kuratora wileńskiego naukowego okręgu ogłasza, iż z przyczyny niezatwierdzenia przez kuratora licytacji, odbędzie się w niem 28 grudnia bieżącego roku licytacja z prawnym we trzy dni przetargiem 31 tegoż miesiąca dla oczyszczenia w dwóch domach należących do zarządu okręgu dziedzińców od sniegu i wszelkiej nieczystości, tudzież kloak i komiów w tych domach w ciągu 1864 roku. Interesowani racza zgłosić się na termin wskazywany z prawnymi ewkajami.

Rządca bióra Józef Romankiewicz. 3—610

Квартира съ двумя Комнатами, переднею и кухнею, выпускается во всякое время въ на- емъ въ домѣ Кохановской. Улица Савичъ. Вѣдомость въ Аптекѣ г. Щоршевскаго. 2.

АПТЕКА ХРУСЦИДКАГО,

снова открытая, получила свѣжий транспортъ разныхъ специфическихъ вещей, какъ-то: буфалу Вилни, желѣзистый фосфоранъ, парагвай - гутъ, гута-перечья и дѣля, между которыми находятся также мочевые аппараты для женщинъ и мужчинъ, страдающихъ сильнымъ истечениемъ мочи, электрическія щетки для зубовъ, подушечки, респираторы, robes periodiques. Гг. заказчиковъ просить посѣпить за получениемъ таковыхъ.

АРТЕКА ХРУСЦИДСКІЕГО

знову отворзона, отримала свіжий транспорт розматихъ специфіковъ, jako to: papier Wlinski, plosforan zelaza, Paraguay-goux, wyrobów Guta-perczowych, a między innymi zamówione: pruchowe dla dam i mężczyzn, w silnych odplywach urynu, szczoteczek elektrycznych do zębów, poduszki, respiratoires, robes periodiques etc. Osoby, które raczyły zrobić obstalunki, upraszamy o rychły odbiór takowych.

Книжный магазинъ МАВРИКІЯ ОРГЕЛЬБРАНДА въ Вильнѣ получалъ транспортъ новыхъ: ЗАБАВЪ ДѢТСКИХЪ И ОБЩЕСТВЕННЫХЪ ИГРУШЕКЪ,

а также МАТОВЫЕ ЛИСТЫ СЪ ОБРАЗОЦАМИ: дворцовъ, домовъ, хажинъ, крѣпостей, театровъ, мельницъ, магазиновъ, отдѣльныхъ комнатъ и т. п. Они вырѣзываются отдѣльно пзъ частей, нарисованныхъ на листъ, засимъ склеиваются по прилагаемымъ образцамъ и устанавливаются на досечки или картонной бумагѣ. Построение подобнаго зданія доставляетъ много удовольствія только дѣтямъ, но и болѣе взрослымъ и вмѣстѣ съ тѣмъ приноситъ пользу развитію и образованію вкуса. Поэтому смѣло рекомендуемъ этотъ новый родъ забавъ. Цѣна отдѣльному раскрашенному листу пзъ твердой бумаги только 30 коп.

Do księgarń MAURYCEGO OLGEBRANDA w Wilnie, nadszedł transport nowych ZABAW, GIER ZDZIECINNYCH I TOWARZYSCYCH.

oraz MALOWANE ARKUSZE WZORÓW na Palace, Domy, Chatki, Fortyce, Teatra, Młyny, Magazyny, Pokoje pojedyncze i t. p. Wycinają się one pojedynczo z cząstek narysowanych na arkuszach, potem sklejają według załączonych wzorków i ustawiają na deseczce lub tekturze. Dokonanie podobnej bldowy niewątpliwą radość sprawia nie tylko dźciom, lecz i doroslejszj młodzieży, przynosząc zarazem i korzyść przez kształcenie smaku. Dla tego najsmieliej ten nowy rodzaj zabawy się poleca. Cena pojedynczego kolorowanego arkusza na sztywnym papierze, tylko 30 kop.

Нуженъ домашній Наставникъ въ деревню къ двумъ мальчикамъ окончившимъ 5-ый классъ гимназій. Объ условіяхъ можно узнать у членаго секретаря виленскаго музея м-ра Маврикія Бруновскаго.

Potrzebny jest na wieś GUWERNER od dwóch chlorców, którzy skończyli klasę 5-tą. Bliższych szczegółów udzieli sekretarz naukowy muzeum Maurycy Krupowicz.

По причинѣ потери одного экземпляра до вѣрности, данной мнѣ отцемъ моимъ въ Новогрудскомъ уѣздномъ судѣ 1863 года февраля 18 дня за N. 9, объявляю, что лица лично меня не знающія, должны таковой документъ при заключеніи договоровъ и дѣланіи займовъ считать недостаточнымъ, дабы предохраниться отъ подлога.

Клиазъ Матвѣй РАДЗИВИЛЛЪ. Z powodu zgubienia jednego egzemplarza i plenipotencji wydanej mi przez ojca mego w sądzie powiatowym Nowogrodzkim w roku 1863 dnia 18 lutego pod N. 9 oglašzam, iż osoby nie znające mnie osobicie winne dokument takowy przy zawieraniu umów i zaciąganiu pożyczek uważać za niedostateczny dla uniknięcia podstępu.

Въ канцеляріи 3 отдѣленія Ремонта пути и зданій С. Петербурго-Варшавской желѣзной дороги въ г. Вильно въ среднее павильонъ пассажирскаго зданія 8 января 1864 г. въ 12 часовъ утра будутъ производиться торги на поставку 38,000 штукъ поперечникъ подъ рельсы. Кондиціи можно видѣть въ той же канцеляріи отъ 9 1/2 час. до 12 час. утра ежедневно.

W biurze 3 wydziału remontu dróg i budowli S. -petersbursko-warszawskiej drogi żelaznej w m. Wilnie, w środkowym pawilonie pasażerskiego gmachu, 8 stycznia 1864 r. o 12 godzinie z rana odbędzie się licytacja na dostarczenie 38,000 sztuk poprzecznic (trawersów) pod relsy. Kondycje można przejrzeć w témże biurze od 9 1/2 do 12 g. z rana codziennie.

ОБЪЯВЛЕНІЕ съ просьбою, чтобы въ свѣтъ сего декабря изъ прихожей канцеляріи г. Виленскаго гражданскаго губернатора вмѣсто своей чужюй шубы, благоволилъ въ скорѣйшемъ времени отнестъ такую въ это мѣсто, иначе же владѣтель вынужденъ будетъ по открытіи сего господина просить о поступленіи ея нмъ по законамъ. ОГОЛОШЕНІЕ, зъ просьба, аżeby osoba, która 20 tego miesiąca zabrała z sieni biura jw. Wileńskiego cywilnego gubernatora zamiast swej cudzoj szuby (szpury) raczyła odstąpić takowe w przeciwnym zaś razie najrychlejszym czasie; w przeciwnym zaś razie właściciel zmuszony będzie, po wykryciu tego jęomości, prosić o pstopienie wedle prawa.

ДАМА хорошо знающая музыку, желаетъ преподавать уроки на фортепьяно. Адресъ можно получить въ канторѣ Редакціи Виленскаго Вѣстника.

ОБЪЯВЛЕНІЕ МОСКОВСКО-КЯХТИНСКАГО МАГАЗИНА ЧАЕВЪ

АЛЕКСАНДРА КИРИЛОВА

СУЩЕСТВУЮЩАГО СЪ 1851 ГОДА.

въ Москвѣ на Петровскъ въ д. 2-ойи Титовой, противъ Столешникова переулка.

Издавая въ свѣтъ Прейсъ-Курантъ чаевъ моего магазина на 1864 годъ, обращаюсь ко всѣмъ моимъ гг. покупателямъ съ благодарностію за довѣріе, коимъ удостоили мой магазинъ. Четыре тысячи двѣсти семьдесятъ двѣ послыки съ чаемъ, разосланныя моимъ магазиномъ въ 1863 г. лицамъ всѣхъ сословій по Россіи, Царству Польскому, Финляндіи, Сибири, и Закавказскому Краю, доказали мнѣ на практикѣ, что лишь высокое достоинство чаевъ и назначеніе самыхъ крайне-дешевыхъ цѣнъ, доставляютъ правильный, вѣрный и скорый сбытъ; основываясь на ономъ, и продолжая мое коренное правило, въ изданномъ мною преисъ-курантѣ на 1864 годъ, и назначилъ самыя дешевыя цѣны при извѣстномъ выборѣ, для розничной торговли необыкновенно высокихъ Фучанскихъ Байховыхъ чаевъ, въ декабрѣ мѣсяцѣ полученныхъ прямо изъ Кяхты.

Покупку чаевъ для магазина я сдѣлалъ за наличныя деньги, что дало мнѣ возможность выбрать въ партияхъ лишь высокіе сорта чаевъ, настоящіе Байховы Фучанскіе разныхъ фамилій, которые безъ всякой сортировки одного сорта съ другимъ развитыи въ томъ видѣ и достоинствѣ, какъ получены изъ Китая, почему и прошу всѣхъ гг. любителей Кяхтинскаго чаю адресовать свои требованія въ мой магазинъ съ полною увѣренностію, что привезу будутъ исполнены честно и аккуратно.

Назначая одѣн цѣны для московскихъ и иногородныхъ покупателей, рекомендую въ особенности нижеслѣдующіи сорта: Нанжинъ въ 1 р. 40 к., Ненхео въ 1 р. 60 к., Цвѣточн. Лянс. Чантайху въ 2 р. 85 к. за фунтъ, и гг. любителямъ чаевъ, употребляющимъ оный безъ всякихъ постороннихъ примѣсей рекомендую вымѣненныиъ моимъ комиссіонеромъ Седжунъ Император. 2 р., Мьюкоунъ 2 р. 20 к., и Жемчужно-златов. 2 р. 40 к., Цвѣточный Хынченъ 3 р. 50 к., за ф.

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ УСЛОВІЕ. Въ знакъ признательности гг. покупателямъ, удостоившимъ мой магазинъ въ 1863 году выпискою чаевъ на сумму 25 руб. и болѣе, при требованіи въ 1864 году на сумму не менѣе какъ на 25 руб. (кромѣ общахъ условій) будутъ высланы китайскія сахарницы съ внутренними замками.

Такъ какъ Западный и Югозападный край и вообще пограничныя губерніи снабжаются чаемъ, идущими моремъ, вслѣдствіе чего, несмотря на то уже, что вывозятся не изъ Фучанскихъ фузъ Китая, которые одѣнъ отличаются лучшимъ произрастеніемъ ароматическихъ чаевъ, терпятъ свое достоинство отъ морскаго пути;— затѣмъ совершенное отсутствіе чайныхъ торговцевъ изъ пограничныхъ губерній на Нижегородской ярмаркѣ и въ Москвѣ для покупки чаевъ, собственно вымѣненныиъ въ Кяхтѣ, лишаетъ любителей хорошихъ сортовъ Фучанскаго чаю; каковой недостатокъ желая пополнить, предлагаю гг. иногороднымъ высылку чаевъ на слѣдующихъ условіяхъ:

Общія условія для выписывающихъ чай и гарантія (обезпеченіе).

- 1) Какъ развитыи въ фунты, такъ и баночный чай, высланный иногороднымъ покупателемъ чрезъ почту и подрадикаровъ, если не будетъ соотвѣтствовать ихъ вкусу, благоволятъ выслать обратно на мой счетъ, и я вмѣню себя въ обязанность замѣнить оный другимъ на свой счетъ, или же возвратитъ деньги.
2) Въ обезпеченіе выписчиковъ, каждый фунтъ и полуфунтъ снабженъ слѣдующею надписью: „Всѣ сорта чаевъ, почему либо не поправившіся, магазинъ принимаетъ обратно для перемѣны, или же выдаетъ деньги.“
3) Чай отправляется съ первой отходящею почтою, для сохраненія аромата обернутый въ свинець и этикетъ моей фирмы, и заломбированный моей печатью, укладывается въ прочныя ящики.

Пересылку чаевъ чрезъ почту и всѣ по оной расходы магазинъ принимаетъ на свой счетъ

и отправляетъ чай во всѣ города Россійской Имперіи, Царства Польскаго, Великаго Княжества Финляндскаго, Остзейскія губерніи, Закавказскій край и Сибирскія губерніи,

И СВЕРХЪ СЕГО ДѢЛАЕТЪ СКИДКУ:

- при требованіи на 25 руб. 5% и высылаетъ безденежно металлич. золоченую чайницу съ китайск. фиг.
„ „ „ 50 руб. 5% и такую чайницу съ цвѣт. чаемъ.
„ „ „ 100 руб. 10% и такую же чайницу съ цвѣт. и чайницей съ лянсин.

На требованіи менѣе 10 руб. прошу прилагать въсвои на каждый фунтъ чаю по разстоянію.

4) По желанію покупателя, чай развѣшивается, кромѣ фунта, въ 1/2 1/4 и 1/8 фунта.

5) Лица, желанію торговать чаемъ подъ моею фирмою, будутъ пользоваться особыми условіями. За свѣдѣніями прошу адресоваться въ контору магазина, которая ведетъ переписку вообще по всѣмъ торговымъ дѣламъ, такъ же и отправляетъ по комиссіи разнообразныя товары.

Письма и деньги прошу адресовать на имя Александра Никаноров. КИРИЛОВА, на Петровскѣ въ домѣ Титовой, въ Москвѣ.

ПРЕЙСЪ-КУРАНТЪ НА 1864 ГОДЪ МОСКОВСКО-КЯХТИНСКАГО МАГАЗИНА ЧАЕВЪ АЛЕКСАНДРА КИРИЛОВА

ВЪ МОСКВѢ, СУЩЕСТВУЮЩАГО СЪ 1851 ГОДА на Петровскъ, противъ Столешникова переулка, въ домѣ г. Титовой.

Настоящіе фучанскіе байховы чаи, вымѣненныиъ въ Кяхтѣ по личному приказу для моего магазина и поступившіе въ продажу по пониженнымъ цѣнамъ.

Table with 4 columns: Price per pound (1864), Previous price, Commissioned by Kяхты, Previous price. Rows include: Цвѣточный Хынченъ выс. 3 50, Лянсины Бѣлыя Бук. Вансуню изъ пров. Фузанъ аромат. 3 — 4, Сюфаянъ букетно-аром. роз. лян. аром. старыи. 4 — 4 50, Шилунга розанистый бл. 4 50 5, Мьюкоунъ букетно-аромат. 5 50 6, Шилунга букетно затхлый. 5 — —, Мьюкоунъ розанистый, затхлый, сребровид. золотистый 1849 года 6 — —, Цвѣточн. затхл. чай. Цвѣт. Сюфаянъ прив. 1854 3 75 —, 1849 4 25 —, Зеленыя чаи. Лянзов. въ свин. бан. кит. уклад. 3 — 3 50, Лянзов. жемчужн. самый высок. въ шелков. банк. съ кит. куклами 4 50 5, Желтыя чаи. Сян-Пхянъ Вансуню высок. сортъ въ 6 гранн. металлич. золочен. оанкахъ съ китайцами въсу 1 фунтъ 9 — 12, Сян-Пхянъ отличный въ 8 гранн. металлич. ящикъ съ китайскими, выдѣлами и фигурами въсу 1 ф. 7 — 9, такая же банка в. 1/2 ф. 4 — 5, въ шелк. банк. в. 1/2 ф. 2 25 3, Лянс. штучныя (бан.) въ шелк. ящикъ. Лянсин. 4 ф. 12 — 16, 4 ф. 14 — 20, 4 ф. 20 — 25, Лянсинъ изъ 6 гран. золоч. банк. 1 фунтъ 7 — 8, Лянсинъ въ 6 гран. золоч. банк. 1/2 ф. 4 — 4 50, Лянсинъ въ шелк. банк. 1/2 ф. 3 — 3 50, 1/4 ф. 1 50 2 25

МОСКВІЕВСКО-КІАХТИНСКІЕГО МАГАЗИНУ Н АЛЕКСАНДРА КІРІУЛОВА

EGZYSTUJĄCEGO OD 1851 ROKU.

w Moskwie na Pietrowce w d. pani Titowej, wprost za ulku Sto

Wydając na świat Cennik herbaty mojego magazynu na 1864 rok zwrócić miich pp. kupujących z podzięką za ufność, jaką zaszczycili moją firmę, przesyłając mi listy z zamówieniami, które rozesłałem w 1863 r. do osób wszelkich stanów w Rosji, Królestwie Polskim, Finlandii, Syberii, i Zakaukaskim, dowiodły mi, że jedynie tylko wysoki gatunek herbaty — tracąc swą wartość przez drogę morską; a następnie zupełna nieobecność handlarzy herbatą z gubernij nadgranicznych na jarmarku nieżegorodzkim i w Moskwie dla zakupu herbaty wyhandlowanej w Kiahcie, pozbawia amatorów dobrego gatunku Fuczanskiej herbaty, jakowemu niedostatkowi pragnąc zapobiedz proponuję wysyłanie herbaty na następujących warunkach:

Zakupiłem herbatę dla magazynu za gotowe pieniądze, co pozwoliło wybrać w partjach tylko wyższe gatunki herbaty prawdziwe Bajchowe Fuczanskie różnych famlij, bez rozgankowania jednego gatunku od drugiego, rozważono w takim gatunku jak były otrzymane z Chin, przeto upraszam wszystkich pp. amatorów herbaty Kiahcinyjskiej adresować się ze swemi potrzebowaniami do mego magazynu z zupełną przekonaniem, że obstalunki będą uskutecznione uczciwie i akuracie.

Przeznaczając jednolite ceny dla moskiewskich i prowincjonalnych pp. kupujących, zalecam szczególnie następnę gatunki: Nanzyn 1 r. 40 k., Niencheo 1 r. 60 k. Kwiec. lans. Czantajchu 2 r. 85 k. za funt i pp. amatorom herbaty, którzy ją używają bez żadnych dodatków zalecam wyhandlowaną przez mego własnego kommissanta Sedzun Cesarską 2 r. Myjujan 2 r. 20 k. i perlsto-zlot. 2 r. 40 k. Kwiecistą Chynyczen 3 r. 50 k. za f.

WYŁĄCZNY WARUNEK.

W dowód wdzięczności pp. kupującym którzy zaszczylili mój magazyn w 1863 r. wysyłając na r. sr. 25 i więcej, przy potrzebowaniu przez nich w r. 1864 na sumę nie mniejszą od 25 r. (prócz ogólnych warunków) będą posłane chińskie cukiernice z zamkami wewnątrz.

Ponieważ zachodni i południowo zachodni kraj i w ogóle wszystkie gubernje pograniczne otrzymują herbatę przychodzącą morzem, skutkiem czego, pomimo że takowa wywozi się nie z fuczanskich prowincji Chin, które jedynie oznaczają się najlepszą produkcją aromatycznych herbat — tracąc swą wartość przez drogę morską; a następnie zupełna nieobecność handlarzy herbatą z gubernij nadgranicznych na jarmarku nieżegorodzkim i w Moskwie dla zakupu herbaty wyhandlowanej w Kiahcie, pozbawia amatorów dobrego gatunku Fuczanskiej herbaty, jakowemu niedostatkowi pragnąc zapobiedz proponuję wysyłanie herbaty na następujących warunkach:

Ogólne warunki dla wypisujących herbatę i gwarancja (ubezpieczenie).

- 1) Tak rozwazoną na funty, jako też w pudlach herbatę wysyłaną do innych miast pocztą lub przez antreprenorów, jeśli takowa będzie nieodpowiednią smakowi kupującego, raczą wysłać na powrót moim kosztem, a ja mam sobie za obowiązek odmienić ją na inną swoję kosztem albo zwrócić pieniądze.
2) Dla zabezpieczenia wypisujących, każdy funt i pół funta opatrzone jest następnym podpisem: „Wszystkie gatunki herbaty jeśli dla jakichkolwiek bądź przyczyn niepodobaty się magazyn przyjmują na powrót, dla odmiany, albo też oddaje pieniądze.“
3) Herbata wysyła się pierwszą pocztą, dla zachowania aromatu zawinięta w ołów i etykietę mojej firmy, i po zaplombowaniu mają pieczęcią upakuje się do trwałych pudeł.

Przesyłkę herbaty pocztą i wszelkie z tego powodu roznouy magazyn przyjmuję na swój koszt,

i odsyła do wszystkich miast Cesarstwa Rossyjskiego, Królestwa Polskiego, Finlandii, do gubernij Nadbaltyckich, kraju Zakaukaskiego i Syberji.

A OPRÓCZ TEGO DAJE RABAT.

- wypisującym za 25 rub. 5%, i wysyła bezpłatnie metal. złoconą herbatnicę z chińsk. figur.
„ „ 50 rub. 5% i taką herbatnicę z kwiec. herbatą.
„ „ 100 rub. 10% i taką herbatnicę z kwiec. i herbatnicę z lansin.
Przy wypisywaniu niżej od 10 rub. proszę przysyłać koszta przesyłki za każdy funt pudłg odtelegośc.

4) Podług życzenia kupujących, herbata różawa się na 1, 1/2, 1/4 i 1/8 funta.

5) Osoby życzące handlować herbatą pod moją firmą będą korzystać ze szczególnych warunków. Po informację proszę adresować się do kantoru magazynu, które prowadzi korespondencje w ogóle we wszystkich interesach handlowych i wysyła sposobem kommissowym rozmaite towary.

Listy i pieniądze proszę adresować na imię Aleksandra KIRYŁOWA, na Piotrowce w domu Titowej w Moskwie.

CENNIK NA 1864 ROK Moskiewsko-Kiahcinyjskiego MAGAZYNU HERBATY ALEKSANDRA KIRYŁOWA

W MOSKWIE. ISTNIEJĄCEGO OD 1851 ROKU w Piotrowce, wprost za ulku Stoiecznikowego w domu p. Titowej.

Prawdziwe fuczanskie bajchowe herbaty, wyhandlowane w Kiahcie z osobistego obstalunku dla mego magazynu i sprzedające się według obniżonych cen.

Table with 4 columns: Price per pound (1864), Previous price, Commissioned by Kяхты, Previous price. Rows include: Familijna najlepsza fuczanska 1 15 1 60, Myjutan chunmy (kras.) najlepszego gatunku 1 25 1 80, Szylunga Chunmy Peko najlepszego gatunku 1 40 2 —, Neucheo z Lozana arom. od której czarniej herb. lepszej nie bywa 1 60 2 20, Wyhandlowane w Kiahcie wyłącznie dla mego magazynu. Lun-Min-Szan nadzw. wysoka 1 80 2 40, Sedzun cesar. bukiet. aromatyczna Sinszenchu 2 — 2 50, Neucheo-Peko-Myjujan zlozista z kwiecistych plantacji w Fuczanie przywoziona uprzednio do Rosji 2 20 — —, Perfelowo-zlota doskonala bukietowo-aromatyczna najwyzsza. W jedw. puszk. z obr. chin. Nanzyn rozm. (po 5 fun. nazw. chin. w puszk. Fuczefu 10 — } za puszkę, Kwiecista HERBATA. Sunlzen bukiet. najlepsza 1 75 2 60, Kofaczen pierworotny 2 — 2 80, Kwiec. LANSIN HERB. Siofajun ze szczeg. arom. zapach. 2 40 3 30, Szylunga dosk. z Tchianzin. 2 60 3 75, Czantajchu Peka Chańska bukiet. arom. rozana 2 85 4 —, Wyhandlowana przez mego kommissanta w Kiahcie. Kwiecis. Chynyczen wysoka 3 50 — —